

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

*Матеріали XII-ої Міжнародної науково-практичної
конференції (07 серпня 2021 р., м.Лісабон,
(Португалія), дистанційно)*

2021 р.

Міжнародний економічний інститут (Есеніце, Чехія)
Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея
докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)**
Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ, Україна)
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

*Матеріали XII-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 серпня 2021 р., м. Лісабон (Португалія), дистанційно)*

2021 р.

International Economic Institute s.r.o. (Jesenice, Czech Republic)
Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
**Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of
Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)**
**Public Organization Organization "Association of Scientists of
Ukraine" (Kyiv, Ukraine)**
within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS

***Materials of the 12th International Scientific and Practical
Conference
August 7, 2021, Lisbon (Portugal), remotely***

Матеріали конференцій індексуються у міжнародній пошуковій системі Google Scholar

Редакційна колегія:

Є.О. Романенко (голова) д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України, І.В. Жукова (заступник голови) канд. н. держ. упр., доц., О.М. Непомнящий (заступник голови) д-р держ. упр., проф., Заслужений будівельник України, О.І. Дацій (заступник голови) д-р економ. н., проф., Заслужений працівник освіти України, В.Л. Федоренко (заступник голови) д-р юр. н., проф., Заслужений юрист України, О.М. Макаренко (заступник голови) д-р мед. н., Маркета Павлова (заступник голови)

Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Лісабон, 07 серпня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Лісабон: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. 167 с.

У матеріалах XII-ої Міжнародної науково-практичної конференції висвітлені: проблемні аспекти комунікативної взаємодії громадянського суспільства та публічної влади; питання визначення основних аспектів з якісного поліпшення процесу надання адміністративних послуг у нашій країні; дослідження ефективності проведення семінарського заняття, що залежить від методичної тактики дій викладача; перспективні напрями формування та розвитку міжнародного гуманітарного права; особливості дослідження рівня та структури професійної захворюваності у працівників сучасного гірничо-металургійного комплексу тощо.

Матеріали будуть цікаві науковцям, громадсько-політичним діячам, студентам, а, також, усім, хто цікавиться розвитком української держави і світовим досвідом реалізації інноваційних процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

© автори, 2021

© Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління», 2021

© Громадська організація «Асоціація науковців України», 2021

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

10

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О., Непомнящий О.М. 10
*КОЛЕКТОРІВ ЗОБОВ'ЯЖУТЬ ПРАЦЮВАТИ ЗА ЧІТКИМИ
ПРАВИЛАМИ*

Андрієнко М.В., Гаман П.І. 20
*ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНО-
ВІЙСЬКОВИМИ ВІДНОСИНАМИ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ*

Антонюк І.В. 26
*ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ SMART-CITY У ВЕЛИКИХ
МІСТАХ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД*

Артеменко А.І. 30
*УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В
ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ*

Бігняк П.І. 33
*РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ:
ЦИФРОВІЗАЦІЯ*

Вдовіна О.О. 37
ЕТИКА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Давид Л.В. 41
*ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗМІНИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ*

Ковальчук О.В. 45
*ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В
МИТНИХ ОРГАНАХ*

Пашко І.С. 49
*КОРЕЛЯЦІЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В
УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ*

Федоренко М.В. 54
*СПЕЦІАЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ (ТРЕНІГОВІ
ЦЕНТРИ) У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ
СЛУЖБОЮ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ*

Хорошасва Н.Є. 61
*ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ*

Чень Сюй 65
*ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА У НАУКОВИХ
ДОРОБКАХ ЗАРУБІЖНИХ АВТОРІВ*

СЕКЦІЯ 2. 69

КІБЕРБЕЗПЕКА, КОМП'ЮТЕРНА ТА ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ

Krestyanpol L.Y. 69
*INTEGRATION LEVELS OF INTELLIGENT
MANUFACTURING SYSTEMS*

Kucheriava O.M., Holeho N.M., Bachynska L.L. 73
*SOFTWARE MODULE OF CREATING CROSSPLATFORM
APPLICATIONS BASED ON REACT/REACT NATIVE
TECHNOLOGIES*

СЕКЦІЯ 3.

77

АЕРОНАВІГАЦІЯ, ЕЛЕКТРОНІКА, ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЯ

Клобуков В.В.

77

*ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ
РАДІОЛОКАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ НА ЕТАПІ ОБРОБКИ
ВХІДНОГО СИГНАЛУ*

СЕКЦІЯ 4.

81

МАРКЕТИНГ

Шкригун Ю.О., Трушкіна Н.В.

81

*ЛОГІСТИЧНИЙ СЕРВІС ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА
КЛІЄНТСЬКОГО ДОСВІДУ*

СЕКЦІЯ 5.

86

МЕНЕДЖМЕНТ

Седікова І.О., Седіков Д.В.

86

*УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМ ІНФОРМАЦІЙНИМ
ПРОСТОРОМ ПІДПРИЄМСТВ*

СЕКЦІЯ 6.

90

ПРАВО

Колпаков В.К.

90

*КАТЕГОРИИ "СУЩНОСТЬ" И "СОДЕРЖАНИЕ" В
АДМИНИСТРАТИВНОМ ПРАВЕ*

Комнатний С.О.

94

*ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ЗМІСТ КОНСТИТУЦІЙНОГО
ПРАВА НА ЖИТЛО*

Кохановський В.О.	98
<i>КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ПОКОЛІННЯ З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ</i>	
Новицький В.М.	102
<i>ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ПРАВА</i>	
Осадча А.С.	107
<i>НОВЕЛИ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК СУБ'ЄКТІВ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ</i>	
Поплавська М.В.	110
<i>ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА СПОЖИВАЧА НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО ПРОДУКЦІЮ</i>	
СЕКЦІЯ 7.	114
ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ	
Borzenko O.P.	114
<i>SOME ASPECTS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN THE EUROPEAN UNION</i>	
Бужинська С.М., Тома А.С.	120
<i>ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАТЬКІВ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ</i>	

Дюкар К.В. <i>ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА ПЛОЩИНА ВИВЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЛЕКСЕМ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПАРАМЕТРИЗАЦІЇ</i>	125
Кравцов В.О. <i>АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА</i>	130
Мартиненко О.П. <i>ДИСКУРС ТА ДІАЛОГ ЯК ФОРМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ДИНАМІКИ ВЗАЄМОДІЇ РОЗУМУ ТА РОЗСУДКУ</i>	135
Масенко Л.В. <i>СПОРТИВНА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СПОРТ»</i>	140
Педченко О.В. <i>ВЗАЄМИНИ ДИТИНИ З БАТЬКАМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇЇ РЕЛІГІЙНОСТІ</i>	143
Сімакова С.І. <i>ДО ПИТАНЬ САМООСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ</i>	147
Ставицький Г.А. <i>«ГІБРИДИЗАЦІЯ» ЯК ПЕРЕДУМОВА СУСПІЛЬНИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ</i>	152
Філіппова Л.В. <i>ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ЛЕКЦІЇ</i>	156

Шановні друзі та колеги!

Вітаю із виходом матеріалів XII-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Лісабон, Португалія).

Сьогодні наука стрімко розвивається і потребує нових ідей, фундаментальних відкриттів. Об'єднуючи кращі міжнародні традиції, матеріали щомісячних науково-комунікативних заходів цікаві і корисні, адже знайомлять читачів із кращими світовими практиками формування публічного управління та адміністрування, сучасної економічної теорії і практики тощо.

Бажаю усім здоров'я, щастя та творчої насаги.

Найкращих перспектив на кожен подальший день.

**З повагою,
Директор Видавничої групи
«Наукові перспективи»,
кандидат наук з державного
управління, доцент**

Жукова І.В.

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений юрист України, Президент,
*громадська наукова організація «Всеукраїнська
асамблея докторів наук державного управління»
м. Київ, Україна*

Непомнящий О.М.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений будівельник України, Президент,
*громадська спілка «Міждержавна гільдія
інженерів-консультантів»
м. Київ, Україна*

КОЛЕКТОРІВ ЗОБОВ'ЯЖУТЬ ПРАЦЮВАТИ ЗА ЧІТКИМИ ПРАВИЛАМИ

Сьогодні споживче кредитування посідає важливе місце в суспільних відносинах у всьому світі в цілому та в Україні, зокрема. Проте через нестабільність банківської системи, спровоковану економічною кризою та низкою глобальних викликів, які наразі постали перед нашою країною, виникла ще одна нагальна проблема – несвоєчасне повернення кредитних коштів [1]. В умовах, що склалися, банківські та інші фінансові установи змушені вживати певних заходів стосовно врегулювання питання простроченої заборгованості, звертаючись, у тому числі, до послуг так званих колекторських компаній, діяльність яких в Україні залишається неврегульованою на законодавчому рівні належним чином. При цьому, на сьогодні в Україні нараховується більше 200

таких компаній. В умовах, коли кількість проблемних кредитів банків та інших фінансових установ зростає, питання законодавчого врегулювання взаємодії з боржником під час повернення простроченої заборгованості є вкрай актуальним та вимагає негайного вирішення, зокрема, шляхом запровадження чітких правил поведінки як для кредиторів, так і для колекторів під час врегулювання проблемної заборгованості із споживачами.

Колекторська компанія — спеціалізоване підприємство зі збору платежів (стягнення боргів). Колекторські агенції переважно проводять стягнення на досудовому етапі існування заборгованості. Колектори забирають певний відсоток від суми повернутого боргу залежно від його розміру та термінів заборгованості. Зазвичай колекторські агенції співпрацюють з кредитними установами (насамперед банками), а також з житлово-комунальними підприємствами, телекомунікаційними компаніями і навіть податковими органами^[1]. Організації для відновлення платоспроможності клієнта наймає людей, які виступають в ролі посередників. Уся надана інформація про позичальника — легальна, при цьому МФО володіє всілякими даними: адреси, телефони, паспортні дані і т.д. Незаконні методи впливу колекторів:

- представляються працівниками правоохоронних органів, прокуратури, суду і вимагають негайного погашення боргу, а інакше погрожують відкрити проти жертви кримінальне провадження;

- дзвонять жертві на роботу, родичам і знайомим жертви й поширюють інформацію про те, що жертва є злісним неплатником або взагалі шахраєм (не слід плутати із безкінечними дзвінками для інформування 3-їх осіб про фінансові проблеми боржника, що проводиться у рамках закону);

- телефонують або взагалі приходять до жертви додому в нічний час доби (з 22 до 6 ранку);

- погрожують життю і здоров'ю жертви, а так само життю і здоров'ю родичів жертви або ж обіцяють фізично розправитися з жертвою чи її родичами;

- розклеюють на будинку або в під'їзді жертви оголошення, у яких розміщують фото жертви, анкетні дані, іншу конфіденційну інформацію, вказуючи при цьому, що жертва є боржником великої суми грошей.^[3]

- квартири та будинки кредитних боржників не мають права захоплювати без спеціальної ухвали суду. Колектори, які раніше стягували житло після неповернень по іпотеці, не можуть без нього обійтися. Стаття 30 Конституції України передбачає, що проникнення до житла допускається не інакше як за вмотивованим рішенням суду [2].

Таким чином колекторська діяльність нерідко межує із порушеннями законодавства, включаючи кримінально карні діяння. Для спонукання боржників, що прострочили повернення боргу, до виконання обов'язку перед кредиторами колектори доволі часто вдаються до психологічного тиску на них та членів їх родин, застосовуючи при цьому жорсткі, а інколи і протиправні методи. Це є нехтуванням людською гідністю, вторгненням в приватне життя особи та порушенням прав і свобод людини, які захищаються Конституцією та законами України.

Згідно статті 32 Конституції України, ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Наразі, чинне законодавство не містить чітких правил поведінки ані щодо суб'єктів, які займаються колекторською діяльністю, ані щодо обов'язкових єдиних вимог до етичної поведінки та правил взаємодії таких осіб з боржником під час врегулювання простроченої заборгованості.

19 березня 2021 року, на позачерговому засіданні депутати Верховної Ради прийняли Закон (проект № 4241) "Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту споживачів при врегулюванні простроченої заборгованості",

яким передбачається врегулювати правовідносини, що виникають під час врегулювання простроченої заборгованості, для захисту прав споживачів-боржників та обмеження доступу до ринку потенційно недобросовісних колекторів [3].

Колекторська компанія в Законі тепер визначається як юридична особа (у тому числі небанківська фінансова установа, яка відповідно до закону має право надавати кошти у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту, та/або послуги з факторингу), включена до реєстру колекторських компаній, яка в інтересах кредитодавця (первісного кредитора) та/або нового кредитора (у разі заміни первісного кредитора) відповідно до договору з таким кредитодавцем та/або новим кредитором має право здійснювати врегулювання простроченої заборгованості.

Вестиме реєстр колекторських компаній та встановлюватиме порядок його ведення Нацбанк.

Згідно з текстом документа, кредитодавець, новий кредитор не матиме права залучати колекторську компанію до врегулювання простроченої заборгованості, якщо умовами договору про споживчий кредит не передбачено таке право кредитодавця, нового кредитора.

Кредитодавець, новий кредитор має право залучати до врегулювання простроченої заборгованості виключно колекторську компанію, включену до реєстру колекторських компаній, шляхом укладення відповідного договору. Договір, спрямований на врегулювання простроченої заборгованості, укладений кредитодавцем, новим кредитором з юридичною особою, яка не включена до реєстру колекторських компаній, є нікчемним.

Кредитодавець, новий кредитор зобов'язаний розмістити на власному веб-сайті, у програмному застосунку (мобільному додатку), що використовуються для надання ним послуг, а також у місцях надання фінансових послуг споживачам інформацію про колекторські компанії, що діють у його інтересах, а також інформацію про вимоги щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості

(вимоги щодо етичної поведінки) у порядку, строки та за формою, визначеними НБУ.

Колекторська компанія для виконання окремих функцій або процесів у межах здійснення колекторської діяльності, зокрема для безпосередньої взаємодії із споживачами, має право залучати фізичних і юридичних осіб на договірних засадах. Вона зобов'язана повідомляти про залучення таких осіб Нацбанк у встановлені ним строки та порядку.

Колекторська компанія зобов'язана розмістити на власному веб-сайті, у програмному застосунку (мобільному додатку), що використовуються для надання нею послуг, а також у місцях надання фінансових послуг споживачам (у разі якщо колекторська компанія є небанківською фінансовою установою) інформацію про вимоги щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимоги щодо етичної поведінки) у порядку, строки та за формою, визначеними НБУ.

Встановлюються вимоги щодо взаємодії із споживачами та іншими особами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимоги щодо етичної поведінки). Взаємодія кредитодавця, нового кредитора, колекторської компанії із споживачем, його близькими особами, представником, спадкоємцем, поручителем, майновим поручителем або третіми особами, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, може здійснюватися виключно шляхом:

- 1) безпосередньої взаємодії (телефонні та відеопереговори, особисті зустрічі). Проведення особистих зустрічей можливе виключно з 9 до 19 години, за умови що особа, з якою здійснюється взаємодія, не заперечує проти проведення з нею зустрічі та попередньо надала згоду на особисту зустріч під час телефонної розмови або окрему письмову згоду на це. Місце і час зустрічі підлягають обов'язковому попередньому узгодженню;

2) надсилання текстових, голосових та інших повідомлень через засоби телекомунікації, у тому числі без залучення працівника кредитодавця, нового кредитора або колекторської компанії, шляхом використання програмного забезпечення або технологій;

3) надсилання поштових відправлень із позначкою "Вручити особисто" за місцем проживання чи перебування або за місцем роботи фізособи.

Кредитодавцю, новому кредитору, колекторській компанії забороняється здійснювати обробку персональних даних третіх осіб, у тому числі близьких осіб споживача, які не надали згоду на обробку їхніх даних, а також таких даних про споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя або майнового поручителя, третіх осіб, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію:

- 1) щодо графіка його роботи;
- 2) щодо місця та часу відпочинку;
- 3) щодо поїздок у межах та за межі України;
- 4) щодо місця та часу зустрічі з рідними, друзями та іншими особами;
- 5) щодо інформації, розміщеної в соціальних мережах;
- 6) щодо стану здоров'я;
- 7) щодо членства у партіях та громадських об'єднаннях;
- 8) фото та відеоматеріалів із зображенням споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя або майнового поручителя, третіх осіб, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію (крім визначених випадків).

Кредитодавцю, новому кредитору, колекторській компанії, фізичним та юридичним особам, залученим на договірних засадах кредитодавцем, новим кредитором, колекторською компанією до безпосередньої взаємодії із споживачем, його близькими особами, представником, спадкоємцем, поручителем або майновим поручителем, третіми особами, взаємодія з якими передбачена договором про

споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, забороняється:

1) здійснювати дії, що зазіхають на особисту гідність, права, свободи, власність споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя, майнового поручителя та/або інших осіб, ставлять під загрозу життя, здоров'я, ділову репутацію зазначених осіб, а також використовувати погрози, шантаж, вчиняти інші незаконні (неправомірні) дії стосовно зазначених осіб;

2) вводити споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя, майнового поручителя, третіх осіб, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, в оману щодо:

а) розміру, характеру та підстав виникнення простроченої заборгованості, а також наслідків, що настануть для споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя, майнового поручителя, третіх осіб, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, у разі невиконання умов договору про споживчий кредит;

б) передачі питання про погашення простроченої заборгованості на розгляд суду, можливості застосування до боржника заходів адміністративного і кримінального переслідування;

в) належності кредитора, кредитодавця, нового кредитора, колекторської компанії, фізичних та юридичних осіб, залучених на договірних засадах кредитодавцем, новим кредитором, колекторською компанією до безпосередньої взаємодії із споживачем, його близькими особами, представником, спадкоємцем, поручителем або майновим поручителем, третіми особами, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, при врегулюванні простроченої заборгованості, до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

3) за власної ініціативи взаємодіяти із споживачем, його близькими особами, представником, спадкоємцем, поручителем, майновим поручителем або третіми особами,

взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, та/або з їхніми близькими особами у період з 20 до 9 години, а також у вихідні, святкові і неробочі дні;

4) взаємодіяти із споживачем, його близькими особами, представником, спадкоємцем, поручителем, майновим поручителем або третіми особами, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, та/або з їхніми близькими особами більше двох разів на добу, крім випадків додаткової взаємодії за їхньою власною ініціативою;

5) приховувати інформацію про номер контактного телефону, з якого здійснюється дзвінок або надсилається повідомлення споживачу, його близьким особам, представнику, спадкоємцю, поручителю, майновому поручителю, третім особам, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, про поштову адресу або адресу електронної пошти, з якої надсилається повідомлення, про відправника поштового або електронного повідомлення;

6) використовувати функцію автоматичного додзвону до споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя, майнового поручителя, третіх осіб, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію, протягом більше 30 хвилин на добу;

7) використовувати на конвертах або повідомленнях, що надсилаються споживачу, його близьким особам тощо, зображення, що можуть бути сприйняті як такі, що містять погрозу, розміщувати на конвертах або повідомленнях відомості, що прямо чи опосередковано вказують на наявність заборгованості, використовувати написи "виконавчий документ", "рішення про стягнення", "повідомлення про виселення" тощо, а також найменування органів державної влади, у тому числі осіб, які здійснюють повноваження у сфері примусового виконання рішень;

8) будь-яким чином повідомляти третіх осіб (крім осіб, взаємодія з якими передбачена договором про споживчий кредит та які надали згоду на таку взаємодію) про заборгованість споживача або здійснювати взаємодію з цими особами таким чином, щоб їм стала відома або могла стати відомою інформація про заборгованість споживача, крім випадків взаємодії з особою, стосовно якої споживач надав згоду на передачу їй інформації про наявність простроченої заборгованості, а також інших випадків, передбачених законом;

9) вимагати від близьких осіб споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя, майнового поручителя, а також його роботодавця та/або інших осіб прийняти на себе зобов'язання щодо простроченої заборгованості, якщо інше не передбачено договором про споживчий кредит або законом;

10) вчиняти дії, що завдають шкоду репутації, у тому числі діловій репутації, споживача, його близьких осіб, представника, спадкоємця, поручителя, або погрожувати вчиненням таких дій;

11) вимагати погашення заборгованості в інший спосіб, ніж передбачено договором про споживчий кредит або законом, тощо [3; 4; 5; 6; 7]. Таким чином прийняття закону дозволить врегулювання правовідносин, що виникають під час врегулювання простроченої заборгованості, виходячи з конституційних принципів пріоритету прав і свобод людини і громадянина, а також забезпечити захист прав споживачів-боржників під час врегулювання простроченої заборгованості та обмеження доступу до ринку потенційно недобросовісних колекторів.

Список використаних джерел:

1. Романенко Є.О., Мартишин Д.С. Закон про спліт починає діяти// Наукове фахове видання Electronic scientific publication "Public Administration and National Security" 2020 -

№2(10) - с.50-55. <https://www.inter-nauka.com/magazine/public-administration/>.

2. https://uk.wikipedia.org/wiki/Колекторська_агенція

3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту боржників при врегулюванні простроченої заборгованості: від 21.10.2020 №4241.

4. Жукова І.В. Напрями удосконалення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2020. № 6 (2020). – URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/issues/administration2020/6/6905/>

5. Чалюк Ю. О. Сценарії соціально-економічного розвитку ЄС після Brexit та Covid. Вчені записки ТНУ. Серія Економіка і управління. Том 31 (70). №6. 2020. С. 25-32. URL: http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/31_70_6/7.pdf

6. Чалюк Ю. О. Середній клас у глобальному вимірі. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2021. №1. URL: <http://projects.dunehd.com/bitstream/handle/2010/35172/16112364364832.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Чалюк Ю. О. Глобальна конкурентоспроможність Китаю. Китаєзнавчі дослідження. 2021. № 1. С. 137-149. URL: <https://chinese-studies.com.ua/uk/archive>

Андрієнко М.В.

доктор наук з державного управління,
професор,
полковник служби цивільного захисту,
начальник науково-дослідного
центру цивільного захисту,
*Інститут державного управління та
наукових досліджень з цивільного захисту
м. Київ, Україна*

Гаман П.І.

доктор наук з державного управління,
професор,
Заслужений працівник охорони здоров'я України,
нагороджений орденом «За заслуги III ступеня»,
начальник відділу заходів захисту
науково-дослідного центру цивільного захисту,
*Інститут державного управління та
наукових досліджень з цивільного захисту
м. Київ, Україна*

ДО ПИТАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВИМИ ВІДНОСИНАМИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ

Цивільно-військові відносини (ЦВВ) ототожнюються із вирішенням реально-предметної проблематики, що виникає в процесі кооперації між гілками влади, громадою та, безпосередньо, воєнним державним устроєм. Для України актуальним є аспект пристосування національного права до концептів воєнізованого впорядкування, що має місце у Європейському Союзі.

Проблемі аспектів державного управління у галузі ЦВВ присвячені наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців. Найдоцільніше виділяти доробок С. Олійника, В. Смолянюка,

І. Білошицького, В. Горбуліна, С. Гантінгтона, Т. Полларда та інших.

Відповідно до Конституції, Україна визнається демократичною державою. У цій площині, варто згадати закордонний механізм систематизації ЦВВ, що визначається як демократичний контроль над Воєнною організацією держави (ДКВО). Потрібно відзначити, що стилістика ДКВО впроваджується на «базисі», створеному законодавцем. Категорії нормопроєктування у розрізі державного управління ЦВВ реалізовує згаданий Основний закон — Конституція України, та окремо — галузевий закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21.06.2018 р. (у редакції від 23.04.2021 р.).

Відповідно до понятійно-категоріальних основ урядування у галузі ЦВВ на теренах Європи, під час ДКВО унормуванню підлягає співвідношення політико-демократичного, безпекового та поліцейсько-розвідувального устрою. Зазначені державотворчі позиції висвітлені у Кодексі поведінки стосовно військово-політичних аспектів безпеки ОБСЄ № 994_116 від 03.12.1994 р. (прийнятий 01.01.1995 р.). Відповідно до статті 20 зазначеного документа, політичний контроль засновується на ідеалах демократизму та гуманності та має основною метою стабільно-безпекову позицію щодо інклюзії збройних сил та громадянського суспільства як інструменту вирішення соціальної напруги. Призма досвіду Європи дозволяє зрозуміти, що безпека військового простору – – пріоритет номер один для сучасних євроконтинентальних держав. Набуття Україною подібного статусу — комплексне питання, що пов'язане із регуляцією теоретико-практичної надбудови, котра контролює аспекти громадянсько-військової взаємодії [1].

Окремо варто зупинитися на європейській ролі ОБСЄ у формуванні контрольного апарату цивільно-військових відносин (ЦВВ). Відтак, спільна політико-оборонна робота у галузі безпеки, заснована на ідеї загального благоденства, відсилає до єдності та визначеності прийняття державно-

управлінських рішень. В той же час, багато із зазначеного в Україні або не реалізовано, або підлягає точковому покращенню : наявна колізійність та статичність норм Конституції (до питання дієвості їх «прямої дії»), а закон України «Про національну безпеку України» фактично компілює два нині нечинних законодавчих акти — закон України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» № 975-IV від 19.06.2003 р. (остання редакція — 08.07.2018 р.) та закон України «Про основи національної безпеки України» № 964-IV від 19.06.2003 р. (остання редакція — 08.07.2018 р.). Варто відзначити, що реформація та декомпіляція законодавства є більш широким поняттям, аніж його формальна уніфікація шляхом виокремлення комплексу законодавчих концептів у єдиний акт нормотворчості.

Потрібно розглянути аспект симбіозу понять «громадянське суспільство», «владне реформування» та «цивільно-військові відносини» на прикладі країн-членів Європейського Союзу. З точки зору теорії держави та права, приклади Франції та Польщі дозволяють зробити висновок про розширене коло повноважень президента як головнокомандуючого ЗС. Парадоксом виступає класичний приклад «архаїчної демократії» — Великобританії, де аспект національної оборони, де-факто, не розподілений «за ролями». Загалом, з точки зору громадянського суспільства важливо, аби армія була компетентною, мобільною та надійною — адже вона захищає інтереси та безпеку населення. Владне реформування у сфері ЦВВ — сукупність впорядкованих дій владно-урядового характеру, що спрямовані на розробку сучасних ідеалів воєнної доктрини та державного управління збройними силами. Цивільно-військові відносини (виходячи із наявного у ЄС досвіду) — баланс компромісів між державно-приватним сектором населення [2].

Запозичення трьох вищенаведених критеріїв ЦВВ у Європі — контексте державно-управлінське завдання для України. Комплекс вищенаведеної тріади може бути втілено за

допомогою наступної рецепції : чітке визначення стану ЗС та їх апропріативності зовнішньо-внутрішній політиці уряду, громадянському схваленню. Стан системи ЦВВ — питання її сучасності та реорганізаційності. У країнах-членах Європейського співтовариства (як приклад — держави, співставні з Україною за чисельністю ЗС / населення : Польща, Німеччина, Франція, Великобританія, Португалія) даний постулат досягається завдяки прописаній відповідальності уряду, персональних компетентностях Генштабів/Міністерств оборони та процедурі цивільного контролю над воєнним державним устроєм [3].

Водночас, застосовною варто визнати ортодоксальну працю С. Гантінгтона «Солдат та держава. Теорія і політика військово-цивільних відносин», де американський дослідник слушно наголосив на дуалізмі військово-цивільного контролю над ЗС. Запорука демократизму та прозорості влади — розмежування політики та громади. Даний аспект виступає прерогативою вільного суспільства, інтереси якого захищені армією. Як відомо, багато країн Європейського співтовариства «страждають» від дискреційної узурпації влади однією із гілок. На часі, ситуація в Україні є схожою. Вищенаведений концепт є певним мірилом та ідеалом, втілення якого стикається із зовнішніми «конфліктними» чинниками [4].

Питання ефективного впровадження ЦВВ, згідно із досвідом країн Європи, підлягає втіленню лише за умови концепту «спільної національно-оборонної відповідальності». Зі слів Т. Полларда, це — основний критерій євроатлантичних приписів сталої демократії. Уряд та військові, знову-таки, мають бути розподілені залежно від персональних повноважень : першим визначається ресурсно-цільове забезпечення безпеково-оборонних акцій; другими — предметно-практичний (прикладний) процес реалізації даних ідей, що виражений через боєготовність ЗС. Надбудовою окресленої вище ієрархії виступає посада «військового керівника». Коло повноважень останнього є розгалуженим та включає : моніторинг виконання теоретико-воєнної доктрини;

законність та послідовність збройної організації; тренування (вишкіл) персоналу та суворо-толерантне ставлення до новобранця; впровадження планово-тактичного застосування ЗС із визначенням операційної складової будь-якої стратегічної акції [5].

Попередньо описана структура дієвого функціонування ЦВВ із компетенцією уряду та військового керівництва дозволяє виділити аспекти, які варто було б вдосконалити у сфері державного урядування щодо аналогічної галузі на теренах України. Зокрема, розширення повноважень «військового керівника» за прикладом Заходу; розподіл (і, одночасно, систематизація) повноважень уряду та ЗС. Побудова ідеї спільності у питаннях національної оборони — єдність поглядів, теоретико-прикладного забезпечення (відповідність нормам законів України, слідування Кодексу поведінки стосовно військово-політичних аспектів безпеки ОБСЄ та неприпустимість виходу за межі його норм та внутрішньодержавному та міжнародному рівнях [6].

Підсумовуючи, вмотивованим буде навести приклад англо-американської моделі керівництва ЗС, що визначає військово-цивільне співробітництво як двоетапну, розгалужену за ступенями модель : так, процедурно-формальні особливості здійснення ЦВВ покладено на «персонал загального призначення», а безпосередній процес виконання обов'язків — на «функціонального фахівця» (фактично, експерта). Таким чином, вміле та вибіркоче запозичення урядових ідеологій країн Європи щодо державного управління галуззю ЦВВ здатне створити гіпотетичні передумови для ефективізації та гармонізації національно-оборонних ітерацій в Україні [7].

Список використаних джерел :

1. Білошицький В. І. Цивільно-військові відносини в країнах НАТО: історія та сучасність / В. І. Білошицький // Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. – К.: НТУУ «КПІ», 2013. – № 4 (20). – С. 7-13.

2. Олійник С. Цивільно-військові відносини. Порівняльний аналіз / С. Олійник // Спостерігач. – 1996. – № 27.
3. Демократичний цивільний контроль над сектором безпеки: актуальні джерела / Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. – К., 2011. – 428 с.
4. Huntington S. The Soldier and the State: The Theory and Policies of the Civil-Military Relations / S. Huntington. – The Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press. – 1957. – 534 p. – P. 2.
5. Pollard T. The Hollywood War Machine: U.S. Militarism and Popular Culture / T. Pollard, C. Boggs, – Paradigm Publ. – 2007. – 464 p.
6. Актуальні проблеми реалізації політики національної безпеки України в оборонній сфері: науково-інформаційний збірник / Національний центр з питань євроатлантичної інтеграції України / ред.: В. П. Горбулін. – К., 2006. – 192 с.
7. Збройні Сили України в системі органів державної влади // Політологія : за заг. ред. В. Ф. Смолянюка. – Вінниця : Нова книга, 2002. – С. 254-279.

Антонюк І.В.
слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупик
м. Київ, Україна*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРОГРАМ SMART-CITY У ВЕЛИКИХ МІСТАХ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Програми розвитку «розумних міст» забезпечують перехід соціуму до вищого рівня якості життя завдяки технологіям, які покращують взаємодію між приватним та публічним сектором. Технології полегшують доступ громадян до публічних послуг, скорочуючи рівень ймовірності корупції та бюрократії. При цьому, впровадження концепції «розумного міста» потребує активної позиції громадян та розвитку їх цифрових навиків, подолання супротиву та позитивного сприйняття потенційних переваг у застосуванні технологічних рішень в повсякденному житті. В межах країн ЄС-27 відсоток використання мережі Інтернет громадянами становив 89% у 2020 році з мінімальним значенням у 74% у Болгарії та максимальним 99% у Ісландії, Данмарку, Люксембургу [2]. При цьому рівень розвитку цифрових навиків у ЄС-27 становив 56% у 2019 році (мінімум у Албанії – 21%, Румунії – 31%, Туреччині – 36%, максимум – у Нідерландах – 79%, Швейцарії – 77%, Німеччині та Данмарку – 70%) [3]; рівень розвитку комп'ютерних навиків становив 63% у ЄС-27 у 2014 році [4]; рівень розвитку навиків користування мережею Інтернет – 74% у 2013 році [5]. Це свідчить про те, що проникнення технологій у соціумі не визначає розвиток навиків їх використання, який суттєво відстає від рівня використання мережі Інтернет. Вказане потребує виявлення того, наскільки програми

впровадження концепції «розумного міста» позначаються на якості життя населення, рівні добробуту, стану використання громадянами ІКТ для взаємодії з державними органами влади.

В межах країн ЄС використання мережі Інтернет для взаємодії з органами влади становить в середньому 57% у 2020 році (Рис. 1). Якщо у країнах Північної та Центральної Європи вищий рівень використання мережі інтернет для взаємодії з органами влади громадян, то у країнах Східної Європи переважно нижчий рівень розвитку електронного врядування та проникнення ІКТ у публічно-приватному секторів з метою взаємодії.

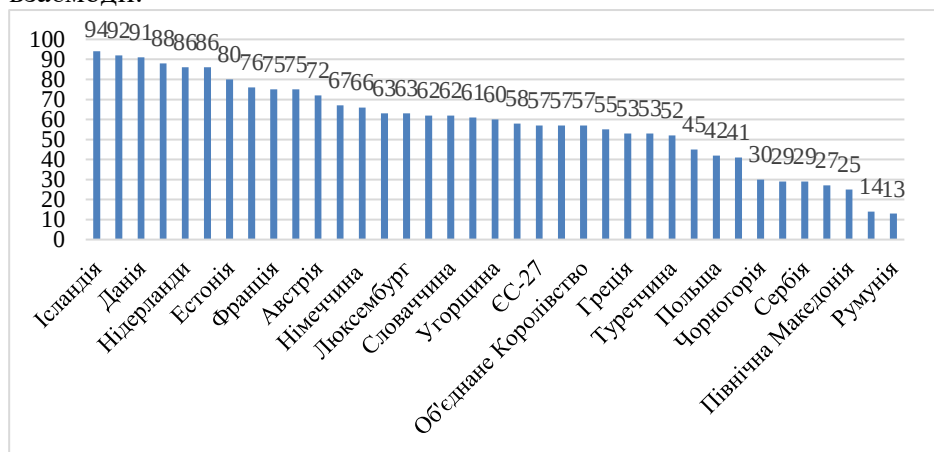

Рис. 1. Інтернет-використання: взаємодія громадян в межах країн ЄС-27 з органами державної влади (останні 12 місяців), 2020 рік, 5 від усіх громадян

Джерело: [1].

За останні десять років (2011-2020) рівень електронного врядування зріс у країнах Європи. Відтак, відсоток громадян, які взаємодіють з органами державної влади (останні 12 місяців) через Інтернет зросла на 16%, отримують інформацію з веб-сайтів державної влади (останні 12 місяців) – на 10%, завантажують офіційні форми документів (останні 12 місяців) – на 12%, подають завершені форми документів (останні 12 місяців) – на 16%. Громадяни ЄС все частіше використовують

Інтернет для виконання повсякденних завдань. За останні роки використання електронного уряду також набуло популярності, оскільки електронні сервіси дозволяють громадянам отримувати інформацію в будь-який момент або віддалено виконувати адміністративні завдання. У 2020 році 47% людей у ЄС у віці 16-74 років отримували інформацію на веб-сайтах органів державної влади протягом останніх 12 місяців до опитування. Ця частка значно зросла порівняно з 2008 роком (33%). Громадяни різного віку використовують веб-сайти органів державної влади для отримання інформації. Частка людей, які повідомили, що робили це за останні 12 місяців, була найвищою серед людей віком 25-34 роки (59%), у віці 35-44 років частка становила 56%. Хоча громадяни похилого віку рідше користувались веб-сайтами органів державної влади для отримання інформації, більше чверті (26%) громадян у віці 65-74 років використовували для цього державні веб-сайти за останні 12 місяців. Проаналізовані форми розвитку електронного врядування свідчать про висхідний тренд у розвитку «розумних міст» у Європі та переважно пасивну участь громадян у розвитку електронної демократії.

В Україні у містах поступово реалізуються проекти розвитку «розумних міст». Для прикладу у 2017 році презентовано проект «Луцьк – SMART-столиця України», що передбачає впровадження технологій у міському просторі. Реалізація проектів залежить від людського капіталу, рівня співпраці органів місцевого самоврядування, громади та бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Eurostat (2021). E-government activities of individuals via websites. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_ciegi_ac&lang=en
2. Eurostat (2021a). Individuals - internet use. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_ci_ifp_iu&lang=en

3. Eurostat (2021b). Individuals' level of digital skills. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_sk_dskl_i&lang=en
4. Eurostat (2021c). Individuals' level of computer skills. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_sk_cskl_i&lang=en
5. Eurostat (2021d). Individuals' level of internet skills. URL: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=isoc_sk_iskl_i&lang=en

Артеменко А.І.
старший викладач,
Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана
м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку державного управління в період глобалізації якісна зміна суспільства приводить до відповідних перетворень керуючої підсистеми: серед суб'єктів управління формуються інституції, які, крім державних органів влади, починають виконувати соціально-економічні функції контролювання і регулювання. Фактично зміна форми власності також спонукає появі нових суб'єктів державного управління [1].

Зазначимо, що удосконалення державного управління потребує трансформації системи державного управління за умов інтеграції глобального характеру, що зумовлюють внутрішні і зовнішні фактори. Тому система державного управління має можливість набувати прогресивного і регресивного характеру. Елементами удосконалення державного управління в період глобалізації, зокрема, є перебудова та перетворення суспільства, що позначають глибокі зміни системи державного управління в умовах глобальної інтеграції.

З'ясовується, що особливу увагу згідно з процесом удосконалення державного управління в період глобалізації, до якого вдаються країни, приділяється такому явищу, як реструктуризація. Наводяться методи, за рахунок яких відбуваються процеси удосконалення державного управління в період глобалізації, зокрема використання відкритих систем державного управління.

Зазначимо, що під час періоду удосконалення державного управління в період глобалізації держава змушена

вирішувати проблеми внутрішнього характеру (наявність корумпованості, корпоративності, неефективності) та давати відповіді на вимоги зовнішнього характеру з боку суспільства, організацій і структур у суспільстві.

Визначаються основні напрями впливу глобалізації на державу та державне управління в умовах трансформаційного розвитку. Встановлено, що під час удосконалення сфери державного управління необхідно зосередити увагу на дослідженні найкращих зарубіжних тенденцій та практик, на позитивних результатах і їх використанні, пристосовуючи їх під національні особливості, а кожен такий крок повинен бути зроблений відповідно до очікувань громади і вибудовувати управлінську модель, яка створить баланс між інтересами важливих суб'єктів суспільних процесів[2].

Зазначимо, що удосконалення державного управління в період глобалізації – це не тільки сучасний процес розвитку суспільств із застосуванням державних форм управління, але і філософія, яка активно впроваджується в масову свідомість як свого роду віртуальна ідеологічна і

соціокультурна реальність. Феномен глобалізації – об'єктивний процес концентрації державного управління продуктивними силами людства, але концепція і сценарії глобалізації – це суб'єктивні чинники, які і визначаються безпосередньо концептуальною владою. В цьому аспекті процес глобальної інтеграції суспільства є наслідком концентрації державного управління продуктивними силами людства, а в управлінському аспекті при подальшому розгортанні процесів глобалізації значним чином зростає роль національно орієнтованої концептуальної влади.

Зазначимо, що процес удосконалення державного управління в період глобалізації може розвиватися за такою тенденцією: від глобального співробітництва до глобального регулювання, і від глобального регулювання до глобального управління. При цьому в основі глобального управління повинен лежати демократичний консенсус глобальної конфедерації суверенних держав[3].

Отже ,удосконалення державного управління в період глобалізації – це важливий процес, який дає можливість суспільству використовувати сучасні демократичні форми регулювання державних процесів.

Список використаних джерел:

1. Міненко М.А. Трансформація системи державного управління в сучасні моделі регулювання суспільства/Державне управління: удосконалення та розвиток.№6.2013.

2. Шкурат І.В. Трансформаційний розвиток і державне управління/Публічне управління і адміністрування в Україні[Електронний ресурс]. 2020. Вип.15. С.22-25. Режим доступу: <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2020-15-4>

3. Грицяк Н.В. Вплив глобалізації на державу та державне управління: особливості та можливі наслідки/державно-управлінські студії.№1(12).2019.

Бігняк П.І.

слухач магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ЦИФРОВІЗАЦІЯ

Одним із пріоритетних напрямків державної політики виступає впровадження інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у діяльність органів державної влади і місцевого самоврядування з метою цифровізації послуг, що надаються такими органами. Для вирішення цього завдання спеціально розроблено та поетапно реалізується реформа державного управління в умовах цифровізації. За результатами ефективного впровадження положень цієї реформи передбачається трансформувати існуючу систему державного управління на новий інноваційний рівень, на якому державні послуги надаватимуться у електронному вигляді, що, своєю чергою, значно полегшить кожному громадянину та представникам бізнесу доступність до них.

Зокрема П. Лопушинський [1] стверджує, що цифрові технології виступають важливим інструментом реформування державного управління. Також науковець наголошує на тому, що у контекст державного управління треба упроваджувати технологію «хмарних» обчислень, завдяки якій відбуватиметься ефективніше управління, оскільки підвищиться рівень централізації облікової і управлінської інформації, зросте швидкість оброблення такої інформації, а також підвищитися рівень надійності зберігання такої інформації. Окрім того, упровадження технології «хмарних» обчислень у діяльність органів державного управління дасть

можливість: суттєво покращити рівень ефективності операційної діяльності уряду внаслідок зниження не тільки часових, але і фінансових витрат, націлених на створення, удосконалення (реформування) та обслуговування інфраструктури інформаційно-комунікаційних технологій; використовувати інфраструктуру інформаційно-комунікаційних технологій тільки тоді, коли на те виникає потреба, що у результаті дозволить знизити витрати бюджетних коштів на інформаційно-комунікаційні технології внаслідок призупинення їх використання чи відмови від їх використання; оперативно використовувати ті інформаційно-комунікаційні технології, на які є нагальна потреба; згрупувати інформаційно-комунікаційні технології у єдину базу даних; використовувати, зберігати та обробляти інформацію у дистанційному режимі; підвищити темпи цифровізації економіки у контексті якісного та швидкого упровадження інноваційно нових інформаційно-комунікаційних технологій.

На важливості впливу цифровізації на удосконалення державних адміністративних послуг в Україні зосереджують увагу Н. Петренко та Л. Машковська [3]. За дослідженнями науковців завдяки цифровізації державних послуг підвищиться рівень ефективності, прозорості та відкритості діяльності як органів державної влади, так і органів місцевого самоврядування, що у перспективі дасть можливість реформувати державне управління у напрямку переорієнтації на задоволення потреб громадян. Щодо цифровізації державних адміністративних послуг, то науковці стверджують, що насамперед підґрунтям для цього має виступати удосконалення нормативної-правової бази у напрямку розвитку та розширення номенклатури видів електронних адміністративних послуг.

Ю. Мохова [2] зауважує, що у процесі реформування державного управління в Україні треба опиратись на досвід європейських країн. Науковець також наголошує на тому, що цифровізація має стати головним об'єктом стратегії державного управління в Україні. Своєю чергою, для

успішного реформування сфери державного управління, на думку науковця, треба подолати усі бар'єри, які виникають у контексті: проведення процесів цифровізації публічного адміністрування; удосконалення процесів регулювання ринків продукції; розвитку добросовісної конкуренції; залучення інвестицій; розвитку цифрової економіки і цифрової інфраструктури.

Науковці також зазначають, що цифровізація публічного управління дасть можливість оптимізувати діяльність органів виконавчої влади. Окрім того, ефективне впровадження цифрових технологій у публічне управління пришвидшить процеси цифрової трансформації публічного управління та дасть можливість у перспективі перейти на системи цифрового врядування.

За результатами аналізу інформації, з'ясовано, що проблематика реформування державного управління за допомогою інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій є не розкритою до кінця, тому потребує проведення ґрунтовніших досліджень у цьому напрямку.

Окрім того, встановлено, що у процесі реформування державного управління в Україні за допомогою інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій треба опиратися на досвід провідних країн, які ефективно впроваджують процеси цифровізації у систему удосконалення діяльності органів державного управління, зокрема на досвід країн Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Лопушинський І. П. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2018. № 2. Available at: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf [Accessed 17 липня 2021].

2. Мохова Ю. Л. Цифрова трансформація державного управління: європейські стратегії. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ; Афіни, 07 травня 2021 р.). Київ; Афіни: ФОП КАНДИБА Т.П. 2021. С. 63-66.

3. Петренко Н. О., Машковська Л. В. Цифровізація державних адміністративних послуг в Україні: нормативно-правові аспекти. Право і суспільство. 2020. № 2. С. 112-119. Available at: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-1.18> [Accessed 17 Lypnja 2021].

Вдовіна О.О.
доцент кафедри українознавства,
культури та документознавства,
*Національний університет «Полтавська
політехніка імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

ЕТИКА ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Від ціннісних основ державно-управлінської діяльності, етичної обґрунтованості в прийнятті та етичної чутливості в реалізації управлінських рішень, моральних якостей державних управлінців, рівня їх етичної культури залежить ступінь довіри до владних структур, націленість діяльності органів державного управління на побудову демократичної держави, реалізацію принципів гуманізму, соціальної справедливості, прозорості, дотримання прав людини [1].

Одним із проблемних питань діючої системи державної служби, яке потребує подальшого вирішення, є нормативне врегулювання вимог професійної етики державних службовців. Проте не лише визначення морально-етичних принципів службової поведінки державних службовців, а й законодавче закріплення механізму їх запровадження і дотримання має велике соціальне значення та є головною тенденцією сучасного розвитку державної служби [2]. Про це свідчить зокрема й затвердження «Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування» Національним агентством України з питань державної служби (№72-21 зі змінами від 28.04.2021). Ці правила є узагальненим зібранням професійно-етичних вимог щодо правил поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, діяльність яких спрямована на служіння народу України і територіальній громаді шляхом забезпечення охорони та сприяння у реалізації прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина [3].

Аналізуючи етику держслужбовця, варто передусім дати визначення самому терміну «етика», яке неодноразово ставало об'єктом дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Так Річард Норман визначає етику як «спробу досягти розуміння природи людських цінностей, способу, у який нам варто жити, і того, що становить правильну поведінку» [4]. Більш вузьким, на відміну від етики, є поняття «професійної етики», яка на думку Майкла Девіса [5] «займається встановленням у першу чергу цінностей, принципів і стандартів, що лежать в основі професійних обов'язків та поведінки». Загалом, етику державного службовця визначають як «систему норм поведінки, порядок дій і правил, взаємин і принципів у державно-службових відносинах, що являють собою сукупність найбільш придатних, глибоко усвідомлених і конкретизованих, які належать даному суспільству і є нормами загальнолюдської моралі»[2].

Одним із магістральних напрямків удосконалення адміністративної культури управлінців, а також основою формування сучасної державної служби є запровадження системи моральних цінностей через створення етичного кодексу. Необхідність кодифікації основних етичних вимог до представників виконавчої влади зумовлена потребою у зміцненні довіри громадян, забезпеченні ефективної діяльності державного управлінця, уніфікації вимог до держслужбовців.

Етичні кодекси держслужбовців складаються із дозволених (описуються дії, що дозволені держслужбовцю – «має право», «може»), імперативних (йдеться про те, як слід вчиняти в певних обставинах – «повинен», «має», «слід вчиняти»), заборонних (встановлюють, що не дозволено робити – «не може», «не має права», «заборонено»), рекомендаційних (радянть, як слід поводитися в тій чи тій ситуації – «повинен утриматися», «рекомендується») норм.

Етичні кодекси спроможні впливати на усвідомлення та дотримання норм етики державних службовців за наявності певних умов, до яких належать [6]:

- широкомасштабне визнання кодексу;

- широке оприлюднення кодексу та його доступність усім держслужбовцям;
- демонстрація можливого використання кодексу у щоденній практиці держслужби;
- набуття службовцями навичок спілкування, розв'язання конфліктних ситуацій;
- пропагування позитивних зразків поведінки;
- встановлення внутрішніх процедур контролю за дотриманням професійно-етичних вимог;
- заохочення співробітників за етичну поведінку, застосування санкцій проти порушників кодексу.

Кодекси потребують постійного оновлення, адже вимоги, що в них фіксуються, мають відображати актуальні професійно-етичні проблеми. Разом із тим, усі вимоги мають спиратися на єдину управлінську культуру, що передбачає такі морально-етичні якості, як: політична зрілість, принциповість, чесність, порядність, самовідданість, впевненість у собі, самокритичність, цілеспрямованість, скромність, тактовність, почуття міри тощо [7].

Отже, в процесі побудови правової, демократичної, соціальної держави зростає значимість діяльності державних службовців. Метою змін в державному управлінні є становлення професійних, високоефективних, стабільних і авторитетних владних інститутів, діяльність яких базується на чітких моральних та професійно-етичних принципах і нормах [8]. Довіра громадян до влади, спроможність державних службовців ефективно та етично коректно виконувати свої соціальне призначення є визначальними факторами продуктивних суспільних взаємодій та конструктивного суспільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Василевська Т. Е., Саламатов В. О., Марушевський Г.Б. Етика державного управління. URL: <https://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2014/02/Etika-derzhavnogo-sluzhbovtsya.pdf> (дата звернення 30.07.2021).

2. Правове забезпечення етики поведінки державних службовців. URL: <https://www.solor.gov.ua/info/19/5865> (дата звернення 30.07.2021).

3. Загальні правила етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1203-16#Text> (дата звернення 30.07.2021).

4. Добросесність та етика. Професійна етика. URL: https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Module_14_final_UKR.pdf (дата звернення 30.07.2021).

5. Davis M. Language of professional ethics. URL: <http://ethics.iit.edu/teaching/language-professional-ethics> (дата звернення 30.07.2021).

6. Основні принципи службового етикету та професійно-етичні кодекси в системі виконавчої влади. URL: <http://surl.li/abhuv> (дата звернення 30.07.2021).

7. Культура й етика в публічному адмініструванні : наук. розробка / С. М. Серьогін, О. В. Антонова, І. І. Хожило та ін. К. : НАДУ, 2010. 40 с.

8. Норми та стандарти поведінки державних службовців. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1044/104311/Attaches/etichna_povedinka.pdf (дата звернення 30.07.2021).

Давид Л.В.
слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університету охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗМІНИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Негативні результати централізованого державного управління та механізмів його реалізації дали початок третій хвилі адміністративної реформи в світі, яка називалася «Нове публічне управління». Основною метою вказаної реформи було розширення повноважень місцевого самоврядування з можливістю себе фінансувати. Головними суб'єктами реформи Нового публічного управління є громадяни, які раніше виконували лише підвладну функцію та не брали участі в управлінні. На даний час, громадяни є повноправними соціальними суб'єктами, які є центром політики проведення адміністративної реформи [1].

Зміни в територіальній організації влади передбачають делегування частини повноважень з центрального рівня управління, органам місцевого самоврядування. Такий підхід зумовлений тим, що децентралізація покращує розподіл ресурсів, підзвітність та відшкодування витрат, водночас припускається, що субнаціональні уряди мають кращу інформацію, ніж центральний уряд, про проблеми та потреби місцевого населення. Також вважається, що населення більш обізнане про дії місцевих органів ніж центрального уряду. Однак субнаціональні уряди не отримують автоматично додаткової інформації про місцеве населення, на відміну від центрального уряду [2].

В Україні адміністративна реформа, яка стосується змін територіальної організації влади називається реформою «Децентралізації». Вказана реформа спрямована на формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, узгодження інтересів держави та територіальних громад [3].

Окрім цього, метою децентралізації є оптимізація територіальної та організаційно-правової основ функціонування держави – відтворення ефективної системи публічного управління державного, регіонального та місцевого рівнів, здатної швидко реагувати на мінливі умови життя, потреби та проблеми сучасного суспільства [4].

Децентралізація влади є однією з найскладніших реформ, так як вона поширюється на всі сфери: територіальну основу організації влади, адміністративно-територіальний устрій, зміну повноважень органів державної влади й органів місцевого самоврядування, земельних відносин, бюджетної та податкової систем, гуманітарної й соціальної сфери тощо [5, с.9].

На відміну від країн Європейського Союзу, реформа децентралізації в Україні розпочалася пізно, лише у 2014 році. Аналізуючи історію реформування механізму публічного управління, вбачається, що поштовхом до початку вказаної реформи є незадовільний економічний стан країни та процес євроінтеграції. Україна нещодавно взяла курс євроінтеграції з метою вступу в Європейський Союз, відповідно це і стало основною причиною проведення реформи децентралізації та змін в територіальній організації влади.

О.В. Ременяк відзначає, що реформа децентралізації державної влади є ефективним механізмом організації публічної влади в демократичній правовій державі, яка реалізується в процесі проведення державою конституційної реформи, спрямованої на передачу частини владних повноважень від центральних органів влади до місцевих в

межах встановлених законодавством, з урахуванням необхідності ефективної взаємодії між ними та інститутами громадянського суспільства [6, с.11].

Однак, встановлено, що ефективність державного та місцевого управління не залежить від здійснення реформи децентралізації. Ефективність державної та місцевої влади відображається в індексах ефективності. Аналізуючи показники індексу ефективності місцевої влади, що становили у 2005 році - 0,92, 2007 році - 0,95, 2009 році - 0,84, 2011 році - 0,84, 2013 році - 0,95, 2015 році - 0,95, 2017 році - 0,96, то з початком реформи у 2014 році ефективність органів місцевого самоврядування не відзначилась суттєвим покращенням. Звернувшись до індексу ефективності державної влади, то у 2007 році становив 2,75, 2009 році - 3, 2011 році - 2,59, 2013 році - 2,68, 2015 році - 2,68, 2016 році - 2,87 [7]. З початком реформи децентралізації в Україні ефективність державної влади зросла в незначних межах.

Список використаних джерел:

1. Nikos M. Trends of Administrative Reform in Europe: Towards Administrative Convergence? / M. Nikos. // International Public Management Review. – 2001. – №2.

2. Devolution and Development / [O. Azfar, S. Kahkonen, A. Lanyi та ін.]. // Edition 1st Edition. Imprint Routledge,. – 2004. – №44.

3. Кабінет Міністрів України. Реформа децентралізації [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України – Режим доступу до ресурсу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektiya/reforma-decentralizaciyi>.

4. Децентралізація в Україні: законодавчі новації та суспільні сподівання / переднє слово В. Б. Гройсмана. – Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2015. – 413 с.

5. Архипенко І. Зарубіжний досвід децентралізації влади: уроки для України / І. Архипенко. // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2018. – №4. – С. 7–15.

6. Ременяк О. В. Децентралізація публічної влади в правовій теорії та державотворчій практиці : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.01 "теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень" / Ременяк О. В. – Львів, 2020. – 24 с.

7. Government efficiency [Електронний ресурс] // The World Bank – Режим доступу до ресурсу: <https://tcdata360.worldbank.org/int&years=2007,2016>

Ковальчук О.В.

слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В МИТНИХ ОРГАНАХ

Державна служба з'явилася і існує там, де існує держава. Це основа державної влади та правовий механізм управління суспільством. У багатьох розвинених країнах світу державна служба є одним із ключових елементів системи державного управління, ефективне функціонування якого забезпечує дотримання конституційних прав і свобод громадян, послідовний та стійкий розвиток країни. Це джерело регулювання більшості соціальних проблем, і вона варіюється залежно від соціального та економічного рівня кожної країни, їх режиму та форм управління. Без державної служби неможливо реалізувати різні завдання та функції, покладені на державу, розвинені країни просто втратять правові механізми для управління ним і не зможе існувати стабільно [1]. Створення ефективного та дієвого механізму державного контролю є пріоритетним завданням для будь-якої країни світу. Таким чином, у 1991 році, після проголошення незалежності України, наше суспільство також порушило питання про пошук оптимальної політичної, правової та управлінської моделі державного будівництва.

Характерною особливістю сучасного етапу розвитку державної служби в Україні є наявність реформаторських ініціатив і змін, спрямованих на забезпечення її якісного функціонування. Реформування державної служби є одним з напрямів реформи державного управління, що визначено в

Україні у концептуальних документах. Так, 18 грудня 2018 року Кабінет Міністрів України затвердив *нову редакцію Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року (далі – Стратегія) та план заходів з її реалізації на 2019-2021 роки* розпорядженням від № 1102-р., яка вже 21 липня 2021 року вона була актуалізована на період до 2025 року (розпорядження Кабінету Міністрів України «Деякі питання реформування державного управління України», ще не оприлюднено) та затверджено план заходів з її реалізації. У Стратегії серед основних проблем державної служби відзначено відсутність централізованої бази даних державних службовців, що ускладнює облік та запровадження сучасних практик управління персоналом; складність звільнення (й як не допустити свавілля у цьому так й як звільнити неефективних посадових осіб); формальність визначення посадових обов'язків; відсутність методики проведення оцінки та системи класифікації посад, що створює дисбаланс в оплаті праці; відсутність мотиваційної ролі матеріального стимулювання; неможливість/непотрібність прямого копіювання моделей державної служби тощо.

Про це ж також відзначали не лише урядовці, а й у наукових дослідженнях. Так, Є. Грайнер [2] досліджував проблемні питання реформування державної служби в контексті суспільних та державних перетворень сучасного етапу розвитку України та дійшов висновку про доцільність формування візії системи державної служби в Україні та відштовхуючись від неї удосконалити систему управління державною службою, нормативного регулювання питань державної служби, закріпити єдині стандарти якості державної служби.

Н. Т. Гончарук [3] визначив проблеми модернізації державної служби та управління людськими ресурсами в Україні, при цьому розкрив основні складові елементи реформи, що забезпечують модернізацію державної служби й управління людськими ресурсами.

Виконання державними службовцями завдань та функцій держави на професійній основі повинно супроводжуватися стабільністю відносин державної служби, бездоганністю та ефективністю адміністративної діяльності, її незалежністю від можливих політичних змін [4].

За результатами проведеного ретроспективно-компаративного аналізу побудови організаційних структур управління митними органами України протягом 1991-2019 рр. було виявлено, що весь цей час в Україні відбувається перманентний процес реформування системи управління митними органами, що в цілому негативно відбивається на ефективності та результативності здійснення митної справи. Мінлива позиція уряду та відсутність комплексного розвитку митної справи значно вплинула саме на митну службу, яка до 2013 року вважалась зразковою, працювала відповідно до прийнятих концепцій. Так, митну службу об'єднували з податковою у вигляді єдиного профільного департаменту, створювали міжрегіональну митницю, постійно здійснюючи реорганізації територіальних органів митної служби, а наразі переводячи її у формат єдиної юридичної особи. Отже, реформування митної служби повинно призводити до системного, руйнуючого впливу на тіньову економіку та корупцію у цій сфері, забезпечувати виконання завдань, покладених на митні органи, проте створює хаос у інституції, яка наповнює державний бюджет та є складовою економічної безпеки. Реформування державної служби, зокрема й у митних органах, повинно: ґрунтуватися на демократичних нормах і принципах прав людини і верховенства закону; розроблятися з дотриманням принципів «доброго» (good governance) управління; реалізовуватися через прозорі процеси і заходи, спрямовані на підвищення інституційного і людського потенціалів, необхідних для ефективного функціонування державної служби.

Список використаних джерел:

1. Бериславська О. М. Європейський досвід етизації державної служби та її актуальність для України / О. М. Бериславська, В. В. Мінаєва // Правові новели. 2014. № 2. С. 104-108. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prmo_2014_2_24
2. Грайнер Є. Окремі аспекти реформування державної служби на сучасному етапі державотворення в Україні Збірник наукових праць. 2015. Вип. 45 «ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ» http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/edu_45/fail/31.pdf
3. Гончарук Н. Т. Модернізація державної служби та управління людськими ресурсами в Україні / Н. Т. Гончарук, Л. В. Прудиус // Аспекти публічного управління. 2018. Т. 6, № 1-2. С. 42-51. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2018_6_1-2_8
4. Державна служба : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; редкол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), О. Ю. Оболенський (заст.голови), С. М. Серьогін (заст. голови) [та ін.]. - К. ; Одеса : НАДУ, 2012. - Т. 1. -372 с. http://academy.gov.ua/NMKD/Pidruchnuiky_NADU/2a099c0bd.pdf.

Пашко І.С.

здобувач кафедри суспільного
розвитку і суспільно-владних відносин,
*Національна академія державного
управління при Президентові України,
м. Київ, Україна*

КОРЕЛЯЦІЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Для встановлення кореляції інституту державної служби в Україні до відповідних інститутів держав-членів Європейського Союзу у першу чергу потребує приведення у відповідність до вимог ЄС правового поля, що регулює існування інституту державної служби в Україні. Адаптація законодавства у сфері державної служби до вимог ЄС відбувається одночасно із проведенням адміністративної реформи в Україні. Сама адміністративна реформа в Україні є закономірним процесом вдосконалення системи державної служби, що виступає логічним продовженням розвитку української державності. При цьому важливо, що адаптація законодавства до вимог Євросоюзу є паралельним процесом, який витікає із зовнішньополітичного курсу України у напрямку євроінтеграції.

Процеси адаптації та адміністративної реформи здійснювалися органічно, оскільки їх реалізація відбувається у єдиному правовому полі та реалізовувалися практично одними й тими ж інституційними механізмами. Здійснювалася координація відповідних дій та заходів таким чином, аби процеси адміністративної реформи та вдосконалення інституту державної служби враховували вимоги процесу адаптації законодавства до вимог ЄС.

Концепцією адаптації системи державної служби в Україні до вимог Європейського Союзу, схваленою Указом Президента України 2001 р., було визначено пріоритетні напрями адаптації: вдосконалення правових засад

функціонування державної служби; реформування системи оплати праці державних службовців; встановлення порядку надання державних послуг та вдосконалення нормативного регулювання вимог професійної етики державних службовців; вдосконалення та підвищення ефективності управління державною службою; професіоналізація державної служби.

У подальшому Постановою Кабінету Міністрів України 2001 р. було затверджено Програму розвитку державної служби на 2005-2010 рр. (далі – Програма). Відповідно до її положень забезпечення адаптації здійснювалося шляхом: розвитку законодавства про державну службу; визначення видів державної служби; удосконалення проходження державної служби; забезпечення політичної нейтральності державних службовців, посилення їх правової та соціальної захищеності; заохочення професійного росту державних службовців; забезпечення рівної оплати праці; вдосконалення системи професійного навчання з урахуванням досвіду країн-членів ЄС; інституціональний розвиток системи державних органів.

У 2015 р. було прийнято новий Закон України «Про державну службу» [1], який набув чинності 01 травня 2016 року. Також, Програма одним із шляхів гармонізації системи державної служби з вимогами ЄС називала уточнення статусу державного службовця, що зазнав змін із запровадженням процедури надання послуг. На той час, нормативно-правового регулювання вимагали:

- їх права та обов’язки щодо надання послуг фізичним та юридичним особам;
- розроблення рекомендацій і порад з питань формування і реалізації державної політики, управлінських рішень та їх виконання;
- дотримання норм, правил в межах посадових повноважень в процесі їх виконання.

Зазнала змін програма професійної підготовки державних службовців в Україні, які відтоді мали вивчати право та інституції ЄС, загальну міжнародну політику та політику

безпеки, європейську економічну інтеграцію з акцентом на розвиток внутрішнього ринку, законодавство ЄС та держав-членів ЄС, правове регулювання відносин України з ЄС, інформаційна політика ЄС, європейська модель налагодження зв'язків державних структур з громадськістю, комунікативні навички і основи ведення переговорів.

Одним із кроків у напрямку підвищення ефективності виконання державною службою України її завдань і функцій у відповідності до підходів ЄС було впровадження оцінки якості надання послуг державними органами та їх апаратом. Зокрема, з 2008 р. впроваджувалася система моніторингу ефективності надання послуг, яка включала: вивчення результатів щорічної оцінки діяльності державних службовців; проведення щорічного конкурсу «Приязна адміністрація»; періодичне проведення «гарячої лінії» з метою визначення проблем, які виникають у процесі надання послуг; проведення громадських слухань.

Відповідними повноваженнями щодо проведення аналізу результатів діяльності державних службовців з подальшою підготовкою пропозицій щодо її вдосконалення була наділена Нацдержслужба. З метою більш детального регулювання даних питань у 2017 р. Кабінетом Міністрів України було затверджено Порядок проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців [2], який по даний час зазнав шість разів змін і останні були внесені 16.12.2020. Оцінювання ґрунтується на принципах об'єктивності, достовірності, доступності та прозорості, взаємодії та поваги до гідності та проводиться щороку у жовтні-грудні. В основу проведення оцінювання покладено: ключові показники результативності, ефективності та якості службової діяльності державного службовця; дотримання правил етичної поведінки; дотримання вимог законодавства у сфері запобігання корупції.

Оцінювання діяльності кожного державного службовця включає аналіз від трьох до п'яти завдань на визначений період. Вважаємо досить прогресивним положення про складення індивідуальної програми підвищення рівня

професійної компетентності державного службовця за результатами оцінювання. Адже такий підхід сприятиме постійному професійному зростанню та підвищенню кваліфікації державних службовців. А преміювання у разі отримання позитивної оцінки створює необхідну зацікавленість та заохочення до виконання поставлених завдань на високому рівні. Також, регулярне оцінювання діяльності державних службовців дозволяє вчасно виявляти осіб, які не справляються із виконуваними посадовими обов'язками та вчасним вжиттям щодо них відповідних заходів. Усе це, на нашу думку, має позитивний вплив на становлення професійної державної служби в Україні.

Отже, Україна послідовно та поетапно здійснює кроки з адаптації української державної служби до вимог ЄС. З даною метою прийнято цілий ряд нормативно-правових актів, як окремо у сфері адаптації законодавства, так і в межах проведення адміністративної реформи та реформи державної служби. Нормативно-правові акти чітко окреслюють коло питань, які потребують подальшого вирішення та передбачають конкретні кроки та засоби їх досягнення, відповідальних осіб за їх реалізацію. Проте, як відзначає Європейська Комісія, фактична реалізація цієї структури та створення нових інститутів виявилися складнішим завданням, ніж очікувалося. Причиною цього стали внутрішній опір через особисті інтереси, дефіцит фінансових коштів та обмежений досвід, недостатній парламентський нагляд [3].

Стан розвитку інституту державної служби в Україні становить також об'єкт дослідження ряду міжнародних, зокрема, європейських, організацій та установ, що є підставою для розробки рекомендацій для адаптації державної служби до кращих європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу : Закон України від 10 грудня 2015 р. No 889–VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. No 1. Ст. 13.

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серп. 2017 р. «Про затвердження Порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців» – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/640-2017>

3. Decision on the Special Measure 2016 for Anti-Corruption and Support to Key Reforms in favour of Ukraine to be financed from the general budget of the European Union / European Commission. 2016. – URL : https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/countries/ukraine_en (viewed on October 22, 2017).

Федоренко М.В.

аспірант,

Гуманітарний інститут

Таврійського національного

університету імені В.І. Вернадського

м. Київ, Україна

СПЕЦІАЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ (ТРЕНІГОВІ ЦЕНТРИ) У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ СЛУЖБОЮ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Сьогодення ставить перед державною службою нові виклики і завдання, розв'язання яких вимагає високого рівня професійної підготовки корпусу державних службовців в Україні, а також їх періодичної перепідготовки та цілеспрямованого підвищення кваліфікації й спеціалізації. Адже у ХХІ ст. знання, навички та вміння, набуті державними службовцями у вищих навчальних закладах за профілем їх майбутньої роботи швидко застарівають і вимагають регулярного планового та позапланового оновлення, поглиблення та профілізації.

Окрім вищих навчальних закладів загального профілю в різних державах Європи підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та спеціалізацію здійснюють спеціальні вищі навчальні заклади і тренінгові центри тощо. У переважній більшості випадків вони мають державну форму власності та підпорядковуються органам державної влади, які реалізують державну кадрову політику та здійснюють фахову підготовку вищого корпусу державної (публічної) служби. Так, до прикладу, в Польщі – це *KSAP (Krajowej Szkoły Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego)*, у Франції – *ENA (École nationale d'Administration)*, в Україні, до 2021 р., – *НАДУ (Національна академія державного управління при Президенті України)*.

Це зумовлює постановку питання про віднесення

спеціальних вищих навчальних закладів до системи управління державною службою. Адже, вони, у силу їх призначення в суспільстві та державі (місії) та адміністративно-правового статусу:

1) спеціалізуються на цілеспрямованій підготовці, перепідготовці, підвищенні кваліфікації та спеціалізації насамперед вищого корпусу державної (публічної) служби за державним замовленням. При цьому, пріоритет названих форм навчання визначається замовником послуг, з урахуванням реальних потреб у сфері публічного управління та публічної служби;

2) мають спеціальний адміністративно-правовий і організаційно-управлінський статус (школи, академії, центри *etc*), відмінний від статусу університетів і академій, що входять до сфери управління національних міністерств освіти, та безпосередньо підпорядковуються суб'єктам, уповноваженим формувати і реалізовувати державну кадрову політику;

3) їх керівництво призначається та звільняється, безпосередньо чи через наглядові роди, засновниками цих закладів – керівниками державної служби, прем'єр-міністрами, чи главою держави, як це було в НАДС; викладацький склад формується на постійній чи тимчасовій основі з числа томенеджерів державної служби, в тому числі, й діючих;

4) реалізують функцію державних науково-аналітичних центрів для цілей реформування та удосконалення державної (публічної) служби, виступають урядовими *think tanks*. Водночас, в демократичних державах, на відміну від окремих пострадянських республік, відповідні центри ніколи не залучаються до виборів чи політичних проектів діючої влади;

5) запроваджують найбільш ефективні та гнучкі системи навчання для підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та спеціалізації практичних працівників-публічних службовців, з широким використанням тренінгів, стажувань, асисмент-центрів тощо. Відповідні методи і форми навчання зумовлюються, в першу чергу, потребою набуття нових і посилення існуючих компетенцій, необхідних для державного

(публічного) службовця. Зазначене також зумовлює застосування дистанційних і комбінованих (очно-заочних) методів навчання для чинних державних службовців.;

б) надають сертифікати про підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та спеціалізацію державних службовців, замість дипломів про вищу освіту, які є основним документом для вищих навчальних закладів, підпорядкованих міністерствам освіти;

7) виступають головними навчальними та науковими центрами з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та спеціалізації для інших суб'єктів надання аналогічних освітніх і науково-дослідних послуг у державі, у першу чергу, формують типові програми для підготовки публічних службовців в університетах і академіях, які управляються національними міністерствами освіти.

Ці та інші ознаки відрізняють спеціальні державні навчальні заклади для підготовки публічних службовців на замовлення держави від вищих навчальних закладів, які управляються національними міністерствами і освіти. Наведене положення жодним чином не принижує роль останніх в формуванні корпусу публічних службовців. Адже, саме університети і академії формують базову освіту публічних службовців і є, по-суті, прологом для їх подальшої публічної служби із подальшою (за потреби) підготовкою, перепідготовкою, підвищенням кваліфікації та спеціалізацією. Разом із тим, саме спеціальні державні навчальні заклади для підготовки публічних службовців можна вважати складником системи управління державною службою.

Попередньо ми обґрунтовували положення про те, що із урахуванням нормативного змісту ст. 12 чинного Закону України «Про державну службу» [1], *«під системою органів управління державною службою в Україні слід розуміти систему законодавчо визначених та ієрархічно упорядкованих суб'єктів державного управління із загальною (Кабінет Міністрів України) та спеціальною (центральный орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує*

державну політику у сфері державної служби; Комісію з питань вищого корпусу державної служби та відповідні конкурсні комісії; керівників державної служби; служби управління персоналом) компетенцією, а також профільних навчальних закладів (Національна академія державного управління при Президенті України і ін.) і наукових установ, та систему їх унормованих і взаємозумовлених функцій і повноважень, які забезпечують формування, оновлення та функціонування корпусу державних службовців в Україні» [2, с. 250].

Разом із тим, 30 червня 2021 р. в Україні було завершено процедуру ліквідації Національної академії державного управління при Президенті України, що вносить зрозумілі корективи до нашого попереднього визначення. Їй передував Указ Президента України від 05 листопада 2020 р. № 487/2020 в якому погоджено передачу Національної академії державного управління при Президенті України (разом з Дніпропетровським, Львівським, Одеським, Харківським регіональними інститутами державного управління) *«до сфери управління Міністерства освіти і науки України»* [3].

Враховуючи зміст і обсяг повноважень глави держави, визначений у ст. 106 Конституції України [4], відзначимо, що рішення про передання НАДУ з під компетенції глави держави мало логічний характер. З огляду на логіку адміністративного права, ймовірним було б перепідпорядкування (перезаснування) НАДС безпосередньо Кабінетові Міністрів України, або ж Національному агентству України з питань державної служби, тобто суб'єктам формування та реалізації державної політики у сфері публічної служби. Утім, з різних причин, цього не відбулося.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 147-р «Деякі питання реорганізації закладів освіти» започатковано наступну реорганізацію НАДУ та її регіональних інститутів шляхом приєднання: а) до Київського національного університету імені Тараса Шевченка Національної академії державного управління при

Президентів України; б) до Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Дніпропетровського регіонального інституту державного управління НАДУ; в) до Державного університету «Одеська політехніка» Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ; г) до Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентів України; ґ) до Національного університету «Львівська політехніка» Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентів України [5]. З 01 липня 2021 р. НАДУ, відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2021 р. № 316 «Про реорганізацію закладів освіти», була передана в якості цілісного майнового комплексу та самостійного інституту (Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби) до Київського національного університету імені Тарас Шевченка. Аналогічні адміністративні та господарсько-розпорядчі процедури були реалізовані й щодо приєднання регіональних інститутів НАДУ.

Таким чином, в 2020-2021 рр. в Україні було ліквідовано шляхом приєднання до загальних вищих навчальних закладів, підпорядкованих МОН України, спеціальний навчальний заклад для підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації та спеціалізації державних службовців, інших публічних службовців і, на умовах госпрозрахунку, інших фізичних осіб – НАДУ та її 4 регіональних інститутах.

Натомість в Україні продовжує діяти Українська школа урядування (УШУ), яка є закладом післядипломної освіти, що належить до сфери управління НАДС. Як відомо, історія УШУ почалася з Всеукраїнського центру підвищення кваліфікації держслужбовців і посадових осіб місцевого самоврядування (ВЦПК), який у лютому 2019 року було реорганізовано та перейменовано в Українську школу урядування [6]. На сьогодні УШУ, відповідно до свого Положення, здійснює

підвищення кваліфікації та посилення компетенцій не лише корпусу державних службовців, а й посадових осіб місцевого самоврядування, оцінює професійну компетентність кандидатів на зайняття вакантних посад державної служби, здійснює надання консультацій, експертних і інформаційних послуг органам державної влади та органам місцевого самоврядування, закладам післядипломної освіти [7] тощо. Тобто, УШУ має потенціал для трансформації в спеціальний навчальний заклад (тренінговий центр) у системі управління державною службою в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

2. Федоренко М. Утвердження, розвиток та основні напрямки удосконалення систем управління державною службою в Україні та Республіці Польща. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2020. № 4(92). С. 245-257

3. Про впорядкування використання об'єктів державної власності, що перебувають в управлінні Державного управління справами: Указ Президента України від 05 листопада 2020 р. № 487/2020. *Офіційний вісник Президента України*. 2020. № 23. Ст. 1065.

4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

5. Деякі питання реорганізації закладів освіти: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2021 р. № 147-р / *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-reorganizaciyi-zakladiv-t240221>

6. Українська школа урядування: рік становлення та розвитку / *Урядовий портал*. URL: <https://nads.gov.ua/news/ukrayinska-shkola-uryaduvannya-rik-stanovlennya-ta-rozvitku>

7. Положення про Українську школу урядування (нова редакція), затверджене наказом НАДС від 21.02.2019 № 29-19 (в редакції від 28 травня 2020 р.). *Офіційний веб-сайт УШУ*. URL: <https://next.usg.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/pologenia-usg-2020.pdf>

Хорошасва Н.Є.
слухачка магістратури за спеціальністю
«Публічне управління та адміністрування»
кафедри управління охороною здоров'я та
публічного адміністрування,
*Національний університет охорони
здоров'я України імені П.Л.Шупика,
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Світова криза, що виникла внаслідок пандемії COVID-19 охопила різні напрями діяльності, галузі виробництва та створила загрозу встановленому в суспільстві правопорядку. Більшість країн у світі були змушені вдатись до жорстких державних заходів щодо захисту населення та запобігання розповсюдженню коронавірусної інфекції. Потрібно вказати, що пандемія COVID-19 призвела до прийняття виняткових заходів, що обмежують або призупиняють повноцінне та ефективне здійснення основних прав людини, включаючи право на свободу пересування та мирні зібрання. Дійсно, такі виняткові заходи можуть бути вжиті з метою захисту здоров'я та добробуту населення або реагування на надзвичайні ситуації [10, с. 2].

Реалізація норм Конституції України вимагає підкорювати діяльність держави, органів влади й суб'єктів господарювання інтересам народу, захищати права і свободи громадян у будь-яких умовах розвитку країни. Принцип верховенства права, що проголошується в нашій країні, забезпечує виконання державою власних функцій у будь-якій сфері суспільства як законної діяльності, що здійснюється з метою забезпечення прав громадян, зокрема на достатній життєвий рівень, працю, відпочинок, освіту, власність тощо, а також і прав на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. Отже, правоохоронна функція держави

реалізується як діяльність відповідних уповноважених суб'єктів у різних сферах суспільства з метою забезпечення їх стабільного, ефективного, закономірного й упорядкованого розвитку [2, с. 21].

Необхідно наголосити, що з моменту спалаху COVID-19 правоохоронні органи відіграли вирішальну роль у підтримці зусиль щодо боротьби з хворобою та сприянні безпеці громади, а також у боротьбі із загрозами з боку злочинців, які скористалися пандемією, щоб збільшити або диверсифікувати свою діяльність [10, с. 3]. Таким чином, в умовах сучасності правоохоронні органи мають ключову роль як у підтримці впровадження заходів щодо охорони здоров'я для стримування спалаху COVID-19, так і у запобіганні конкретній злочинній діяльності, що виникає в цьому контексті. Еволюція пандемії COVID-19 на місцевому, національному та глобальному рівнях вимагає від правоохоронних органів адаптації своїх місій та застосування спеціальних заходів обережності. Цим, на нашу думку, обумовлена актуальність наукової розробки обраної теми щодо проблеми регулювання діяльності правоохоронних органів в умовах сучасності.

Сьогодні криза пандемії COVID-19 в галузі суспільної охорони здоров'я стрімко перетворилась на соціально-економічну та правозахисну. Правоохоронні органи зобов'язані сприяти боротьбі з цією хворобою і захищати людей від її наслідків. Зокрема, пандемія може служити приводом для підриву демократичних інститутів, придушення законного інакомислення тощо. Хоча в певних ситуаціях примусові заходи можуть бути виправдані, але застосовані тільки для зміцнення і підтримки національних зусиль у сфері охорони здоров'я, з дотриманням справедливості, правосуддя і поваги принципу верховенства права. Судова система і система правосуддя продовжують функціонувати, незважаючи на запроваджувані в зв'язку з кризою обмеження. Державні правоохоронні органи продовжують забезпечувати підтримку правопорядку, зокрема захищають всіх, в тому числі жінок, літніх людей, інвалідів та дітей від насильства і жорстокого

поводження та забезпечують безперервність надання підтримки жертвам гендерного насильства під час кризи.

Велику допомогу в боротьбі з COVID-19 надають новітні технології, однак їх використання, включаючи штучний інтелект і значні дані для забезпечення дотримання обмежень, що вводяться в зв'язку з надзвичайними ситуаціями та з міркувань безпеки щодо спостереження за постраждалими або відстеження їх розташування викликає турботу та клопотаність правоохоронних органів. Існує висока ймовірність зловживань, оскільки заходи, які виправдані під час надзвичайної ситуації, можуть залишитися в силі і після закінчення кризи. Без належних гарантій ці високоефективні технології можуть використовуватися в цілях дискримінації, вторгнення в життя людей та посягання на недоторканність приватного життя, тощо. В цьому аспекті після прийняття будь-яких заходів необхідно забезпечувати значущі гарантії захисту даних, а також їх законність, доцільність і відповідність конкретним термінам, що виправдані з точки зору досягнення законних цілей в області суспільної охорони здоров'я.

Необхідно зазначити, що у деяких країнах криза підриває мирні процеси. Деякі суб'єкти користуються нею в політичних цілях. Зокрема, у ході реалізації заходів реагування на COVID-19 деякі держави прагнуть використовувати антитерористичне законодавство та заходи безпеки для обмеження прав людини. Такого роду зловживання призводить до створення умов, що сприяють поширенню тероризму [8, с. 18]. Отже, враховуючи вищевказане, можемо узагальнити, що при прийнятті заходів реагування на кризу, спричинену пандемією COVID-19 держави повинні гарантувати, зокрема, права, пов'язані з застосуванням сили, арештом і утриманням під вартою, справедливим судовим розглядом, доступом до правосуддя, забезпечення умов приватного життя. Обов'язково повинні дотримуватися основні принципи законності і верховенства права.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. Правоохоронна функція держави в умовах пандемії. *Актуальні питання діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії COVID-19 : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* МВС України. Харків : ХНУВС, 2021. 348 с.
2. COVID-19 и права человека: это наше общее дело. Апрель 2020 года. 24 с. URL: https://www.un.org/human_rights_and_covid19_russian.pdf
3. The COVID-19 pandemic: Interpol's legislative recommendations. 2020. 28p. URL: <https://www.interpol.int/content/download/15793/.November%202020.pdf>

Чень Сюй
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Міжрегіональна академія управління персоналом,
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА У НАУКОВИХ ДОРІВКАХ ЗАРУБІЖНИХ АВТОРІВ

З моєї точки зору, у науці публічного адміністрування поняття «екологічна політика» розглядається не досить детально та не є цілком коректним.

Так, З. Сіріасі-Вентрап визначає поняття «екологічна політика» як сферу зіткнення економічних та екологічних інтересів та зводить його до поняття «екологічний менеджмент». На думку автора, екологічна політика виступає як скоординована система цілеспрямованих дій представників органів публічної влади з метою реалізації спеціальних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища та раціонального розподілу наявних природних ресурсів [1, с. 9-10].

Частково підтримуючи автора, зазначу, що реалізацію державної екологічної політики у напрямі охорони довкілля можна розуміти як діяльність органів публічної влади в питаннях розподілу екологічних ресурсів. У ракурсі реалізації політики розподілу, вона виступає як діяльність органів публічної влади щодо розподілу наявних матеріальних ресурсів та пов'язаних із цим витрат, вигод між різними суб'єктами екологічних відносин (домогосподарствами, підприємствами, окремими галузями, регіонами та державами).

У свою чергу, А. Ендрес послідовно розвиває тезу про те, що екологічну політику доцільно розглядати як комплекс заходів, реалізація яких направлена на забезпечення охорони довкілля, відтворення природних ресурсів, а, також, створення сприятливих умов для добробуту, досягнення високого рівня життя населення та збереження його здоров'я [2].

Повністю погоджуюся з автором та можу додати, що реалізація екологічної політики направлена на врегулювання

процесів взаємодії людських істот та природи з метою збереження об'єктів природного середовища.

Небезпідставною вбачається позиція О. Посталовської, яка розкриває сутність екологічної політики крізь призму екосоціологічної теорії наступним чином: системна соціальна технологія та сукупність дій суб'єктів екологічних відносин, які реалізуються з метою забезпечення заходів з раціонального природокористування, а, також, врегулювання безпосереднього впливу людини на навколишнє середовище [3, с. 225].

Зважаючи на твердження А. Урсула, можна визначити зміст поняття «екологічна політика» як стратегію виживання, а, також, безперервного розвитку людської цивілізації та держави за умови збереження усіх, без виключення, компонентів біосфери [4, с. 8].

На мій погляд, дане поняття можна визначити як сферу реалізації взаємовідносин між суспільством (окремими особами, громадськими та політичними організаціями, підприємцями тощо) та навколишнім природним середовищем.

У контексті даного аналізу заслуговують на увагу запропоновані у зарубіжній науковій літературі визначення сутності поняття «державна екологічна політика».

Так, з наукової точки зору Д. Ветвицького державна екологічна політика набуває наступного змістового наповнення: система цілей та сукупність дій представників органів публічної влади, які направлені на забезпечення екологічної безпеки держави, а, також, задоволення екологічних потреб її жителів [5, с. 139].

На мій погляд, державна екологічна політика відіграє ключову роль у реалізації національної стратегії соціально-економічного розвитку та підтримці стабільної ситуації у країні.

У свою чергу, В. Андрейцев послідовно розвиває тезу про те, що державна екологічна політика повинна уособлювати усі досягнення науково-технічного потенціалу країни. Саме тому, вона має бути цілеспрямованим та осмисленим напрямом діяльності представників органів публічної влади з метою

розв'язання проблем в екологічній сфері, забезпечення реалізації заходів з охорони навколишнього природного середовища, формування належного рівня екологічної безпеки [6, с. 7; 7; 8].

Існує наукова позиція, згідно з якою державна екологічна політика розглядається як соціально-економічна політика держави, що полягає у розумінні переваг та недоліків конкретної екологічної ситуації у країні, враховуючи внутрішні фактори, зокрема, зміну чисельності населення та рівень перспективного розвитку, а, також, наявних на даний момент часу природних ресурсів, що знаходяться у розпорядженні даної країни. Прихильником даного підходу можна назвати М. Реймерса.

На мій погляд, дане поняття можна розглядати як комплекс організаційних, юридичних, політичних та інших заходів, які використовують представники органів публічної влади держави для врегулювання екологічних відносин та управління екологічною ситуацією у державі, а, також, з метою сприяння реалізації заходів щодо раціонального використання наявних на території країни природних ресурсів.

У деяких публікаціях державна екологічна політика трактується як функціональна спроможність органів публічної влади будь-якої держави володіти ресурсним потенціалом належного реагування за умови виникнення різноманітних екологічних небезпек. Одним із авторів наукових робіт, які підтримують дану думку є У. Дуглас.

На мій погляд, у даному контексті, державна політика має бути націлена на своєчасне ресурсне реагування на факти забруднення атмосферного повітря, виснаження озонового шару Землі, зміну кліматичних умов, забруднення підземних та поверхневих вод, збільшення рівня матеріального збитку від виникнення стихійних лих та техногенних катастроф.

Список використаних джерел:

1. Ніколаєв К. Д. ДИПЛОМНА РОБОТА ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «МАГІСТР» За освітньо-

професійною програмою «Менеджмент в органах публічного управління» Тема: «Механізми реалізації державної екологічної політики в Україні» НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ Кафедра публічного управління та адміністрування Київ 2020, 95, с.

2. Рубель О.Є ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС ЯК ІНСТРУМЕНТ НАУКОВОГО МИСЛЕННЯ с.322 <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/66335/23-Rubel.pdf?sequence=1>

3. Венка-Веденкіна П. Д. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ Міжнародні та політичні дослідження. 2019. Вип. 32. С.225-244

4. Надежденко А.О. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА” Держава та регіони, Серія: Державне управління, 2011 р., № 1, с. 84-87.

5. Колєнов О. М., СУТНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ О. М. Колєнов // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. - 2016. - Вип. 1. – С. 136-141. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_1_22.

6. Заржицький, О.С. Актуальні проблеми правового забезпечення екологічної політики України (теоретичні аспекти) [Текст]: моногр. / О.С. Заржицький. – Д.:Національний гірничий університет, 2012. – 200 с.

7. Чаплай І.В. ГЕНЕЗА ФОРМУВАННЯ ДОВІРИ МІЖ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКІСТЮ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ / І.В. Чаплай // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2017. - № 4. - С. 5-9.

8. Чаплай І.В. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДСЬКОСТІ / І.В. Чаплай // Менеджер. Вісник Донецького державного університету управління - 2017. - № 3 (76). - С. 117-122.

СЕКЦІЯ 2.

КІБЕРБЕЗПЕКА, КОМП'ЮТЕРНА ТА ПРОГРАМНА ІНЖЕНЕРІЯ

Krestyanpol L.Y.

PhD, Associate Professor,
Lesya Ukrainka Volyn National University
Lutsk, Ukraine

INTEGRATION LEVELS OF INTELLIGENT MANUFACTURING SYSTEMS

According to experts, the optimal development strategy is the decentralization of intelligent equipment systems. This means that it is necessary to “provide with intelligence” every component of an electrical or hydraulic system, rather than creating a single intelligent automation system. Thus, the basis of equipment management is a decentralized intellectual model, which intends to make all sensors and executing devices intelligent. Intellectual manufacturing implies a shift from centralized manufacturing to decentralized manufacturing. Production machines no longer simply “pass” the product through automatically - the product interacts with the machine, tells it what to do [1,3].

The basis of intellectualization of such flexible technological systems is the elements of the lower level of the structure - the functional elements of flexible manufacturing modules and robotic technological complexes. The allocation of the active functional elements of the technological system as the main resource for managing distributed intelligence and its use for efficient solution of the task of coordination of operating actuators essentially simplify the structure of the control system, increase its speed and reliability. In order to implement the concept of intelligent manufacturing, simple components such as functional modules and

control units in machines and systems must be transformed into intelligent devices that efficiently transfer data in real time [2].

Products manufactured under the conditions of intellectual production will "inform" by themselves the equipment as to how, where and by whom they should be manufactured.

The utilization of intellectual manufacturing systems allows to improve significantly the quality of products due to automating the majority of operations, including those that until recently were considered to be unsuitable for full automation, for instance, high-precision adjustment of technological equipment [4].

Thus, the usual software technological complex, operating directly with details or blanks, is the lowest link in the intellectual production complex. It follows that the intellectual manufacturing system can be conditionally divided into two modules - "mechanical" and "intellectual". As a rule, a mechanical module is understood as either an automated robotic complex or a certain flexible manufacturing system.

As the main classification feature in the intellectual production system (Fig. 1), it seems reasonable to accept the level of functional complexity of the constituent elements.

Intelligent elements of the first level are functional modules that perform one simple function, but with the option of implementing it depending on external influences (signals from products, neighboring modules or a higher-level control system) [5].

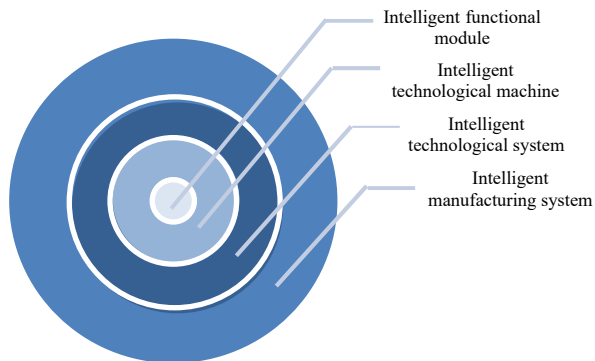

Figure 1. Integration levels of an intelligent production system

A typical example of an element of the first level can be a combinatorial dispenser, or a cassette for details with a changeable position of the receiving pins.

One of the essential requirements of intellectual manufacturing is the use of data transmission and analysis technologies. The use of RFID technology for this purpose has high perspectives, since it will allow the machines to independently report information about their condition, and its components will automatically warn about the timing of maintenance or repair. To implement such concept, as preliminary studies have shown, details, machines, nodes, controls should be able to exchange information with each other and with the personnel [6].

We have shown that currently there are many complex devices with their own electronics that meet these requirements. Such devices are common in the packaging industry, which develops quite dynamically. However, a large number of simple components, such as operating elements, moving and feeding mechanisms, signaling devices, switches, sensors and actuators, are for the most part not included in the network of the production line.

It should be determined two areas of building intellectual manufacturing systems – first, top-down, by attaching a new component to an existing intellectual system, and, secondly, from the bottom up, by providing intellectual properties grassroots components, for example, as is typical for mechanic units.

Any production task, the algorithm of solution of which is unknown in advance or which is created on the basis of incomplete data, and systems, programs which perform the actions for the solution of this problem can be attributed to artificial intelligence, if the result of their work will be similar to the result of human activities in solving the same problem.

For technological systems the concept of artificial intelligence can be applied in their using of the subsystems, which change their algorithm operation depending on changes in external or internal conditions.

References:

1. Computer integrated planning, modelling and management / I.Yampolskyi, P.Melniczuk etc, .- Zhytomyr: ZhDTU, 2010.-786 p.
2. Gaines B.R., Norrie D.H. Knowledge Systematization in the International IMS Research Program // Proc. of IEEE Conference on Systems, Man and Cybernetics Intelligent Systems for 21st Century. -1995. - Vol.1. - P. 958 - 963.
3. Gola A., Świć A., Kramar V., A multiple-criteria approach to machine-tool selection for focused flexible manufacturing systems, Management & Production Engineering Review, 2011, vol. 2, no. 4, 21 – 32.
4. Groover M.P., Zimmers E.W., CAD/CAM: computer-aided design and manufacturing. New Jersey: Prentice-Hall, 1984.
5. Opitz H., Wiendahl H.P., Group Technology and Manufacturing Systems for Medium Quantity Production, Intern. Journal of Prod. Res., 1971, vol. 9, no. 1, pp. 181-203.
6. Palchevsky B., Swic A., Krestianpol H., Computer integrated designing of flexible manufacturing systems, Lublin University of Technology, Lublin 2015.

Kucheriava O.M.

Ph.D. (Physics and Maths),
Associate Professor,
*Department of Computerized
Control Systems
Kyiv, Ukraine*

Holeho N.M.

Senior lecturer at the
Department of Computerized
Control Systems,
*National Aviation University
Kyiv, Ukraine*

Bachynska L.L.

Senior lecturer at the
English Department,
*National University of
Kyiv-Mohyla Academy
Kyiv, Ukraine*

SOFTWARE MODULE OF CREATING CROSSPLATFORM APPLICATIONS BASED ON REACT/REACT NATIVE TECHNOLOGIES

Mobile platforms are becoming more and more popular, so modern software has to be supported not only by stationary computers but also by mobile devices, such as tablet computers, smartphones and others. But not all the mechanisms of creating crossplatform applications are optimal, as there are not only many devices but also many various platforms on which these devices work. That is why the problem of finding flexible solutions in the area of crossplatform software applications still exists. The most important recent achievement is creating of crossplatform and untyped programming language JavaScript, due to which it has

become possible to create universal frameworks for interaction between platforms.

Software module of creating crossplatform applications for convenient and rapid work out process has been developed. Work with the module involves creating of a web application and mobile application which is developed on the basis of two-level client-server architecture and with frameworks React and React Native which enable the application to work not only on mobile devices but also on any devices that have software for browsing web pages.

React Native is a mobile framework which enables creating of applications using only JavaScript language. Yet differently from other hybrid mobile technologies, mobile web application is not being created. JavaScript database code compiles to the mobile application which does not differ from iOS application that is built using Objective-C or Android application using Java language. It means that React Native technology gives advantages for both native and hybrid mobile applications. Currently there are enough frameworks which use JavaScript for creating of iOS and Android applications [1].

The developed module of creating of crossplatform applications implements the main functionality for application creation and adapting to any devices and a platform. Owing to the module it is possible to provide support after creating of crossplatform applications, too.

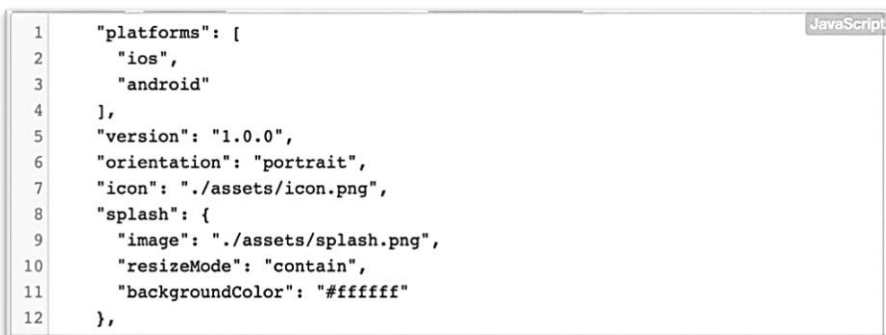
Crossplatform application which is created with the module contains such functionality: different platform support, authentication module, obtaining data from a server, module for saving passwords, particular charts according to every parameter, list of logins and passwords of registered users for checking by the server and their appearing at the server request. Application Programming Interface (API) performs such functions: execution of the client's request for adding, editing and output of the information; execution of the client's request for receiving information for making a list; execution of the client's request for an authentication, authorization and saving user's password and login; saving client's data and their processing on the server side, saving selected lists, filtration data and sorting; execution of the client's request for editing the contents of database API; execution of the client's request for receiving the information

about the system status; execution of the client's request for receiving necessary information for filtration part.

React and React Native technologies [2], due to which the crossplatform application has been developed, run two different JavaScript scenarios for implementing. The first scenario is designed for raw files finding, choice of them, compilation of the code and making a special collection which is called bundler. The scenario starts with Native-command. While starting the application performs necessary manipulations with the data and the bundler. JavaScript bundler is a classic minifier, i.e. the application to a compiler which uses the code written in the language which is clear for a developer, minifies it reducing the size of the instructions. Such a code is clear only for a compiler but cannot be read by a developer, but it is much faster, and it can be collected into a special bundler which will be performed by JavaScript engine.

Starting the application for work. The files which are gathered into the bundler are placed in the catalogue `/usr/app/src` or `/usr/app/node` modules. Configuration files are situated in the catalogue `/usr/app/app.json`. It is not recommended to edit them manually, for this *expo.config*. programme is used. The files *package.json* which are used to run the application and its details are placed in the catalogue `/usr/app/package.json`. The files can also be replaced into any user-convenient catalogue. For this it is necessary to add the way of the *package* file to the configuration *app.json*.

Basic file of *app.json* file configuration looks as it is shown in picture 1.

A screenshot of a code editor showing the configuration of an app.json file. The editor has a light gray background and a dark gray border. The code is written in a monospaced font. The configuration includes platforms (ios, android), version (1.0.0), orientation (portrait), icon (./assets/icon.png), splash screen (./assets/splash.png), resizeMode (contain), and backgroundColor (#ffffff). The file is named app.json and is located in the /usr/app directory. The code is as follows:

```
1  "platforms": [  
2    "ios",  
3    "android"  
4  ],  
5  "version": "1.0.0",  
6  "orientation": "portrait",  
7  "icon": "./assets/icon.png",  
8  "splash": {  
9    "image": "./assets/splash.png",  
10   "resizeMode": "contain",  
11   "backgroundColor": "#ffffff"  
12 },
```

Picture 1. App.json file configuration

Every application user has their own *package.json* file, where it is explained when and what details to include to the application on behalf of this user. For editing the *package.json* file, the special code editor is used, which supports JSON files that allows not interrupting the process of switching on the details while editing. *Package.json* file consists of the objects which are separated with gaps or tabulators. The first object gives the main settings of the application, such as the way to the file where the process of gathering the bundler starts and scripts for starting iOS or Android. The object with application details contains the information about all the details, such as the names of the libraries and their versions. At the particular moment, the libraries connect to the application and perform their functions.

The second scenario is used for interaction with the client on the device side, runs starting of the first scenario, processing user's requests and showing the information chosen by the user.

With the module, crossplatform application has been developed [3]. Owing to the developed module functionality, rapid creating of crossplatform applications has become possible. The module also enables browsing of processed files with API Movie DB and modelling of samples of necessary data according to the particular parameters set by a user [4]. The mechanisms made for the work with a user provide simplicity and flexibility of the work, the simplest and clearest module work interface on a user's level and completely automatic processes of creating of crossplatform functional elements. With the developed software, database work takes place using any devices. The application enables a user to carry out database search and data sampling with the system of filtration.

References:

1. Available at <https://habr.com/ru/company/nix/blog/324562/>
2. Available at <https://reactnative.dev/docs/getting-started>
3. Available at <http://muryj-movie-app.herokuapp.com/>
4. Available at <https://developers.themoviedb.org/>

СЕКЦІЯ 3.

АЕРОНАВІГАЦІЯ, ЕЛЕКТРОНІКА, ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЯ

Клобуков В.В.

асистент кафедри засобів захисту інформації
факультету кібербезпеки комп'ютерної та
програмної інженерії,
*Національний Авіаційний Університет,
м Київ, Україна*

ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ РАДІОЛОКАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ НА ЕТАПІ ОБРОБКИ ВХІДНОГО СИГНАЛУ

Розвиток сучасних радіолокаційних комплексів, що сприяє підвищенню точності визначення координат і швидкостей цілей, вимагає підвищення продуктивності систем обробки радіолокаційних сигналів. У той же час підвищення кількості та потужності пристроїв, що працюють на високих і надвисоких частотах, створює додаткові перешкоди, що посилюють перешкоди, створювані відбитим сигналом і природними електромагнітними коливаннями. Цей факт, в свою чергу, вимагає посилення перешкодозахищеності радіолокаційних комплексів, що забезпечується не тільки збільшенням потужності зондуючого випромінювання, удосконаленням апаратної частини радіолокаційних систем (РЛС), але і алгоритмами обробки зашумленого сигналу, що сприяє відділенню корисного сигналу від шуму [1].

Одним з сімейств методів фільтрації корисного сигналу є сімейство алгоритмів, заснованих на аналізі спектра прийнятого сигналу [1, 2, 3].

Ці методи мають на увазі прийом сигналу і перетворення його з метою отримання його ж спектра в одному з базисів.

Після цього параметри прийнятого сигналу оцінюються за допомогою аналізу не самого сигналу, а аналізу його спектра. Далі операція витягання спектра прийнятого сигналу буде називатися узагальненим перетворенням Фур'є.

Окремим випадком узагальнених перетворень Фур'є є класичні перетворення Фур'є [4, 5, 6, 7, 8]. У разі дискретної обробки сигналів базисом класичних перетворень Фур'є виступає набір дискретно-експоненційних функцій (ДЕФ). Цей базис отримав широке застосування в багатьох галузях техніки, пов'язаних з обробкою сигналу. Радіолокація не стала винятком. Головними факторами популярності базисів ДЕФ для обробки радіолокаційних сигналів стали гармонійний характер багатьох сигналів, з якими доводиться мати справу в радіолокації [5, 9], і поява цифрових методів швидкого перетворення Фур'є (ШПФ) [4, 5, 10]. Перший фактор через те, що базисні ДЕФ теж мають гармонійний характер, забезпечує високу концентрацію енергії сигналу в околицях одного або декількох вихідних частотних каналів процесора ШПФ. Другий фактор дозволяє виконувати класичні перетворення Фур'є зі швидкістю, з якою легко справляються сучасні обчислювальні системи.

Однак базис Фур'є є далеко не єдиним базисом, в якому можливі ортогональні перетворення. Зокрема, базис функцій Віленкіна-Крестенсона (ВКФ) забезпечує більш високу швидкодію при виконанні БПФ, ніж базис ДЕФ. Крім того, цей базис не накопичує похибки округлення, що дає базис ДЕФ при великих обсягах вибірки [8]. Тому дослідження даного базису з метою застосування його для спектрального аналізу радіолокаційних сигналів та підвищення ефективності роботи доплерівського вимірювача швидкості на етапі обробки вхідного сигналу є актуальним і перспективним.

Для вирішення прикладного питання підвищення ефективності роботи доплерівського вимірювача швидкості на етапі обробки вхідного сигналу необхідна розробка алгоритму оцінки частоти дискретно-експоненціального сигналу, заснованого на спектральному аналізі в базисі ВКФ, а також

оцінка ефективності цього методу і порівняння її з ефективністю методу, заснованого на БПФ в базисі ДЕФ. Окремим етапом вирішення цієї задачі є оцінка дисперсії квадратур гармонік при спектральному аналізі корельованого шуму в різних базисах. Даний метод може знайти практичне застосування в пристроях вимірювання параметрів радіолокаційних сигналів для визначення порогів рішення.

Алгоритм оцінки частоти доплерівського сигналу методом спектрального аналізу в базисах ВКФ може бути використаний в пристроях радіолокації (зокрема, побутових: бортова система автомобіля, сигналізаційні системи і т.д.) для оцінки швидкості цілі.

Список використаних джерел:

1. Марпл-младший С.Л. Цифровой спектральный анализ и его приложения. - М.: Мир, 1990 г. – 265 с.
2. Гольденберг Л.М., Матюшкин Б.Д., Поляк М.Н. Цифровая обработка сигналов: Справочник. — М.: Радио и связь, 1985. — 312 с.
3. Ван Трис Г. Теория обнаружения, оценок и модуляции Т.1. Перевод с английского. — М.: Советское радио, 1972 г. — 744 с.
4. Трахтман А. М. Введение в обобщенную спектральную теорию сигналов. — М.: Советское радио, 1972. — 352 с.
5. Мановцев А.П. Оптимальные базисы в задачах представления и фильтрации сообщений // Радиотехника, 1975, №7, с. 27 - 29.
6. Трахтман А.М., Трахтман В.А. Основы теории дискретных сигналов на конечных интервалах. — М.: Советское радио, 1975. — 208 с.
7. Белецкий А.Я., Белецкий А.А., Белецкий Е.А. Преобразования греса. Т.2. — К.: Книжное издательство НАУ, 2007. — 644 с.
8. Калмыков И.А. Обобщённое дискретное преобразование Фурье для колец неприводимых полиномов // Успехи современного естествознания, 2007, №5

9. Максимов М.В. и др. Защита от помех. — М.: Советское радио, 1976 г. — 496 с.

10. Тараканов А. В. Оценка возможностей по разрешению радиолокационных сигналов классическими и «современными» методами спектрального оценивания // *Всероссийская научно-техническая конференция "Современные проблемы проектирования производства и эксплуатации радиотехнических систем"* — Ульяновск: УГТУ, 2008.

СЕКЦІЯ 4.

МАРКЕТИНГ

Шкригун Ю.О.

аспірант,

Інститут економіки промисловості НАН України

м. Київ, Україна

Трушкіна Н.В.

кандидат економічних наук,

старший науковий співробітник відділу проблем
регуляторної політики і розвитку підприємництва,

Інститут економіки промисловості НАН України

м. Київ, Україна

ЛОГІСТИЧНИЙ СЕРВІС ЯК КЛЮЧОВА СКЛАДОВА КЛІЄНТСЬКОГО ДОСВІДУ

У сучасних умовах розвитку ринку логістичних послуг, який зазнає значних втрат унаслідок пандемії COVID-19, питання конкурентоспроможності набуває нового значення. Оптимізація та цифровізація логістичної діяльності [1-5] дає змогу компаніям суттєво впливати на процеси ціноутворення та якість логістичного сервісу й обслуговування споживачів.

При цьому на даний час фокус уваги споживачів поступово зміщується з об'єкта, що надає послуги, на саму послугу. Проте, сприймаючи компанію та безпосередньо процес обслуговування як єдине ціле, споживач очікує наявності усвідомленої місії компанії, яка відповідає сучасним трендам інтегрованої політики клієнтоорієнтованості [6-7]. Експерти зазначають, що витрати на залучення нових клієнтів у 6-7 разів перевищують витрати на збереження лояльності існуючих [8].

Отже, у контексті тенденцій персоналізації логістичного ринку, потреб цифровізації бізнес-процесів, зокрема масової розробки та поширення застосування нативних додатків, питання поліпшення логістичного сервісу як складової клієнтського досвіду та його трансформації у системі маркетингової діяльності підприємств набувають особливої актуальності й своєчасності.

Уточненню суті й змісту терміна «логістичний сервіс» з фокусуванням на різні аспекти присвячено багато наукових праць зарубіжних (В. Сергеев; I. Meidutė-Kavaliauskienė; A. Aranskis, & M. Litvinenko, W. Rydzkowski, G. Rosa, M. Jedliński, & U. Chrańchol-Barczyk, N. Knofius, Van der Heijden M. & W. Zijm, S. Ziyadin, R. Sousa, S. Suieubayeva, D. Yergobek, A. Serikbekuly) і вітчизняних (О. Бахурець, А. Бубела, Н. Гайдабрус, М. Григорак, О. Добровольський, Н. Зубар, О. Карпунь, Є. Крикавський, Ю. Леонова, П. Сиромятніков, А. Сумец, К. Таньков та інші) дослідників.

Вивчення й узагальнення існуючих визначень дефініції «логістичний сервіс» дозволяє зробити висновок, що на сьогоднішній день у літературі з логістики й маркетингу не існує єдиної точки зору стосовно формулювання цієї економічної категорії. Як правило, науковці під даним поняттям розуміють діяльність, інтегрований комплекс логістичних послуг, гарантоване обслуговування тощо (*рис.*).

Зокрема, зустрічається узагальнення трактувань понять «логістичний сервіс» і «логістичне обслуговування». Це обумовлено тим, що дослідники є представниками різних наукових шкіл зі своїми підходами й особливостями. З одного боку, ототожнення понять «сервіс» і «обслуговування» може бути здійснено в контексті їх визначення на підставі вражень споживачів, тобто клієнтського досвіду. З іншого боку, деякі автори розглядають логістичне обслуговування як складову логістичного сервісу, його точковий прояв на етапі «останньої милі».

Рис. Систематизація існуючих наукових підходів до визначення поняття «логістичний сервіс» (побудовано авторами)

Виходячи з вищевикладеного можна дійти такого висновку. Стрімкий розвиток цифрової економіки, діджиталізація процесів логістичної діяльності, збільшення обсягів електронної комерції, персоналізація логістичних послуг, прискорення темпів інтегрованості нових користувачів до мережі Інтернет вимагають пошуку якісно нових підходів до трансформації логістичного сервісу та уточнення його складових.

Базуючись на концептуальних положеннях і результатах власних досліджень [9-10], можна сформулювати поняття «логістичний сервіс» з трьох позицій: 1) як складову клієнтського досвіду; 2) як організацію інтегрованого комплексу логістичних послуг із використанням цифрових технологій, яка має бути спрямована на забезпечення належного рівня задоволення й лояльності споживачів; 3) діяльність, яку спрямовано на виявлення та задоволення логістичних потреб, з фокусуванням на клієнтський досвід як одного із ключових чинників

підвищення конкурентоспроможності підприємств.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають в узагальненні й систематизації концептуальних підходів до визначення змісту термінів «клієнтський досвід» та «управління клієнтським досвідом».

Список використаних джерел:

1. Koev S. R., Tryfonova O., Inzhievskaya L., Trushkina N., Radieva M. Management of Domestic Marketing of Service Enterprises. *IBIMA Business Review*. 2019. Vol. 2019. P. 1-13. <https://doi.org/10.5171/2019.681709>.

2. Kwilinski A., Trushkina N. Features of digital marketing in the context of informational economy. *Modern innovative and information technologies in the development of society: monograph* / Edited by M. Ekkert, O. Nestorenko, M. Szynek; Katowice School of Technology. Katowice: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. P. 158-165.

3. Trushkina N. Transformation of customer relationship management in the digital economy. *Digital economy and digital society: monograph* / Edited by T. Nestorenko, M. Wierzbik-Stronska; Katowice School of Technology. Katowice: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. P. 311-316.

4. Zaliznova Yu., Trushkina N. Management of logistic activities as a mechanism for providing sustainable development of enterprises in the digital economy. *Virtual Economics*. 2019. Vol. 2. No 1. P. 63-80. [https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.01\(4\)](https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.01(4)).

5. Hryhorak M., Trushkina N., Popkowski T., Molchanova K. Digital transformations of logistics customer service business models. *Intellectualization of Logistics and Supply Chain Management*. 2020. Vol. 1. P. 57-75. <https://doi.org/10.46783/smart-scm/2020-1-6>.

6. Трушкина Н. В., Рынкевич Н. С. Клиентоориентированность: основные подходы к определению. *Бизнес Информ*. 2019. № 8. С. 244-252. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-8-244-252>.

7. Трушкіна Н. В. Клієнтоорієнтований підхід до логістичного сервісу в умовах інформаційної економіки. *Бізнес Інформ*. 2020. № 6. С. 196-204. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-196-204>.

8. Csizmad A. Importance of customer service in the logistics business. 2021 July 19. URL: <https://www.liveagent.com/blog/customer-service-in-the-logistics-business/>(accessed: 27 July 2021).

9. Trushkina N., Shkrygun Yu. Analytical assessment of the current state and trends of logistics activity of automobile companies in Ukraine [Аналітична оцінка сучасного стану й тенденцій розвитку логістичної діяльності автомобільних компаній в Україні]. *The role of technology in the socio-economic development of the postquarantine world: monograph* / Edited by M. Gawron-Łapuszek, A. Karpenko. Katowice: Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. P. 310-318.

10. Трушкіна Н. В., Шкригун Ю. О. Визначення поняття «клієнтський досвід». *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків – Торунь, 16 квітня 2021 р.). Днепр: Середняк Т. К., 2021. С. 104-107.

СЕКЦІЯ 5.

МЕНЕДЖМЕНТ

Седікова І.О.

професор кафедри менеджменту і логістики,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

Седіков Д.В.

завідувач лабораторією кафедри
менеджменту і логістики,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМ ІНФОРМАЦІЙНИМ ПРОСТОРОМ ПІДПРИЄМСТВ

Поступово інформація стає тим національним ресурсом, ступінь розвитку і використання якого визначає майбутнє місце країни у світовій системі. Від обсягу, швидкості та якості обробки інформації залежить ефективність прийняття управлінських рішень. Стрімке поширення програмно-інформаційних продуктів сприяло розвитку інформаційного бізнесу, під яким слід, на нашу думку, розуміти виробництво, торгівлю і надання інформаційних продуктів і послуг. Розвиток інформаційного бізнесу створює передумови для формування єдиного логістичного інформаційного простору бізнес-структур.

У сучасних вітчизняних словниках тлумачення терміну «інформаційний простір» ще не відображене. Якщо ж виходити із латинського значення слова «інформувати» – це «зображати, складати уявлення про що-небудь», то неважко додуматися, що «інформаційний простір» означає те поле чи простір, в якому існує, циркулює, обертається інформація [1]. «Простір – це

сукупність стосунків, що виражають координацію матеріальних об'єктів, їх розташування один відносно одного і відносну величину» [2]. Відповідно до Кругмана П., простір – це «абстрактний економічний ландшафт динамічного розподілу ресурсів залежно від кон'юнктури і місця» [3]. Є. Іванов [4] визначає, що «інформаційний простір формується інформаційними потоками, які рухаються між господарюючими суб'єктами». На думку авторів важливим аспектом інформаційного простору є його структурованість. Структура інформаційного простору містить: «інформаційні ресурси – бази і банки даних, усі види архівів, система депозитаріїв державних інформаційних ресурсів; інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура; система масової інформації; ринок інформаційних технологій, засобів зв'язку, інформатизації і телекомунікацій, інформаційних продуктів і послуг; система забезпечення інформаційного захисту; система взаємодії інформаційного простору України зі світовими відкритими мережами; система інформаційного законодавства» [5].

Для прийняття найбільш оптимального управлінського рішення необхідна інформаційна підтримка, яка виражається у створенні на підприємстві певного логістичного інформаційного простору. Для його формування необхідно сформулювати інформаційний простір, спираючись на логістичну концепцію. В такому разі під логістичним інформаційним простором розуміють результат інтеграції різних інформаційних підсистем підприємства, тобто такий інформаційний простір, який містить інформацію щодо логістичних процесів на підприємстві.

В умовах розвитку глобального ринку розробка інформаційної інфраструктури підприємства на основі єдиного логістичного інформаційного простору підприємства набуває першочергового значення. Так як для цих цілей необхідна інтеграція різноманітної і різноманітної науково-технічної, інженерної, маркетингової, логістичної, кредитно-фінансової та інших видів інформації в рамках модульної системи. На думку

авторів, тільки такий підхід забезпечує реалізацію єдиного безперервного циклу економічної діяльності підприємства, яка враховує ринкову кон'юнктуру в різних умовах функціонування. Вважаємо, що процес створення єдиного логістичного інформаційного простору повинен включати наступні основні етапи:

1. Розробка моделі та аналіз її ефективності. Даний етап спирається на світову практику в розробці актуальної та ефективної методології формування концепції стратегічного розвитку, якою є система збалансованих показників, яка оцінює і пов'язує показники діяльності підприємства. Методологія передбачає формування стратегії організації, спираючись на опис її місії, цінностей, бачення, дозволяючи вибрати стратегію створення.

2. Вибір інформаційної системи. Автори вважають, що в сучасних умовах найбільшого поширення набули інформаційні системи управління класу MRP-ERP.

Завдяки вказаним системам можна організувати та структурувати певним чином потоки даних, що супроводжують матеріальний потік; сформувати відповідне інформаційне поле щодо проведення повномасштабного аналізу; довести рішення до виконавців та контролювати їх виконання. Для того, щоб обрати необхідну систему, підприємство повинне проаналізувати свою діяльність та визначитися з напрямками вдосконалення своєї діяльності. В залежності від отриманих висновків обирається одна з наведених інформаційних систем. Наприклад, якщо для підприємства важливо вдосконалити систему планування виробничих ресурсів, то свій вибір можна зупинити на системі MRP II. Для вдосконалення процесів управління розподілу готової продукції – DRP II.

Список використаних джерел:

1. Гридчук Г.С. Систематизація методів інформаційної безпеки підприємства. URL : <http://www.nbuu.gov.ua>. (дата звернення 22.06.2021).

2. Прохоров А. Физический энциклопедический словарь. М.: Большая энциклопедия. М.: Наука. 2004. 944 с.
3. Krugman P. Complex landscapes in economic geography // American Economic Association, Papers and Proceedings. 2014. Vol 84. p. 12-14.
4. Іванов Є. Інформація як категорія економічної теорії. К.: Вища школа. 2018. с. 350.
5. Криницький М. Інформаційний простір і державна політика. Харків.:ХНУТ. Університетська книга. 2014. с 245.

СЕКЦИЯ 6.

ПРАВО

Колпаков В.К.

доктор юридических наук, профессор,
Запорожский национальный университет
г. Запорожье, Украина

КАТЕГОРИИ "СУЩНОСТЬ" И "СОДЕРЖАНИЕ" В АДМИНИСТРАТИВНОМ ПРАВЕ

Термины "сущность" и "содержание" в самых разнообразных интерпретациях системно присутствуют в административно-правовых исследованиях, однако далеко не всегда сопровождаются контекстным толкованием или уточняющими пояснениями их значений.

По всей видимости, авторы рассчитывают на интуитивную транспарентность, доступность и прозрачность для читателей своих представлений о смыслах соответствующих понятий.

Вместе с этим, в рамках философии и теории права сформулированы установочные параметры относительно понимания категорий "сущность" и "содержание" в правовом бытии.

В теории юриспруденции понятию "сущность права" придается атрибутивное значение. В течение длительного периода оно основательно осмысливалось с онтологических и гносеологических позиций, в философском, социологическом, юридическом, психологическом, историческом и других аспектах. Известны суждения, что социально-содержательная сущность права: а) отражается в его руководящих принципах или идеях; б) коренится в природе человеческой личности; в) репродуцирует ценности и принципы права; г) является внутренним содержанием права как регулятора общественных отношений; д) представляет собой сторону целого;

е) систематизирует элементы права.

Важная миссия в углублении корректного познания "сущности права" принадлежит научным изысканиям в отраслевых конгломерациях, в том числе и в такой сложной адаптивной системе как административное право.

Заинтересованность в выяснении сущности административного права прослеживается с 50-х годов прошлого века и остается актуальной для современных исследований украинских юристов. Они концентрируют свои усилия на онтолого-гносеологических характеристиках сущности, ее соотношении с предметом и доктриной административного права, понятием административного права, административно-правовым регулированием и др [1, с. 292, 358].

Анализ мотивированных наборок показывает, что ключевым вопросом в постижении сущности административного права является установление и исследование форм ее объективизации (внешнего выражения). По нашему мнению, одной из них (возможно единственной) является доктрина административного права.

Принципиальные свойства доктрины, как катализатора качественной определенности сущности административного права, обнаруживаются в исследованиях ее феноменологии. Они свидетельствуют о следующем: во-первых, для теории административного права аксиоматическими являются положения более широкого уровня обобщений, которые содержатся в теории права (для теории права таковыми есть философские обобщения); во-вторых, в административном праве доминирует понимание "сущности" как гносеологической категории, которая задает общую направленность движения теоретической мысли в познании секторальных составляющих отрасли; в-третьих, она определяет главные стороны и связывает в единую систему все юридические конструкции административно-правового пространства; в-четвертых, сохраняет понятийный каркас административного права в общей теоретической парадигме и корректирует его развитие в соответствии с этой парадигмой;

в-пятых, как гносеологическая категория не подлежит измерению на истинность общественной практикой.

Таким образом, сущность административного права заключена в ценностных ориентирах, которые (вместе с иными параметрами) генерируются его доктриной.

В этой связи вызывают исследовательский интерес корреляционные зависимости "сущности" и трансформаций (эволюционных и инволюционных) административного права на разных этапах социального и государственного соприсутствия. Заметим, что их наличие детерминируется уже в нарративном дискурсе. Так, на марксистско-ленинской фазе правопонимания сущность административного права концентрировалась на организации государственного управления в классовых интересах. В постсоветской период она отразилась в идее "сервисности" административного права. Дальнейшая ее пролонгация, по нашей оценке, будет определяться результатами исследований постклассических феноменов правопонимания (интегративного, дискурсивного, диалогового, темпорального, компрехендного и других).

Категория "содержание" в административном праве упорядочена в его предмете. В традиционном и устоявшемся понимании предметом административного права являются отношения, которые возникают, развиваются и прекращаются под действием его норм, то есть административно-правовые отношения.

В предмете административного права детерминируют следующие виды правовых отношений: а) публичного управления; б) отношения административных услуг; в) отношения ответственности публичной администрации за неправомерные действия или бездействие; г) отношения ответственности за нарушение установленного порядка и правил (административно-деликтные отношения).

Системообразующими факторами для данной совокупности отношений выступают категории "публичная администрация", "публичное администрирование", "отношения административных обязательств"[2, с.694].

Характерным признаком всех вышеназванных видов административно-правовых отношений является то, что органы публичной администрации выступают в них властной стороной, которая реализует свои исполнительно-распорядительные полномочия. Властность в таком измерении понимается, как наличие урегулированного законодательством права на принятие властного (обязательного) решения, при возникновении соответствующего юридического факта.

С позиции отраслевых приоритетов именно отношения, являясь одной из аксиом правовой реальности, модулируют в своей динамике административно-правовые статусы, права и обязанности. И если правовая реальность существует в правоотношениях [3, с.23-24], то вполне логично заметить, что в административно-правовых отношениях существует административно-правовая реальность с присущими ей атрибутами. Отсюда и следует, что предмет административного права, как несущий каркас административно-правовых отношений есть форма и средство систематизации и объективизации содержания административного права.

Таким образом, в административном праве категория "сущность" представлена в его доктрине, а категория "содержание" – в его предмете.

Список использованных источников:

1. Авер'янов Вадим Борисович. Вибрані наукові праці. За заг. ред. Ю. С. Шемшученко, О. Ф. Андрійко. К. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. 448 с.
2. Колпаков В. К. Предмет адміністративного права. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т.5. Адміністративне право / редкол. Ю. П. Битяк (голова) та інші. Х.: Право, 2020. 960с.
3. Максимов С. И. Концепция правовой реальности. Постклассическая онтология права: монография / С. И. Максимов, А. В. Поляков, И. Л. Честнов и др.; общ. ред. И. Л. Честнов. Санкт-Петербург: Алетейя, 2016. 970с.

Комнатний С.О.
докторант кафедри психології
права та юридичної логіки,
Національна Академія Внутрішніх Справ України
м. Київ, Україна

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ ЗМІСТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ЖИТЛО

На перший погляд, тлумачення Конституційних норм являється суто юридичною проблемою, але якщо поглянути на це з точки зору філософії права, можна зробити припущення, що концептуальні норми конституції складають онтологічну структуру правової реальності в якій центральне місце займає воля народу. В онтологічній структурі конституційного права, надзвичайно важливу роль мають концептуальні принципи та уявлення про їх нормативний зміст і правозастосовну практику. Можна виділити основні три рівні в онтологічній структурі конституційного права: 1)природне право – існує об'єктивно та належить кожному індивіду від народження; 2) позитивне право – що складається безпосередньо з норм Конституції; 3)традицій і правозастосовна практика.

У сучасній юридичній науці не має єдиного підходу ні до трактування самого змісту поняття «онтологія права», ні до окреслення предмета онтологічних досліджень права»: з одного боку, воно зароджується, формується, розвивається та існує по за межами свідомості соціального субекта, а з іншого – є частиною свідомості індивіда та суспільства. Крім того, феномен права пронизує чи не всі сфери та форми цивілізованого людського існування, тому іноді важко субординувати їх за мірою первинності чи другорядності, виявити серед них домінантні та підпорядковані. До того ж, право реалізується, демонструє своє «буття» і у вигляді офіційних нормативних документів, і у вигляді правового досвіду суспільства загалом, окремих націй та народів, фізичних і юридичних осіб, правових звичаїв, «неписаних

норм» тощо. Таку позицію обстоює український філософ права М. Цимбалюк [1].

Відомий український учений у сфері конституційного права В. Шаповал, аналізуючи «онтологічні підвалини права», цілком слушно зауважує: існують вагомі аргументи на користь того, що онтологічні підвалини права пов'язані з об'єктивними процесами, що відбуваються у світі, але є й такі, що обстоюють первинність суб'єктивних моментів [2]. Отже, онтологічні функції права демонструють єдність буття і права.

Правове пізнання конституційних норм права, підпорядковується загальним гнесеологічним закономірностям дослідження правовідносин і правосвідомості.

Пізнання гнесеологічних проблем формування і реалізації конституційного права людини на житло, потребує глибокого дослідження співвідношення суб'єкта і об'єкта в процесі пізнавальної діяльності та пізнання матеріального світу людиною з визначенням критеріїв істини та достовірності.

Конституційне право, в тому числі і право на житло, за своєю сутністю може бути лише соціальним, а природжені права людини, такі як право на житло як безпечне місце існування людини, також є соціально опосередкованим, тобто існує в соціально-знятому вигляді.

Конституція України закріпила орієнтир на побудову правової держави, то єдино можливою перспективою може бути ствердження формально-правової рівності, іншими словами, рівності перед Законом, процесуальної рівності можливостей розкрити і реалізувати свої здібності й законні інтереси [3].

Одне із значень рівності всіх людей перед законом, випливає з твердження: « Бог створив всіх людей рівними» отже рівність в потребах та рівність в можливостях, по суті, мають бути головними ціннісними орієнтирами права та політики держави в цілому. Рівні можливості для забезпечення житлом мають бути головними пріоритетами під час формування системи житлового законодавства та стратегічних напрямів формування житлової політики.

В Конституціях багатьох країн світу прямо зазначається про право на достатнє житло або про загальну відповідальність держави по забезпеченню громадян достатнім житлом. Україна не виключення, Стаття 47 Конституції України гарантує кожному право на житло, держава бере на себе зобов'язання створити умови за яких кожен громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Громадянам, які потребують соціального захисту, держава та органи місцевого самоврядування беруть на себе зобов'язання надати житло безкоштовно або за доступну для них плату. Конституція гарантує, що ніхто не може бути примусово позбавлений житла, інакше як на підставі закону або рішення суду [4]. При цьому основний Закон держави не містить зобов'язань держави надати житло для всіх у власність як це трактує або розуміє переважна більшість громадян. Тракткування права на житло в розумінні суспільства пов'язане з ментально-історичними аспектами реалізації радянської житлової політики, і не безпідставно. Ми маємо діючий житловий Кодекс Української РСР, прийнятий ще у 1983 році, який сповідує ленінські ідеї побудови комуністичного суспільства та реалізує розроблену Комуністичною партією програму житлового будівництва, яка по своїй суті не відповідає сьогodнішнім економічним можливостям держави [5]. Справедливо зазначити, що і радянська система забезпечення житлом громадян, яка частково працює і сьогодні, не передбачає безкоштовного надання житла у власність. Але розпочатий процес приватизації житлового фонду у 90-х роках, який триває і до нині, повністю змінює філософію права на житло надаючи право володіти. При цьому діюче законодавство, окрім широких прав громадян на житло та обов'язку держави по його наданню майже не містить законодавчо врегульованих обов'язків громадян в сфері житлового господарства. Такий дисбаланс прав та обов'язків, стримує реалізацію програм соціального житла та не спонукає до виховання, установалення психології відповідального користувача житлом та послугами які з цим пов'язані.

Список використаних джерел:

1. Цимбалюк М.М. Онтологія правосвідомості: теорія та реальність: Монографія / М.М. Цимбалюк.-К.:Атіка, 2008. - С. 288.
2. О. Балинська, А. Токарська, В. Яценко. Актуальні проблеми філософії права. Львів. 2017. С.117
3. Бондар С. Б. Рівність як категорія філософії права: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 «Філософія права»/ С.Б. Бондар.- Львів, 2009.-21с.
4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Житловий кодекс Української РСР від 30.06.1983 р. N5465-X [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1983. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5464-10>

Кохановський В.О.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри підприємницького
та корпоративного права,
*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА ПОКОЛІННЯ З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ РЕГУЛЮВАННЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ПРАВ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Звернення до проблем класифікації прав людини на покоління привернуло нашу увагу через ряд публікацій, в яких все частіше згадуються права людини четвертого покоління, феномен появи яких пов'язується авторами із такими можливостями сучасних наукових і технологічних досліджень як «клонування людини, трансплантація органів, використання «віртуальної реальності», штучне запліднення, зміна статі, «генна інженерія» [1, с.7] та рядом інших. Перші три покоління прав людини згадуються у зв'язку із значною кількістю різних прав, які закріплені у міжнародних актах з прав людини, зокрема із тими, що знайшли своє визначення у Загальній Декларації прав людини, Європейській Конвенції про захист прав людини та інших нормативно-правових актах. Враховуючи, що подібна градація прав людини досить умовна, не має широкого використання через відсутність чітких критеріїв і практичного призначення, вона зазвичай не згадується у цивілістичних дослідженнях і не стає одною із класифікацій, які застосовують цивілісти з вельми прагматичною метою – надати особистим немайновим правам фізичної особи якомога більше можливостей для їх охорони і ефективного захисту. Більше того, класифікація на покоління може вносити непорозуміння при спробах її застосувати на практиці, оскільки згадується у різних елементах, використовує

різні критерії поділу і може бути замінена іншим елементом без суттєвих наслідків для їх правової характеристики.

Не заглиблюючись у триваючу дискусію щодо самого поняття прав і свобод людини і громадянина, яка породила декілька концептуальних підходів до їх пояснення, сприйняття і заперечення, звернемося до процесів, які стали причиною для обґрунтування у правовій науці появи прав людини так званого «четвертого покоління». Одночасно слід урахувати той факт, що у процесі появи все більшої кількості прав людини, їх підтримки через закріплення у міжнародних актах і на рівні національних законодавств, визнання через рішення національних судів і Європейського Суду з прав людини, все частіше почали лунати обережні судження прибічників зваженого, але послідовного обмеження прав і свобод із використанням різного роду механізмів – як соціальних, економічних, так і правових. Одним із пояснень може бути накопичувальний процес, який виявили на рівні варіантів, запропонованих вченими щодо систематизації прав людини під час формування перших трьох поколінь таких прав. Розуміння цих трьох поколінь свого часу запропонував К. Васак як основних етапів розвитку прав людини, які пов'язані із формуванням уявлень про їх зміст, а також із змінами у механізмах їх забезпечення; при цьому до першого покоління за його теорією можна віднести громадянські і політичні права; до другого – соціально – економічні, а до третього – права колективні або солідарні [2, с.211].

Серед прав першого покоління найчастіше називають право на життя; свободу слова, думки, релігії і свободу від рабства; особисту недоторканність та ряд ін..; до другого покоління відносять право на медичну допомогу, право на працю і відпочинок, соціальне забезпечення тощо; у комплексі прав третього покоління – права на міжнародний і соціальний порядок, права, пов'язані з безпекою в співробітництвом та ін..

Не зважаючи на підтримку науковцями, зокрема представниками науки теорії права, ідеї виокремлення групи прав четвертого покоління, їх перелік досі не сформований і не узгоджений. Між тим, в літературі запропоновано основні засади,

на яких має ґрунтуватися ідентифікація відповідних прав як прав новітнього покоління: «...визнання високого статусу особи; прагнення єдності норм права, моралі, релігії при визначенні поведінки як правової; визнання права на індивідуальність особи, що передбачає повагу до особливих потреб людини, які надають їй можливість бути не схожою на інших; установлення суверенності людини щодо держави» [3, с.103].

Отже, які пропозиції вважаються сьогодні такими, що заслуговують на увагу міжнародного і вітчизняного наукового співтовариства? Якщо узагальнити, то це – право на фізичну свободу; право на самогубство та евтаназію у складі права на смерть; права, пов'язані із клонуванням та іншими відкриттями в галузі біології; інформаційні права і технології; право на мир, ядерну безпеку, космос, екологічні, інформаційні права; особистісні (соматичні) права людини на розпорядження своїм тілом, в тому числі у сфері клонування. Найбільш широкий перелік запропонувала О. Аврамова: зміна статі, трансплантація органів, клонування, використання віртуальної реальності, одностатеві шлюби, штучне запліднення, евтаназія, вільна від дитини сім'я та незалежне від державного втручання життя за релігійними, моральними поглядами та ряд ін. [3, с.105] В свою чергу в журналі, присвяченому проблемам конституційного права висловлюється позиція, що «...мова йде, в першу чергу, про соматичні права... - групу вимог особи щодо самостійного розпорядження своїм тілом (право на смерть, права в сфері трансплантології, сексуальні і репродуктивні права, право на зміну статі) [4, с.23].

У цивільному праві закріплено на сьогодні значний перелік особистих немайнових прав фізичної особи на рівні Цивільного кодексу України [5]. І, не зважаючи на існуючий перелік пропозицій з класифікації цих прав на доктринальному і законодавчому рівні, цивілістика, на нашу думку, сьогодні на вірному шляху, оскільки сам перелік не носить закритий характер і є відкритим для доповнення з урахуванням змін у суспільному, економічному, технологічному, інформаційному житті суспільства. Вірно і те, що захисту має бути піддане будь яке право, яке фізична особа вважає порушеним – на

національному рівні, а за неможливості отримання позитивного рішення – і на рівні міжнародному. Крім того, у практичному аспекті поява нових прав в цілому вписується в існуючий вже на сьогодні перелік особистих немайнових прав, і те, що ряд прав тісно пов'язані сьогодні із новітніми технологіями, не змінює їх сутності. Право на свободу чи особисті папери, на життя тощо не змінюється в своєму змісті через те, що вони існують в часи інформаційного суспільства чи в якісь технологічно інші часи, тому можливо нема потреби виділяти чергове покоління прав людини.

Із двох тенденцій розвитку прав людини, які, на думку теоретиків прав і спеціалістів конституційного права, присутні сьогодні у сфері прав людини – розширення існуючого переліку прав і можливість обмеження прав – слід підтримати перший – так само, як це прийнято у цивільному праві. Певні обмеження прав людини мають бути завжди чітко обґрунтовані на рівні закону, бути спрямовані на благо суспільства та кожної людини, якої вони безпосередньо торкаються і бути виключенням із загальної тенденції їх розширення.

Список використаних джерел:

1. Четверте покоління прав людини: особливості правового регулювання, проблеми та перспективи розвитку в сфері охорони здоров'я: монографія / за заг. ред.: д.ю.н., проф.. С.Б. Булеци; д.ю.н., доц.. М.В. Менджул. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2020, 444 с.;

2. Теория государства и права; учеб. для вузов / под ред. В.М. Корельского и проф. В.Д. Перевалова. М., 2000.;

3. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми // Право України. – 2010. - №2.;

4. Лаврик М.А. К теории соматических прав человека // Вопросы конституционного права. – 2005. - №2.;

5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 №435-IV [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України 18.12.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page#Text>.

Новицький В.М.

аспірант кафедри права інтелектуальної
власності та патентної юстиції,

*Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ ПРАВА

Сутність права на комерційну таємницю полягає в забезпеченні суб'єкту права інтелектуальної власності на комерційну таємницю можливості засекретити цю інформацію від сторонніх осіб і вимагати, щоб ці особи утримувалися від використання незаконних методів одержання даної інформації.

Для більш повного розуміння категорії комерційна таємниця розглянемо її у трьох правових площинах: комерційна таємниця у цивільному та цивільно-процесуальному праві, комерційна таємниця у кримінально-процесуальному праві та комерційна таємниця як об'єкт інтелектуального права.

Відповідно до частини першої статті 36 Господарського кодексу України від 16 січня 2003 року комерційною таємницею можуть бути визнані відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання. 31 січня 2004 року набув чинності Цивільний кодекс України, у статті 505 якого міститься таке визначення комерційної таємниці: комерційна таємниця це – інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом існуючих заходів щодо збереження її секретності, вжитих

особою, яка законно контролює цю інформацію.

Так, відповідно до ч. 7 ст. 7 ЦПК України, ч. 8 ст. 8 ГПК України; ч. 8 ст. 10 КАС України, розгляд справи у закритому судовому засіданні проводиться у випадках, коли відкритий судовий розгляд може мати наслідком розголошення таємної чи іншої інформації, що охороняється законом. Під час такого розгляду можуть бути присутні лише учасники справи, а в разі необхідності - свідки, експерти, спеціалісти, перекладачі. Суд попереджає зазначених осіб про обов'язок не розголошувати інформацію, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувається в закритому судовому засіданні [1, с. 224].

На думку С.Е. Жилінського, який детально розглядає способи захисту комерційної таємниці і саме цим підкреслює специфіку комерційної таємниці, при визначенні цивільно-правових способів захисту конфіденційно цінної інформації варто зосередити свою увагу на трьох принципових моментах: по – перше, визначення способу захисту законним володільцем комерційної таємниці своїх прав та міри відповідальності за факт розголошення; по – друге, хто може бути суб'єктом відповідальності; по – третє, умови (підстави), наявність яких передбачає можливість притягнення порушника до юридичної відповідальності. Залежно від конкретних обставин розголошення та попередньої поведінки працівника може бути застосовано один з способів захисту прав, передбачених законом. На практиці найчастіше йде мова про відшкодування збитків (прямих чи непрямих – упущеної вигоди, моральної шкоди), а також визнання недійсним органу державної влади чи місцевого самоврядування [2, с. 188].

Підсумовуючи, можна зробити висновок: комерційна таємниця – це самостійно визначений юридичною особою склад і обсяг відомостей та інформації, що не є державною таємницею, а входить до групи приватноправових таємниць, але є комерційно значущою для конкретного суб'єкта підприємницької діяльності у умовах ринкової економіки.

Розглядаючи комерційну таємницю з точки зору кримінального процесуального законодавства України, можна дійти висновку, що його норми спрямовано на захист комерційної таємниці у п. 4 ч. 1 ст. 162 КПК України.

З урахуванням завдань кримінального провадження, що визначені ст. 2 КПК України, слід зазначити, що весь процес доказування у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві супроводжується отриманням необхідної інформації для встановлення істини. Така інформація може бути отримана з різних джерел надходження і, як правило, має як конфіденційний так і таємний характер, а також незаконне розголошення такої інформації може призвести до приховування слідів злочину. У зв'язку з цим, отримана під час кримінального провадження інформація потребує захисту від розголошення, оскільки вона стосується як відомостей досудового розслідування, недопустимість розголошення яких визначена ст. 222 КПК України, так й інших захищених законом видів таємної інформації, незаконне розголошення яких передбачає дисциплінарну, цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність[3, с. 269-271].

Переходячи до розгляду комерційної таємниці як об'єкту інтелектуального права, слід звернутися до позицій вітчизняних вчених, які розглядають комерційну таємницю під різними кутами зору. Комерційну таємницю визначали як пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства відомості, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдавати шкоди його інтересам. В. Харченко, підтримуючи точку зору В. Дозорцева, вважає, що найбільш вдалим терміном, який за своїм змістом відповідає обсягу цього об'єкта права інтелектуальної власності, є «секрет промислу» або «таємниця промислу». В. Харченко зазначає, що у такому випадку дійсна або потенційна цінність зазначеної інформації матиме зовсім інший зміст і не викликатиме будь-яких непорозумінь. Зазначений термін безумовно не такий сучасний та ефектний, як, наприклад, «ноу-хау», але в повному

обсязі визначає зміст інформації з обмеженим доступом, яка є одним з об'єктів права інтелектуальної власності [4, с. 81-85].

Говорячи про зв'язок комерційної таємниці з мережею Інтернет слід визначити, що головну небезпеку такої інформації вбачають у можливості зміни її в будь-який момент, а також її недовговічності та скороминучості. Відомості, які розміщені на веб-сайті, можуть бути видалені, змінені чи відредаговані як автором публікації, так і власником веб-сайту. Проблемою в даному випадку є доведення такого факту, що відповідні зміни відбулися незалежно від волі особи, що є дуже складним і в більшості випадках практично неможливим. Саме це досить часто стає перешкодою до залучення таких доказів до матеріалів цивільної справи. Хоча, не рідко такі дані можуть взагалі змінити хід провадження, тому питання щодо правильного їх вилучення, оформлення та подання потребує подальшого вирішення.

Підводячи підсумок щодо правового режиму комерційної таємниці можна виділити специфічний зв'язок трьох правових площин і відсутність узгодження між ними. Вирішаючи зазначену проблему, вважається за доцільне узгодити на рівні законодавства відповідні норми нормативно-правових актів з різних галузей права, які стосуються правового регулювання комерційної таємниці з запровадженням відповідних санкцій щодо порушення комерційної таємниці в мережі Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Громова, А. Д. «Правове поняття: комерційна таємниця в умовах становлення демократії в Україні.» Укладачі (2015) : С. 224-225.

2. Жилинский С.Э. Правовая основа предпринимательской деятельности (предпринимательское право): Курс лекцій / Жилинский С.Э. М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1998. 672 с.

3. Єфіменко, І. М. «Процесуальні особливості використання інформації, що становить захищену законом таємницю, у сфері

кримінального судочинства України.» *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. № 2. 2013. : 267-274.

4. Харченко В. Б. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності та категорія кримінального права. *Вісн. господарського судочинства*. 2009. № 1. С. 79–87.

Осадча А.С.

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права №2,
*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

НОВЕЛИ ВИЗНАЧЕННЯ ОЗНАК СУБ'ЄКТІВ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

У Розділі XVII «Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг» Особливої частини Кримінального Кодексу України (далі – КК України) встановлюється відповідальність за службові кримінальні правопорушення залежно від того, в якій сфері службової діяльності вони вчиняються і хто є їхнім суб'єктом: службові особи юридичних осіб приватного права чи службові особи юридичних осіб публічного права.

Визначення службової особи юридичної особи приватного права в розділі XVII КК України не наводиться, не зроблено в ньому і посилань на частини 3,4 ст. 18 КК України, аналіз змісту яких повинен дати відповідь на питання про те, яка саме категорія суб'єктів належить до службових осіб юридичних осіб приватного права [1;58].

Разом із тим щодо визначення поняття службових осіб юридичних осіб публічного права обрано зовсім інший підхід. Таке визначення наводиться у примітці 1 до ст. 364 КК України. При цьому сам термін «службова особа юридичних осіб публічного права» законодавець не використовує, хоча у законі України «Про запобігання корупції» він має місце (підпункт «а» п. 2 ч. 1 ст. 4)[2].

У чинному законодавстві можна виділити змістовні ознаки службових осіб юридичної особи публічного права. По-перше, ці особи одержують заробітну плату за рахунок

державного чи місцевого бюджету; по-друге, вони є службовими особами, тобто займають в юридичних особах публічного права посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням (зазначеним спеціальним повноваженням їх може наділити повноважний орган державної влади, орган місцевого самоврядування, центральний орган державного управління зі спеціальним статусом, повноважний орган чи повноважна службова особа підприємства, установи, організації, суд або закон) [2;71].

Вважаю, що невизначеність у КК України поняття службової особи юридичної особи приватного права є певною законодавчою прогалиною, яка потребує усунення, тим більше. Що між цими спеціальними суб'єктами та іншими видами службових осіб є суттєві відмінності. Отже, ототожнювати їх не можна.

Згідно з п. 1 примітки до ст. 364 КК України до службових осіб органів державної влади апарату управління органів місцевого самоврядування, держаних та комунальних підприємств, установ та організацій належать особи, які постійно або тимчасово чи за спеціальними повноваженнями: а) здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування; б) обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих функцій; в) обіймають в тих же організаціях посади, пов'язані з виконанням адміністративно-господарських функцій.

Новим видом спеціального суб'єкта у розділі XVII Особливої частини КК України є «особа, уповноважена на виконання функцій держави», про який зазначено тільки у ст. 368² КК України. У примітці до цієї статті вказується, що коло осіб, уповноважених на виконання функцій держави, визначено в п. 1 ч.1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції». Однак звернення до цих нормативних приписів свідчить, що у

п.1 ч. 1 ст. 3 цього Закону наводиться перелік осіб, які уповноважені на виконання функцій не тільки держави, а й органів місцевого самоврядування, а в п. 2 фігурують особи, «які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування»[3;71]. Тому загальне посилення у примітці до ст. 368² КК України на ст. 3 вищевказаного Закону залишає відкритим питання: чи належать до осіб, уповноважених на виконання функцій держави, всі категорії осіб, зазначених у цих пунктах, або ж необхідно виокремити серед них лише тих, хто уповноважений на виконання саме державних функцій. Знову доводиться удаватися до тлумачення закону, яке може бути різним. Для усунення неоднозначного розуміння приписів закону варто зазначити у КК України ознаки цих спеціальних суб'єктів і сформувати відповідні поняття.

Список використаних джерел:

1. Осадча А.С. До питання визначення ознак службових осіб юридичних осіб публічного і приватного права та осіб, які уповноважені на виконання функцій держави // Правові механізми протидії корупційним правопорушенням : матеріали наук.-практ. Семінару, 20 квітня 2012 р. / НАПрН України, НДІ вивч. проб.злочинності ім. акад. В.В. Сташиса; Х.: Право, 2013. С.58-60.

2. Про запобігання корупції: Верховна Рада України, закон від 14.10.2014, № 1700-VII / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18>.

3. Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». – К.: Атіка, 2011- 424 с.

Поплавська М.В.

кандидат юридичних наук, доцент
з кафедри міжнародних відносин,
*Київський національний університет
культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА СПОЖИВАЧА НА ІНФОРМАЦІЮ ПРО ПРОДУКЦІЮ

Гарантії права споживача на інформацію про продукцію є широким комплексом умов економічного, політичного, соціального, юридичного, духовного, ідеологічного та ін. характеру, сформованих у цьому суспільстві, дія яких спрямована на максимальне забезпечення можливості індивіда реалізувати вказане право.

З питанням про економічні гарантії прав особи тісно пов'язане питання про соціальні умови їх здійснення. Очевидно, що права і свободи людини і громадянина можуть найбільш повною мірою реалізуватися тільки в суспільстві, вільному від соціальних катаклізмів та інших негативних явищ. Іншими словами, гарантією прав особи служить соціальна стабільність суспільства.

Очевидно, що реалізація права споживача на інформацію про продукцію неможлива (або, щонайменше, істотно ускладнена) без наявності певних юридичних механізмів – зокрема, без закріплення такого права споживача у відповідних джерелах права, без наявності певних спеціалізованих органів, до функцій яких входить його забезпечення і захист.

Разом з тим, гарантії вказаного права для своєї дієвості потребують інституалізації, тобто, створення певних соціальних механізмів, що дозволяють втілювати їх у життя. Така інституалізація здійснюється шляхом юридичного опосередкування «загальносоціальних» гарантій (гарантій прав особи в широкому сенсі). Так, право на інформацію забезпечується врегулюванням особистих немайнових прав

фізичної особи, в свою чергу, права споживачів забезпечуються за рахунок покладення на продавця (виробника, виконавця), майнових санкцій за невиконання чи неналежне виконання умов, визначених законом. Іншими словами, будь-які гарантії прав особи наводяться, так би мовити до «спільного знаменника», в якості якого виступає власне право.

Гарантії права споживача на інформацію про продукцію можна визначити як закріплені у відповідних нормативних актах, врегульовані правом юридичні принципи, норми, механізми, що створюють умови, що сприяють ефективному здійсненню, реалізації вказаного права, запобігають його порушенню і забезпечують можливість його відновлення і захист.

В цьому випадку потрібно також говорити про ефективну систему правових засобів забезпечення права споживача на інформацію про продукцію.

Слід визнати, що термін «правові засоби» є суто теоретичним і на сьогодні в Україні на законодавчому рівні не закріплений.

Правові засоби – це, насамперед, модель, стан, правова конструкція, «яка не діє автоматично і тільки в потенціалі і в процесі її практичного використання може призвести до досягнення поставленої правової мети» [1, с. 138]. Під засобами розуміються конкретні прийоми, способи, інструменти, які акумулюються тільки завдяки діяльності суб'єктів щодо їх застосування для досягнення бажаного результату. У цьому контексті вірним буде вважати, що «категорія «засіб» включає в себе як інструментарій, так і його використання при отриманні бажаного результату. У філософських науках засобами також називають «об'єктивні предмети або дії, включені в структуру діяльності та забезпечують отримання певного результату» [2, с. 206]. Правові засоби мають матеріальне закріплення в нормах права, нормативних установленнях, але це було зроблено для того, щоб вони практично використовувалися, втілювалися в

життя, щоб досягалися соціально значимі цілі. В іншому випадку, категорія правових засобів як нормативних встановлень не мала б сенсу.

Правові засоби – це своєрідне поєднання певних нормативних встановлень, прийомів і конкретної діяльності суб'єктів захисту, спрямованої на втілення їх у життя, досягнення бажаної мети.

Погодимося з думкою авторів, які вважають, що поняття правових засобів не утворює особливих, принципово відмінних від традиційних, зафіксованих догмою права, в загальноприйнятому понятійному апараті явищ правової дійсності [3, с. 349–350]. Функціонально-цільовий підхід дозволяє зробити принципово важливий висновок про те, що поняття правових засобів наповнює специфічним змістом мети, для досягнення якої вони використовуються.

Б.І. Пугінський, на підставі аналізу практичної діяльності щодо застосування правових засобів, визначає такі їхні основні ознаки:

1) правові засоби – це поєднання (комбінація) дій юридичного характеру, які вчиняються суб'єктами;

2) правові засоби визначені законодавством і у зв'язку із цим мають правову природу;

3) використання правових засобів розраховане на ініціативу і свободу розсуду суб'єктів у виборі засобу, визначенні його змісту і порядку його реалізації;

4) правові засоби – це цілісне утворення, їм притаманні внутрішній взаємозв'язок, структурна єдність);

5) правові засоби носять відносно універсальний характер, оскільки спрямовані на вирішення різноманітних завдань [4, с. 86-89].

Виходячи із вказаних ознак, Б.І. Пугінський під правовими засобами пропонує розуміти поєднання (комбінацію) юридично значимих дій, вчинюваних суб'єктами з дозволеною межею розсуду, що не суперечать законодавству та інтересам суспільства. У вужчому значенні він розглядає правові засоби як юридичні способи вирішення суб'єктами

відповідних завдань, досягнення своїх завдань (інтересів).

Варто підтримати визначення правових засобів, запропоноване Б.І. Пугінським, оскільки кожний такий засіб утворює деякий комплекс (сукупність) дій юридичного характеру, передбачених законодавством, який спрямований на досягнення суб'єктами певної мети [4, с. 87].

У зв'язку з вищевикладеним, під правовими засобами забезпечення права споживача на інформацію про продукцію пропонуємо розуміти комплекс дій юридичного характеру, передбачених цивільним законодавством і спрямованих на досягнення суб'єктами певної мети. До таких засобів можна віднести договір, заходи цивільно-правової відповідальності, оперативного впливу та інші.

Список використаних джерел:

1. Теория государства и права: курс лекций/под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. Москва, 2002. 776 с.
2. *Алексеев С.С. Право. Азбука. Теория. Философия. Опыт комплексного исследования.* Москва: Издательская группа НОРМА, 1998. 810 с.
3. *Андреев Ю. Н. Механизм гражданско-правовой защиты.* Москва: Норма: ИНФРА-М, 2010. 464 с.
4. Пугинский, Б.И. Гражданско-правовые средства в хозяйственных отношениях. Москва: Юрид. лит., 1984. 432 с.

СЕКЦІЯ 7.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Borzenko O.P.

Ph. D. (Pedag.),

Associate Professor

Department of Foreign Languages,

Kharkiv National Automobile and Highway University

Kharkiv, Ukraine

SOME ASPECTS OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FOREIGN LANGUAGE TEACHERS IN THE EUROPEAN UNION

In recent years, higher education systems have been constantly reformed in the European Union. Education is considered as one of the most relevant theoretical and practical problems on the solution of which the level of economic and social development of society largely depends. The teacher is a complex personality, and in each case his/her values are manifested. It is the teacher who combines the specialist of the subject he/she teaches, as well as the tutor and educator. The teacher not only imparts knowledge to students, but also awakens the need for knowledge and cognition.

The formation of the teacher's creative personality is impossible without improving his/her professionalism. In this regard, the most important requirements for the personality of the foreign language teacher are the ability to creativity, professional mobility, continuous self-development and self-improvement, aimed not only at developing foreign language communicative competence, but also for using modern technologies and

implementing foreign language teaching programs, new technical means. The main features of the professional activity of the foreign language teacher require the following: professional quality; linguistic knowledge of language as a social phenomenon, its connection with thinking, culture, knowledge of systems and different languages; knowledge of world culture; deep knowledge of the culture of his/her people and the culture of the people of the country whose language is taught; orientation to pedagogical activity; powerful scientific potential, etc.

Planning of professional development of the foreign languages teachers of European universities is closely connected with planning of professional career, motivation and stimulation. Effective professional development is provided by several management entities: the teacher himself/herself, the direct head (head of department), the dean of faculty, the director of institute, the rector of university. At this, the teacher independently, on the basis of self-analysis, builds own professional development. The head of the department, based on the self-analysis of the teacher, analysis of student questionnaires and own observations, makes corrections to the individual professional activity of the teacher. Instead, all other heads of structural units and the rector of the university, in particular, create conditions, implement regulatory procedures so that the teacher can professionally develop and fulfill himself/herself. Obtaining scientific degrees, as well as academic titles, requires from the teacher considerable organizational, motivational, scientific and didactic efforts and achievements [1].

Motivation to improve the professional development of the foreign language teacher as one of the forms of self-actualization of the individual is most related to mental health, job satisfaction and mastery of means to improve professional skills (self-determination, self-development and self-expression) [2].

The teacher improves his/her qualification through planned training (advanced training) in the institutes of advanced training and improvement (postgraduate education, the purpose of which is to support professional development at the level of modern requirements, the formation of its innovative capacity). The system

of professional pedagogical education is in constant search of ways to improve the professionalism and quality training of foreign language teachers. The main mechanisms for improving the quality of professional development are the introduction of the certification renewal process; improvement of the program of continuous professional development; introduction of new evaluation standards; development of algorithm of cooperation between teacher and students; integration of research in the field of continuous professional development of the teacher, stimulating the introduction of new information technologies in the process of training and retraining [3].

Advanced training of foreign language teachers is associated with a conscious moving of the individual towards a high level of competence and professional excellence. Foreign languages teachers of the European Union have the opportunity to improve their professionalism through various forms of education organized by public, private, social professional institutions, communities, as well as to get acquainted with innovative modern pedagogical technologies, to present own decisions of methodical, program, organizational aspects of foreign languages teaching.

In order to increase the level of teaching the basic foreign languages (English, German, French), the Actions program operates in the countries of the European Union, which has the following areas:

- European Cooperation Programmes for Language Teachers Training – raising the professional level of teachers. Particular attention is paid to the development of teaching content and the production of materials for teaching foreign languages.

- In-service Training in the Field of Foreign Language Teaching – for improving the skills of foreign language teachers in the country where the language they teach is the first language. Course duration – from two to four weeks.

- Assistantships for Future Language Teachers – deepening knowledge of the language taught in the country where it is the first language, as well as advising teachers of other subjects on the European dimension in education, lecturing on the cultural features

of the country.

- Development of Instruments for Language Learning and Teaching and Assessment of Linguistic Competence – supports the creation of new teaching materials, programs, methods of teaching and learning foreign languages, their improvement and exchange, as well as the creation of a system for monitoring the level of learning.

- Joint Educational Projects (JEP) for Language Learning – supports the exchange of teachers and groups of students to work on educational issues of European scale [4].

European countries do not have a common education system, the education systems differ because they are influenced by different educational traditions and models of teacher education; various professional rights and responsibilities for the teacher; different requirements for teacher qualifications; different working hours; different systems of remuneration, as well as various legal documents on the teaching profession. Therefore, the determination of the competence of teachers belongs to each country. The European Union has identified some key competencies for the teaching profession in order to improve the implementation of the Lisbon Strategy. Modern Europe needs a highly qualified teaching staff that has the right motivation to work and a propensity for the teaching profession. For a long time there has been a debate among European scholars about the professional quality of a teacher and his/her professional development [5].

Many researches of both domestic (I. Androshchuk, V. Bezliudna, K. Binytska, K. Hodlevska, I. Dychkivska, Yu. Korotkova, K. Kotun, S. Nikolaieva, L. Pukhovska, V. Radkevych at al.) and European scientists (J. Varga, M. Dudzikova, I. Kanakis, R. Kvasnitsa, P. Ksokhelis, A. Levitsky, A. Mack, I. Mariutz, I. Falus, G. Halasha, A. Harris at al.) are devoted to the experience of professional development of foreign language teachers.

Scientific research and publications show that the professional development of foreign language teachers in European countries and its improvement are interpreted differently by scholars and

complement each other.

Thus, scientists point out that the professional development of the teacher is influenced by his/her personal characteristics, how he/she sees the purpose, objectives of training, and it is also emphasized that the variety of necessary competencies of the teacher is very important for professional development, so professional training, retraining, advanced training should consist of a pedagogical complex of constant assistance to the teacher in his professional development.

In order to carry out the main professional functions of the foreign language teacher, scholars distinguish the following: didactic, methodological, educational skills and abilities; ability to reasonably choose methods, means, forms of teaching process; ability to use language in practice as a means of communication; knowledge of the country whose language is taught; ability to establish pedagogical relations with students and colleagues, etc.

It is believed that the purposeful process of professional development of the foreign language teachers is a key factor in improving the process of language teaching and achieving a better result.

Thus, the professional development of the foreign language teachers in the European Union is being actively modernized and includes updating the basic professional competence together with subject knowledge, skills and abilities; acquisition of professional skills; expansion of subject didactic abilities; development and implementation of new methods of teaching a foreign language by modern means of the educational process; establishing closer cooperation between higher education institutions and language departments. This deserves special attention and requires further study of this experience in domestic higher education institutions.

References:

1. Androshchuk I. M. Management of professional development of teachers of management departments of universities of the Republic of Poland: system approach : monograph. Lutsk :

AKVA PRINT, 2018. 332 p.

2. Kalnytska K. O. Motivation of the teacher's professional development. *Education and management*. 1997. Vol. 1, Part 4. P. 130–140.

3. Borzenko O. P. Professional development and creation of the personal image of the modern foreign language teacher. *Professional competency of modern specialist: means of formation, development and improvement* : monograph. Warsaw : BMT Eridia Sp. z. o. o., 2018. P. 150–162.

4. Content and language integrated learning at school in Europe. Eurydice, 2006. 80 p.

5. Szkolak-Stepień A. Kształcenie nauczycieli wychowania przedszkolnego i wczesnej edukacji na Słowacji. *Rocznik komisji nauk pedagogicznych*. 2016. Tom LXIX. S. 144–154.

Бужинська С.М.
доцент кафедри педагогіки, психології,
початкової освіти та освітнього менеджменту,
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
м. Харків, Україна

Тома А.С.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР
м. Харків, Україна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАТЬКІВ, ЩО ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Актуальність проблеми. Упровадження інклюзивного навчання в заклади загальної середньої освіти та заклади вищої освіти є складником гуманітарної політики кожної сучасної країни, що свідчить наскільки країна захищає невід'ємні права дитини з особливими освітніми потребами. Одним з напрямів діяльності закладів загальної середньої та вищої освіти є психологічний супровід сімей, що виховують дитину з ООП, допомога у навчанні та вихованні дітей. Психологічний супровід батьків, що виховують дитину з особливими освітніми потребами складається з комплексу напрямів роботи, серед яких виокремлюємо дослідження рівня розвитку дитини, психологічне консультування, психокорекція тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання психологічної допомоги батькам, що виховують дітей з особливими освітніми потребами відображені у працях L. Bray, B. Carter, C. Sanders, L. Blake, K. Keegan, які довели, що каталізатором до зміни самоставлення батьків та їхнього сприймання власної ситуації як проблемної є підтримка інших батьків, які мають дитину з інвалідністю. В ході своїх наукових розвідок А. Колупаєва, А. Обухівська, В. Ткачова акцентують увагу на роботі з батьками та важливості системи

психологічного супроводу інклюзивної освіти. Важливість та доцільність організації психологічної допомоги сім'ям, які виховують дітей з порушеннями у розвитку обґрунтовується у багатьох концепціях: у концепції теорії і практики допомагаючих відносин особистості В.К. Роджерса, концепції системності виховання особистості К. Платонова, Б. Ломова, концепції активності суб'єкта С. Рубінштейна, О. Леонтьєва [1,2,3].

Метою роботи є висвітлення особливостей організації психологічного супроводу батьків, що виховують дитину з ООП.

Виклад основного матеріалу. Психологічний супровід є динамічним процесом, цілісною діяльністю психологічної служби освітнього закладу, яка складається з таких взаємопов'язаних компонентів: моніторинг психолого-педагогічного та соціального статусу дитини в динаміці її психічного розвитку; психокорекції; психологічної підтримки та консультування дітей з особливими освітніми потребами; психологічної допомоги батькам, що виховують дітей з особливими освітніми потребами; організації життєдіяльності дітей з особливими освітніми потребами у соціумі з урахуванням їх психічних та фізичних можливостей.

Виходячи з вищезазначеного, виокремлюємо завдання психологічного супроводу дітей з ООП: попередження виникнення проблем розвитку дитини; допомога (сприяння) дитині у вирішенні актуальних завдань розвитку, навчання, соціалізації; навчальні труднощі, проблеми з вибором освітнього і професійного маршруту, порушення емоційно-вольової сфери, проблеми взаємовідносин з однолітками, вчителями, батьками; психологічне забезпечення освітніх програм; розвиток психолого-педагогічної компетентності (психологічної культури) учнів, батьків, педагогів; психологічна підтримка батьків [1,2].

Щодо завдань психологічного супроводу батьків, то вони полягають у: налагодженні партнерських стосунків та створенні психологічного комфорту кожного члена сім'ї; подоланні стереотипів у роботі з сім'ями, які мають дітей з обмеженими можливостями; підвищенні психолого-

педагогічної культури батьків; поясненні батькам специфіки психічного розвитку дитини і тих обмежень, які накладаються на процес навчання й виховання; розкритті змісту індивідуального підходу, якого потребує дитина та прийомів його реалізації; психологічному консультуванні батьків, спрямованому на встановленні оптимальних взаємин у родині [3].

Отже, головним завданням психолога у роботі з сім'єю, на наш погляд, полягає в тому, щоб батьки з його допомогою змогли побачити реальну перспективу розвитку своєї дитини, з'ясувати можливі труднощі соціального розвитку, що виникають у певні вікові періоди, а також визначити свою роль у процесі психолого-педагогічного супроводу дитини.

Необхідну підтримку та допомогу, батьки можуть отримувати в інклюзивно-ресурсних центрах, де здійснюється консультативна та корекційна допомога, зокрема: психологічна, реабілітаційна, логопедична, дефектологічна тощо. Завдяки підтримці спеціалістів, батьки отримують необхідний досвід і стають менш залежними від фахівців, коли приймають рішення стосовно майбутнього своєї дитини.

Яким же чином здійснюється психологічний супровід батьків? По-перше, треба визначити, чи прийняли батьки діагноз дитини або на якій стадії прийняття перебувають. Щодо змісту психологічного супроводу, то насамперед це: актуалізація ресурсів, відновлення почуття спроможності розв'язувати проблеми, формування позитивних установок батьків щодо можливостей дитини та відповідальної батьківської позиції. Під сімейними ресурсами розуміємо здібності та можливості сім'ї протистояти стресовим впливам, зокрема: 1. особистісні ресурси членів сім'ї – визначаються індивідуальними характеристиками членів сім'ї та їх досягненнями в житті (самоповага, самоефективність, оптимізм); 2. внутрішньосімейні ресурси – включають сімейну згуртованість та сімейну інтеграцію (сім'ї, які функціонують під час змін як єдине ціле, найбільш успішні в адаптації до труднощів); 3. соціальна підтримка – забезпечує емоційну підтримку, повагу. саме соціальна сфера слугує «буфером»

перед негативними впливами та сприяє оптимальній реабілітації сім'ї по закінченню стресу [3,4]. Наступним кроком є налагодження взаємозв'язку сім'ї із закладом освіти, зокрема упровадження педагогіки партнерства між учнями, учителями, батьками. Адже основою їх добрих відносин є некритичне ставлення, співчуття і повага. Сім'я, яка опинилась в такій ситуації заслуговує на поважне ставлення з боку педагогів, бо тільки в такому разі батьки будуть відкриватись і звертатись по допомогу до педагогів та психологічної служби [1,5].

Основними формами групової роботи з батьками можуть бути семінари, консультації, лекції, збори тощо з питань формування та розвитку почуття батьківської любові, гармонізації внутрішньосімейних відносин, формування позитивних стосунків між батьками та дітьми, інформування про особливості інклюзивної освіти, виховання дітей в родині, знайомства з прийомами реагування на особливостей поведінки їх дитини та однолітків. Взаємодія може організовуватись і в індивідуальній формі (індивідуальні бесіди та індивідуальне консультування). Також, серед ефективних форм роботи із батьками виокремлюють: аналіз можливих причин незначних покращень і спільне складання рекомендацій, задля прогресу; спільні обговорення за процесом і результатом корекційного впливу; індивідуальні практикуми для навчання батьків спільним формам діяльності з дитиною тощо [3]. Отже, психологічний супровід сім'ї включає в себе не тільки підтримку сімей, а й формування соціального інтересу до дітей з особливими освітніми потребами у всіх батьків інклюзивного класу/групи [3,4].

Таким чином, підсумовуючи, можемо зробити **висновки**:

1. Своєчасно надана допомога оптимізує розвиток дитини з ООП і сприяє зняттю психологічних проблем у самих батьків.
2. Цілеспрямований процес роботи з батьками має на меті підвищення їх компетентності у формуванні адекватної оцінки стану дитини, створює ситуацію набуття батьками нового досвіду, осмислення сімейної ситуації та самосприймання членів родини включно з дитиною.
3. Упровадження

педагогіки партнерства дозволяє розкрити дитині свої здібності та сформуватися як особистості, а робота з учнівським колективом ґрунтується на толерантному ставленні та позитивній взаємодії.

Список використаних джерел:

1.Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. *Наукових праць*.Київ: Університет «Україна», 2010. №7(9). 561 с.

2.Психологічний супровід інклюзивної освіти: метод.реком./ред. А.Г. Обухівська. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с.

3.Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч. метод. посіб. / ред. А.А. Колупаєва. Київ: ТОВ ВПЦ «Літопис – ХХ». 2010.

4. Васьківська, С. В. Соціально-психологічний супровід клієнтів: Технологія ведення консультативного діалогу : навч. посіб. Київ: В. Главник, 2006. 128 с.

5. Сєднєва В.О. Основи корекційної роботи з учнями, які мають особливості психофізичного розвитку: метод.реком. Миколаїв: ОППО, 2011. 36 с.

Дюкар К.В.

кандидатка філологічних наук,
старша викладачка кафедри української мови,
*Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНА ПЛОЩИНА ВИВЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЛЕКСЕМ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ПАРАМЕТРИЗАЦІЇ

Важливим індикатором життєздатності будь-якої мови є перманентний рух у межах її словникового складу: одні лексеми втрачають свою комунікативну затребуваність і поповнюють арсенал пасивних вербальних знаків. Інші – навпаки, з’являючись із глибинних потенцій підсвідомості мовців, матеріалізуються й розпочинають «життя», тривалість природнього комунікативного циклу якого передбачити складно. Спостережувана віддавна лінгвістами, ця закономірність відзначалася поступовою та послідовною зміною «вербальних поколінь». Об’єктивні чинники позалінгвальної дійсності ХХІ століття, зокрема нестримний розвиток інноваційних технологій, глобалізація й діджиталізація, спричинили надзвичайне пришвидшення інформаційних потоків і внаслідок цього закономірно прискорили, користуючись термінологією В. Гака, «неогенність» [1, с. 37]. У цьому контексті порушується з-поміж іншого питання про те, чому названі процеси в мовній картині світу комунікатора вербалізуються саме через неодиначиці й чи не є останні віддзеркаленням змін психологічного рівня. Комплекс зауважених тенденцій і зумовлює актуальність нашої роботи, метою якої є з’ясувати стан і перспективи психолінгвістичного дослідження неолексем, що передбачає насамперед інвентаризацію терміноапарата та

Із огляду на «неологічний бум» [1, с. 37] абсолютно

виправданим видається інтерес учених до окресленої проблематики. Наразі галузь мовної інноватики важко назвати мало дослідженою: лексико-семантичні особливості новотворів цікавили О. Ликова, Д. Мазурик, І. Савицького, О. Стишова, Е. Ханпіру; структура – О. Земську, Є. Карпіловську, Ж. Колоїз, А. Нелюбу, М. Шанського; лексикографічна параметризація – Г. Вокальчук, Н. Котелову, В. Максимчука, Т. Попову, Н. Фельдман-Конрад; функціонування – Н. Бабенко, Г. Винокура, В. Виноградова, В. Калашника, Дж. Чо. Маємо водночас констатувати, що комунікативно-прагматичний, ономасіологічно-семіотичний, ономастичний, лінгвокультурологічний, соціолінгвістичний, когнітивний підходи, зреалізовані у розвідках відповідно Н. Болотнової, Д. Гугунави, І. Денисовець, О. Баталова, Р. Будагова, Л. Плотникової, наразі залишаються перспективними й відкритими для подальших наукових студій. Крім того, загальносвітова зорієнтованість на психолінгвістичний фокус розгляду мовних явищ позначилася й на активізації психолінгвістичного напрямку в дослідженні інновацій. Ідеться, безперечно, насамперед про зарубіжні фахові кола (Б. Нормана, Т. Сазонову, С. Тогоєву, Н. Шумову, К. Чигойдзе та інших), хоча останнім часом вітчизняні спеціалісти активізували академічні пошуки, безпосередньо чи опосередковано пов'язані з психолінгвістичним розглядом неологізмів (А. Браун, О. Кирилюк, А. Левицький, Д. Сизонов Т. Шаравара).

Варто зазначити, що підвалини академічного дослідження проблеми закладені В. фон Гумбольдтом [2], який намагався з'ясувати природу взаємодії мови та мовлення з мисленням. Продовжуючи розроблення цього питання, І. Бодуен де Куртене [3] указував на психічні витоки мови та переконував, що мова індивідуума є втіленням реальної мозкової діяльності. Ф. де Соссюр [4], розвиваючи тією чи іншою мірою думки колег, наполягав на дії аналогії під час перебігу словотвірних процесів і здійсненні деривації не в момент появи слова, а набагато раніше, оскільки окремі складники вже наявні в підсвідомості мовця. Фактично вчений виходив на

психолінгвістичний рівень обґрунтування мовленнєвих явищ, зокрема інноваційних, і їхньої перспективи інтегрування в мовну систему. Наукові пошуки Л. Щерби [5], з-поміж іншого й щодо словотворчості, здійснювались у межах психологічних концепцій, про що свідчить поява в науковому обігу терміна «психофізіологічна мовленнєва організація індивіда». Фундатором безпосередньо психологічного напрямку у вітчизняному мовознавстві прийнято вважати О. Потебню [6].

Попри розбіжності в поглядах на взаємозв'язки мислення, мовлення й мови, учені одностайно наголошують на складності психофізіологічних процесів не лише мови, а й окремих актів мовлення та розуміння останнього. О. Dittrich [7] пропонував увести психологію мови як окрему наукову дисципліну, а F. Kainz [8], своєю чергою, намагався виробити концепцію психологічного аналізу лінгвістичних явищ. Варто зауважити, що після набуття Україною статусу незалежної держави вітчизняний науковий поступ у цій сфері дещо загальмувався, тоді як за кордоном, особливо в Європі, він, навпаки, набував усе більшої популярності.

Розглядаючи сучасні лінгвістичні теорії, україніст А. Загнітко [9] згадує про психолінгвістичні аспекти словотворчості побіжно. На противагу цьому в русистиці С. Тогоєва [10] розробила окрему психолінгвістичну теорію неології й довела зв'язок дериваційних процесів із мисленням і свідомістю. Варто, однак, зазначити, що на базі Неографічної лабораторії «Неолекс-Рівне» здійснено спробу проаналізувати психологічні засади словотворчості М. Вінграновського [11]. Крім того, на базі Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди щорічно проводиться науково-практична конференція «Психолінгвістика в сучасному світі», під час якої нерідко дискутуються питання мовної інноватики. Особливості психолінгвістичних засад деривації торкається й білорусист Б. Норман [12], намагаючись з'ясувати механізми активізації словотвірних процесів у свідомості мовця й слухача. Найбільш вивченим сьогодні як в українистиці, так і в зарубіжних студіях

є формування мовленнєвої діяльності, зокрема словотвірної компетенції, в онтогенезі [13]. Отже, психолінгвістичний підхід до інноваційних лексем на сьогодні не втрачає своєї актуальності, проте вітчизняних досліджень монографічного чи дисертаційного рівня, у яких би окреслене коло питань набуло ґрунтового, системного й усебічного висвітлення наразі бракує.

Таким чином, проведений нами аналіз здобутків і перспектив психолінгвістичного параметризування інноваційних лексем – лише окрема спроба узагальнити погляди фахівців на взаємозв'язки між неологією, мовленнєвою діяльністю, мисленням та свідомістю, що засвідчує потребу в подальшому розробленні вказаного напрямку як на теоретико-методологічному рівні, так і на практичному. Зважаючи на важливість теоретико-методологічного підґрунтя для провадження емпіричних досліджень у сфері психолінгвістики, зокрема в аспекті словотворчості людини, акцентуємо на тому, що словотворчість як складник психічної діяльності людини, із одного боку, є результатом перебігу об'єктивних мозкових процесів, а з другого – віддзеркаленням певних станів і змін у свідомості на рівні мовної картини світу чи ідіостилю, тому відкриває широкі обрії для подальших академічних студій.

Список використаних джерел:

1. Гак В. Г. Языковые преобразования. М.: Школа «Языки русской культуры». 1998. 763 с.
2. Гумбольдт, Вильгельм фон (2000) Избранные труды по языкознанию; пер. с нем. яз. под ред. и с предисл. Г.В. Рамишвили, 2. изд., М.: Прогресс, 396.
3. Бодуэн де Куртенэ, И. А. (2017) Общее языкознание. Избранные труды, М.: Юрайт, 343.
4. Сосюр, Фердинан де. (1998) Курс загальної лінгвістики; пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко, К.: Основи, 324.

5. Щерба, Л. В. (2004) Языковая система и речевая деятельность, изд. 2-е, М.: Едиториал УРСС, 432.
6. Потебня, А. А. (2019) Мысль и язык. Избранные работы, Москва : Юрайт, 238.
7. Dittrich, O. (1913) Die Probleme der Sprachpsychologie und ihre gegenwärtigen Lösungsmöglichkeiten, Leipzig: Quelle & Meyer, 148.
8. Kainz, Friedrich (1969) Psychologie der Sprache: Bd.II Vergleichend-genetische Sprachpsychologie, Stuttgart : Enke, 760.
9. Загнітко, Анатолій (2007) Сучасні лінгвістичні теорії: монографія, вид. 2-ге, випр. і доп, Донецьк: ДонНУ, 219.
10. Тогоева, С. И. (2000) Психолінгвістическіе проблемы неологии: монография, Тверь: Тверской гос. университет, 155.
11. Вокальчук, Г. М., Браун, А. І. (2010) Лексичні новотвори Миколи Вінграновського з погляду психолінгвістики. *Словотворчість шістдесятників. Ліна Костенко. Микола Вінграновський : зб. наук. пр.* Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька акад.», Вип. 3, 97–105.
12. Норман, Б. Ю. (2011) Основы психолінгвістики: курс лекцій, Минск : БГУ, 131.
13. Калмикова, Л. О., Калмиков, Г. В., Лапшина, І. М., Харченко, Н. В. (2008) Психологія мовлення і психолінгвістика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, К.: Фенікс, 245.

Кравцов В.О.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи,
соціальної педагогіки та психології,
*Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна*

АКСІОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

В умовах реформ національної системи освіти, курсу України на Європейську інтеграцію, значно зростають вимоги до рівня професійної підготовки соціального працівника, розвитку його особистісних якостей, професійної та методологічної культури. Це зумовлює актуалізацію дослідження теоретичних підходів до організації професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, зокрема – культурологічного та аксіологічного.

На думку відомих науковців (Є.Бондаревської, В.Гриньової, І.Ісаєва, В.Сластеніна та ін.) культурологічний підхід зумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей. Людина містить у собі частину культури і розвивається на основі засвоєної нею культури; при цьому людина вносить у неї принципово нові положення, стає творцем нових елементів культури. Таким чином, освоєння культури як системи цінностей є розвитком самої людини та її становлення як творчої особистості.

Слід відзначити, що теоретичні засади формування методологічної культури обґрунтовані у працях відомих теоретиків: Г.Валєєва, Є.Бондаревської, С.Гончаренка, В.Загвязінського, П.Кабанова, В.Краєвського, В.Сластеніна, Г.Щедровицького та ін.. Теоретико-методичні основи аксіологічного підходу висвітлено в працях В. Андрєєва, С.Анісімова, Л.Беніна, І.Беха, О.Здравомислова, М.Кагана,

М.Нікандрова, О.Розанова, В.Сластеніна, В.Тугарінова, Г. Чижакова та ін.. Проте, попри значний інтерес до формування методологічних знань та методологічної культури, у сучасній науці проблема формування методологічної культури майбутнього соціального працівника не має системного і цілісного розв'язання, залишається предметом наукової дискусії.

Загалом існує декілька підходів до інтерпретації категорії «культура», проте у вітчизняній науці виокремлюють два домінуючих: аксіологічний і діяльнісний. Аксіологічний підхід заснований на інтерпретації змісту культури через категорію цінностей. Зокрема відомі філософи В.Віндельбанд, В.Дільтей, Г.Ріккерт розглядали феномен культури як «сукупність об'єктів, які пов'язані з загальнозначущими цінностями і створені заради самих цінностей» [4, С. 59].

Проте, інші дослідники, зокрема П.Гуревич, дійшли висновку, що розуміння культури лише як сукупності надбань людства (аксіологічний підхід) є обмеженим, оскільки дозволяє розглядати цей феномен лише у контексті цінностей. На відміну від цього, діяльнісний підхід до інтерпретації культури дозволяє з одного боку враховувати контекст особистісного становлення (Л.Коган, В.Межуєв та ін.), а з іншого – розглядати культуру як універсальну властивість і прояв суспільного життя (Ю.Жданов, Е.Маркарян та ін.) [1].

У своїх дослідження методологічну культуру майбутнього соціального працівника розглядаємо як цілісне багаторівневе і багатокомпонентне утворення у структурі особистості, що містить знання фахової методології, володіння методами і методологією наукового пізнання, розумову діяльність в режимі методологічної рефлексії, розвинуті здібності критичного аналізу професійної діяльності, систему інтеріоризованих педагогічних та загальнолюдських цінностей, котрі визначають професійну свідомість.

В аксіологічному підході системоутвірним чинником методологічної культури є особлива система цінностей, яка дозволяє майбутньому соціальному працівникові опанувати

діяльністю щодо визначення змісту, основ, ідей, явищ як особистісно важливих у контексті професійного саморозвитку. Відомий філософ В.Тугаринов вважає, що в найбільш загальному сенсі цінності – це “явища (або сторони, властивості явищ) природи і суспільства, які корисні, потрібні людям історично визначеного суспільства чи класу як дійсність, мета чи ідеал. З цього визначення випливає, що цінністю може бути не тільки те, що існує, але й те, що тільки треба здійснити, за що треба боротися” [5, С.11].

У цьому контексті погоджуємось з А.Ходусовим, що провідною характеристикою методологічної культури виступає спрямованість (система цінностей), яка представлена у вигляді блоку цілей і критеріїв. Серед останніх науковець виділяє три критерії: усвідомленість цінностей і відношення до них; дії по вибору цінностей; реалізація їх як особистісних цілей діяльності [6].

На думку М.Кагана, духовна активність людини виступає у двох формах – пізнання об’єктивного світу та його ціннісного усвідомлення, на основі якого формується ціннісна свідомість. Науковець зазначає, що “ціннісна свідомість визначає цілі культурної діяльності людини, її смисли, її спрямованість, а пізнання – найбільш ефективні способи досягнення цих цілей” [3, С.154]. Відповідно цінності є певним критерієм оцінки особистістю предметів або явищ суспільного буття. Як зазначає більшість науковців, система індивідуальних цінностей є результатом інтеріоризації (засвоєння) особистістю цінностей суспільства, на їхній основі у людини формуються ціннісні орієнтації, як певні світоглядні методологічні регулятиви поведінки і діяльності.

Слід також відзначити, що окремі науковці (В.Вілков, Л.Коган, В.Омельченко та ін.) пов’язують поняття цінностей та становлення ціннісних орієнтацій особистості з формуванням сенсу (смислу) життя і діяльності. Так О.Коган поняття “смысл” розглядає через ціннісне самовизначення людини, звертає увагу на той факт, що вона може одночасно належати

різним “мікросередовищам”, які можуть мати на нього різновекторні впливи. Тому кожна особистість змушена постійно знаходитись в ситуації оцінки і вибору певних установок і ціннісних орієнтацій з числа тих, що пропонуються з боку цих груп і середовищ. У нашому випадку, на формування ціннісних орієнтацій особистості майбутнього соціального працівника теж впливають кілька соціокультурних середовищ – вищого навчального закладу, молодіжної субкультури, мікросоціального середовища тощо.

Аналіз наукової літератури з питань педагогічної аксіології дозволяє стверджувати, що ціннісні орієнтації майбутнього соціального працівника, сформовані на основі загальнолюдських, громадянських і професійних цінностей, є основою його професійної позиції, як результату і критерію сформованості методологічної культури, а також психологічним новоутворенням інтегрального характеру, який забезпечує цілісність свідомості, діяльності і поведінки особистості, є основою для розвитку мотиваційної сфери.

Система цінностей і ціннісних орієнтацій, визначають ставлення особистості до себе, інших людей і навколишнього світу є одними з складників духовної культури особистості. Відтак, методологічна культура в аксіологічному аспекті розглядається як єдність ієрархізованих цінностей: цінностей-цілей, технологічних цінностей, цінностей-властивостей і цінностей-відносин [2].

Отже, реалізація культурологічного та аксіологічного підходів у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників є важливою запорукою забезпечення якості та ефективності цього процесу, потребує подальшого вивчення на рівні теорії і практики.

Список використаних джерел:

1. Гуревич П.С. Философия культуры. Москва: Аспект Прес, 1995. 288 с.

2. Исаев И.Ф. Теория и практика формирования профессионально-педагогической культуры преподавателя высшей школы. Москва-Белгород: МПГУ, БГПИ, 1993. 68-74 с.
3. Каган М.С. Системный подход и гуманитарное знание. Избр. статьи. Ленинград: Изд-во ЛГУ. –1991. 384 с.
4. Риккерт Г. Науки о природе и науки о культуре. Москва: Республика, 1998. 413 с.
5. Тугаринов В.П. Теория ценностей в марксизме. Ленинград: Изд-во Ленинградского университета, 1968. 219 с.
6. Ходусов А.Н. Методологическая культура как условие совершенствования и обогащения профессиональной подготовки учителя. *Социально-психологические аспекты оптимизации жизнедеятельности молодёжных групп в изменяющихся социально-экономических условиях*. Курск: КГПУ, 2000. 339с.

Мартиненко О.П.

кандидат філософських наук,
докторант кафедри філософії,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

ДИСКУРС ТА ДІАЛОГ ЯК ФОРМИ ВІДОБРАЖЕННЯ ДИНАМІКИ ВЗАЄМОДІЇ РОЗУМУ ТА РОЗСУДКУ

У класичній філософській традиції поняття «текст», «дискурс» і «діалог» тісно пов'язувалися між собою, показуючи високий рівень синонімічності. У неklasичній (постмодерністській) філософії не так. Різниця між цими категоріями стала більш відчутна, лежить як у гносеологічній так і онтологічній площях.

У традиційній філософії термін “дискурс” мав переважно формальні значення [6, с. 111], поняття “текст” і “дискурс” не розрізнялись [там само]. Така ситуація зберігалася до 70-х рр. ХХ століття. Вона змінилася завдяки зусиллям постмодерністської філософії. Категорія “дискурс” у програмі неklasичної філософії набула функціонального значення перед формальним [8, с. 82], почала означати когнітивне відображення певної свідомості, вираженої у тексті. В 70-х рр. їх спробували розділити, ввівши в їхню змістову площу поняття “ситуація” – «...дискурс пропонувалося тлумачити як “текст плюс ситуація”, а текст, відповідно, як “дискурс мінус ситуація”» [10, с. 177]. Для сучасної комунікативної філософії дискурс – це «текст, занурений у спілкування» [5, с. 147], або: «текст, занурений у життя» [1, с. 136-137]. Інакша ситуація із поняттям «діалог» – якщо «текст» і «дискурс» тлумачаться в одній концептуальній площі, то дискурс і діалог – ні.

У сучасній комунікативній філософії діалогу надається більш вагоме значення, ніж це було до 90-х років ХХ ст. – часу завершення так званого «комунікативного повороту». Якщо раніше діалог визначався так: «Одна з форм мовлення, при якій

кожен вислів прямо адресується співрозмовнику і виявляється обмеженим безпосередньою тематикою розмови [2, с. 127], то нині «діалог – це інформаційна і екзистенційна взаємодія між сторонами комунікації, завдяки якій відбувається розуміння» [4, с. 163].

Дієслово «розуміти» в українській мові походить від іменника «розум». Дискурс в класичній філософській традиції – це, передусім, формальний процес – практика розсудкового мислення. Користуючись цим співпадінням, підкреслимо когнітивну різницю, що дійсно існує між цими практиками мовлення. Сучасне тлумачення діалогу сходить до філософії М. Бахтіна – предтечі постмодерністської філософії, ідейного натхненника постструктуралізму. Різницю між «знати» – результатом розсудкового пізнання, і «розуміти» – результатом взаємодії інтелекту (розсудку) і розуму, добре пояснюють слова вченого. «Точні науки, – писав М. Бахтін, – це монологічна форма знання: інтелект споглядає річ і висловлюється про неї. Тут тільки один суб'єкт – той що пізнає (споглядає) і говорить (висловлюється). Йому протистоїть тільки безголоса річ. Будь-який об'єкт знання (в тому числі людина) може бути сприйнятий і пізнаний як річ. Але суб'єкт як такий не може сприйматись і вивчатись як річ, бо як суб'єкт він не може, залишаючись суб'єктом, стати безголосим, отже, пізнання його може бути тільки діалогічним» [3, с. 383].

Зауважимо, що ролі суб'єкта у дискурсі і діалозі різні. На перший погляд, складається враження, що в дискурсі суб'єкт присутній у якості деякого активного начала – «людини», «автора», «Бога», на деякому пасивному полі комунікації. Але, потреба пояснення результату комунікації в дискурсі як результату участі суб'єкту/суб'єктів – необов'язкова. Суб'єкт може постати в ролі абстракції, що демонструються у концептуальних межах понять «смерть суб'єкту», «смерть автора», «смерть Бога». Знання у полі зору цих концептів – результат взаємодії дискурсивних полів: їх перетину, синтезу, поєднання. Присутність суб'єкту тільки ускладнює уявлення про природню детермінацію комунікативної взаємодії. Такий погляд, зокрема, опирається на концепцію «реалізму» у

філософії, передусім, англійського різновиду. Яскравим представником якого є Бертран Расел.

Цей вчений уявляв реальність як результат статичної взаємодії людини і природи (двох об'єктів). Пізнання для нього виступало простим співіснуванням (перетином) двох об'єктів, один з яких – Дух. Реалісти англійської школи філософії визнавали, що людина, яка бажає пізнати, повинна діяти – наприклад, застосовувати складні методи пізнання, але лише для того, щоб посісти «місце», з якого об'єкт пізнання міг би бути «сприйнятий». Щойно людина (дух) займала таку позицію, їй залишалося лише сприйняти свій об'єкт, або зазнати невдачі [7, с. 136-137]. Причина невдачі називалася «метафізикою». До метафізики зараховували динамічні системи і суб'єкта. Реалізм англійської школи – це типовий різновид середньовічного реалізму, де поняття тотожне з дійсністю («наївний реалізм»). Дискурс у англійському реалізмі – це судження (висловлення). Б. Расел, тлумачачи істину, виокремлював три типи висловлювань: логічна істина (аналітичне судження), предметна істина (заснована на факті – синтетичне судження), нісенітниця (решта речень, включаючи твердження метафізичного та релігійного ґатунку). Позитивний дискурс – це логічна і предметна істини, без «нісенітниць».

Філософія М. Бахтіна не настільки категорична до суб'єкту. Вона зберігає його, при чому у різних формах взаємодії. Такий підхід дозволяє «оживити» дискурс через діалог: «Діалог і дискурс,... в онтологічному відношенні – “брати-близнюки”: діалог – це дискурсивна форма мовленнєвої взаємодії, а дискурс – це мова, або текст, поміщений в ситуацію діалогу, як би повернутий до життя, тобто такий що отримує реального автора і реального читача в конкретній ситуації їх діалогічної зустрічі як суб'єктів» [9, с. 46]. Отже, суто уможлиблює поділ свідомості на розум і розсудок, дозволяє розглядати їх окремо один від одного. Але не потрібно впадати в крайнощі, редукуючи один феномен щодо іншого. Дискурс і діалог мають місце в процесі комунікації у

виді окремих явищ, які ми можемо розрізняти функціонально: «...дискурс є полярним поняттям по відношенню до діалогу. Так, дискурс розділяє світ мого Я від світу Іншого. Інший сприймається як Чужий... Діалог же, навпаки, відкриває моему Я Іншого як Близького. У діалозі учасники взаємодії створюють спільний смисловий простір, збагачуючи один одного оцінками, думками, емоціями, що призводить до конструктивної зміни обох сторін. Завдяки баченню в діалозі Іншого як Близького, а не Чужого, можна допустити можливості та умови комунікації в загальнолюдському масштабі, тобто щодо передумов взаєморозуміння людей, що належать різним соціальним групам, культурам, націям, релігійно-світоглядним орієнтаціям» [4, с. 169]. Таким чином, динаміка взаємодії розуму і розсудку розкривається у функціях: діалогу – зближення (конвергенція) учасників комунікації; дискурсу – зміна напряму руху через протиставлення, комунікативний поворот (конверсія).

Список використаних джерел:

1. Аругюнова Н.Д. Дискурс. *Лингвистический энциклопедический словарь*. М.: Сов. энцикл., 1990. С. 136-137.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М.: Советская Энциклопедия, 1969. 608 с.
3. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. М., Искусство, 1986. 445 с.
4. Бирин Т.И. Диалог vs дискурс. *Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Серия: Социальные науки*. №3, 2008. С. 162-170.
5. Карасик В.И. «Дискурс». *Дискурс-Пи*. vol. 12, №. 3-4. Екатеринбург, 2015. С. 147-148.
6. Колісник Ю. Текст і дискурс: проблеми дефініцій. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2010. № 675. С. 111-114.

7. Коллингвуд Р.Дж. Идея истории. Автобиография. М.: Наука, 1980. 488 с.
8. Макаров М.Л. Основы теории дискурса. М.: ИТДГК «Гнозис», 2003. 280с.
9. Плеханова Т.Ф. Текст как диалог. Мн.: МГЛУ, 2002. 253 с.
10. Ярославцева И. П. Теория дискурса и специфика современного философского дискурса. *Известия Южного федерального университета. Технические науки*. 2005. vol. 53, №. 9. С. 176-181.

Масенко Л.В.

доцент кафедри біологічних основ
фізичного виховання та спортивних дисциплін,
*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

СПОРТИВНА ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «СПОРТ»

Психофізіологія опановує фізіологічні механізми психічної діяльності, вивчаючи усі щаблі її організації, яка довгий період йшла шляхом фізіологічної психології. Б.І. Кочубей констатував, що на сучасному етапі розвитку психофізіології інтереси змістилися від дослідження нейродинамічних основ психіки до вивчення фізіологічних процесів у структурі активної, психічно опосередкованої взаємодії людини зі світом [2]. Згідно нинішнім емпіричним поняттям, психофізіологія являє собою галузь науки, яка вивчає об'єктивно існуючий зв'язок між психологічним і фізіологічним для консолідації психофізіологічних механізмів життєвих процесів розвитку, поведінки, навчання та праці людини.

На знаннях і дослідженнях психофізіології базується спортивна психофізіологія – доволі молода наука, напрямком якої є розробка і застосування методів управління своїм станом за допомогою впливу на свої фізіологічні процеси. Переважна більшість сучасних досліджень в області психофізіології спорту спрямовані на вивчення змін психофізіологічних функцій в умовах підвищеного психоемоційного і фізичного напруження [1]. Наскільки важливим є вивчення цього предмету для магістрів спеціальності «Спорт»?

Під час навчання на спеціальності «спорт» рівень бакалавра студенти вивчають дві дисципліни, що входять до освітньо-професійної програми – «психологію» та «загальну

фізіологію людини і фізіологію фізичних вправ». Спортивна психофізіологія поєднує в собі ці компоненти і, розширюючи і доповнюючи знання з цих дисциплін, має дати майбутнім спеціалістам важливі необхідні знання про психофізіологічні стани, що формуються в умовах спортивної діяльності, хід розвитку психофізіологічних функцій у спортсменів на різних етапах багаторічної підготовки, методи організації та корегування психофізіологічних станів, викликаних умовами тренувальної і змагальної діяльності спортсменів неоднакового рівня.

Корисним і вагомим результатом інтегративного впливу комплексу спеціально використаних ефективних засобів та отриманих знань з даної дисципліни має стати надійність роботи наших магістрів як в звичайних (тренувальних), так і в екстремальних (змагальних) режимах діяльності.

В процесі комплексної психофізіологічної підготовки необхідно сформувавши у магістрів її основні компоненти: розумовий, сенсорний, руховий і вегетативний.

Розумовий компонент передбачає ознайомлення із засобами трансформації інформації та розуміння процесів її переробки.

Сенсорний компонент дає розуміння формування вибіркової спрямованості уваги, її обсягу, розподілу і переключення.

Руховий компонент спрямований на ергономічність: зменшення кількості рухових дій, їхнього діапазону, підвищення швидкості спеціалізованих і коригуючих рухів.

Вегетативний компонент слугує створенню разом з динамічним стандартом специфічного вегетативного стандарту.

Принципом застосування перерахованих компонентів психофізіологічної підготовки є бачення яким чином вони сприятимуть отриманню необхідного кінцевого спортивного результату і уміння їх реалізовувати в своїй роботі.

Аналізуючи міждисциплінарні проблеми в спорті, можна констатувати, що сьогодні відбувається формування і розвиток

нового прикладного напрямку - спортивної психофізіології. Цей напрямок має власний предмет вивчення, загальні та специфічні поняття, методологічні основи, умови і засоби педагогічного забезпечення системи фізичного виховання і спортивного тренування з урахуванням функціональної міжпівкульної асиметрії, психофізіологічних, соціально-психологічних характеристик спортсменів і на цій основі - подальше диференційоване навчання з урахуванням індивідуальних особливостей, функціональної спеціалізації і взаємодії зон мозку [3].

В результаті вивчення спортивної психофізіології магістри мають знати: зміст процесів формування психофізіологічних станів особистості в умовах спортивної діяльності; основні методи психофізіологічного дослідження і психофізіологічної діагностики у спорті; психофізіологічні особливості зорового сприйняття у спортсменів в умовах переробки інформації; статеві особливості психофізіологічних станів і функцій у спортсменів; динаміку психофізіологічних і вегетативних функцій у спортсменів різного рівня і різних видів спорту на етапах річного циклу підготовки; особливості структурно-функціональної організації різних психофізіологічних станів спортсменів та методи їх регуляції.

Список використаних джерел:

1. Коробейніков Г.В., Коняєва Л.Д., Россоха Г.В. та ін. Дослідження психофізіологічних станів спортсменів високої кваліфікації // Актуальні проблеми фізичної культури та спорту. – 2005. – N 6-7. – С. 71-74.
2. Кочубей Б.И. Некоторые тенденции современной психофизиологии // Вопр. психол. – 1986. – No 5. – С.31-37.
3. Moskvina, V.A. Psychophysiology of Individual Differences in Sport. Moskvina, N.V. Moskvina. – М.: NII Sport of the RSUFSMIt, 2013. – 128 p. –ISBN 978-5-98242-156-2.

Педченко О.В.
доцент кафедри психології,
глибинної корекції та реабілітації,
*Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна*

ВЗАЄМИНИ ДИТИНИ З БАТЬКАМИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЇЇ РЕЛІГІЙНОСТІ

Релігійні уявлення дитини починають формуватися у сім'ї під впливом значущих людей. Цілковита залежність дитини від батьків, відсутність у неї досвіду та знань, відчуття незахищеності та безпорадності, вразливість, навіюваність, схильність до емоційного зараження та наслідування, а також казково-міфологічне мислення – це те, що, за твердженням В. Москальця [1], робить дитячу психіку особливо сприйнятливою до релігійних впливів. Акцент дослідник робить на важливості контактів дитини із матір'ю, оскільки саме взаємодія з нею визначатиме життя дорослої людини, зокрема, і духовно-релігійне. Материнська безумовна любов та турбота, її віра у дитину закладають підвалини для формування автентичної гуманістичної віри. Адже така любов дарує дитині відчуття власної цінності, гідності та неповторності, породжує відкритість, довірливість та здатність любити та піклуватися про інших. На жаль, не завжди вплив дорослих сприяє гармонійному розвитку дитини та формуванню у неї образу Бога, який є конструктивним, та таким, що допомагає на шляху саморозвитку і самовдосконалення. В. Москалець підкреслює негативні наслідки, які може мати залякування дітей «Божою карою», та наголошує, що особливу шкоду це завдає сенситивним дітям: «Релігійний страх стимулює у них почуття патологічної нав'язливої вини, яка унеможлиблює гармонійну самореалізацію і призводить до деструктивних психологічних і соціальних наслідків» [1, с.191].

Можливі два шляхи впливу батьків на дитину: через повчання і настанови та через власний приклад. Найбільш значущим цей вплив є у ранньому віці. Оскільки дитина, як вже було зазначено, має небагатий життєвий досвід та не володіє достатніми знаннями, то сприймає та вірить у все, що чує від батьків. Стосується це, зокрема, і релігійних знань. Вплив же через власний приклад можливий завдяки неусвідомленій схильності дитини копіювати поведінку дорослого. Незалежно від того у релігійній чи нерелігійній родині росте дитина, вона отримує певні уявлення про релігійні образи («Бог», «Богоматір», «Христос» тощо). Адже людина, навіть якщо вона не є релігійною, завжди володіє певними релігійними знаннями, що побутують у соціумі, а отже, і уявленнями про Бога [2].

На уявлення дитини про Бога можуть впливати риси, які дитина спостерігає у батьків та вплив яких вона відчуває на собі [2]. Наприклад, дитина-підліток може сприйматиме Бога як такого, що жорстко виконує «суддівську» функцію контролю та покарання за недозволені вчинки у випадку оцінки батька з ранніх років як жорстокого та такого, що не пробачає помилки. Проте, зростання дитини у родині віруючих не завжди автоматично означає, що й вона стане віруючою. Так само і дитина, що виросла у нерелігійній родині, не обов'язково буде дотримуватися атеїстичних поглядів. Цей факт відмічали ряд науковців, які досліджували питання формування релігійності суб'єкта, зокрема, А. Вергот (див. [2]), С. Кушковський (див. [2]), А.-М. Різутто (див. [2]), З. Фрейд [3]. Дослідники наголошували, що надмірна авторитарність та суворість віруючих батьків щодо своєї дитини, обмеження ними її свободи, може зумовити протилежний від бажаного для батьків ефект: дитина може заявити, що не вірить у Бога. Насправді, така заява швидше є формою протесту проти батьківського тиску. Протестувати безпосередньо проти батьків дитина не може, оскільки для неї батьківське покарання набагато реальніше аніж покарання Бога. Дорослішаючи, дитина починає раціоналізувати свою

поведінку, «виправдовуючи» свою невіру: адже якби Бог існував він би не допустив несправедливого ставлення до неї з боку батьків. Така «атеїстична позиція» є захисною реакцією, що виникла як відповідь на батьківські впливи.

Серед родинних чинників, що впливають на формування «спотвореного образу Бога» важливе місце посідають нездорові стосунки у сім'ї, а саме ненадійність, несправедливість батьків щодо дитини, їх емоційна відстороненість, яка зумовлює «душевний голод» дитини або ж надмірна опіка, за якої дитині хоч і м'яко, але нав'язують свою волю, авторитарність батьків. Результат дії цих чинників – формування образу Бога крізь призму досвіду стосунків з батьками. Тоді у сприйнятті людини Бог стає непередбачуваним та ненадійним, відсутнім у потрібний момент та байдужим, відстороненим, несправедливим та невблаганним, зневажливим та засуджуючим [4].

Схожі ідеї щодо залежності формування образу Бога від родинного виховання висловлює С. Бель [5]. Автор зауважує можливість формування «фальшивого образу Бога» та підкреслює, що вплинути на це можуть всі образи, конфлікти, страхи, недовіра, підозріливість чи будь-які інші негативні переживання, що присутні у стосунках дітей із батьками. С. Бель відмічає характерне для дітей перенесення рис батька чи матері на Бога. Авторитарність батьків та залякування дітей тим, що Бог покарає їх за погану поведінку зумовлює формування у дітей авторитарного та ревнивого образу Бога. Окрім того, така поведінка батьків може зумовити емоційні травми дитини, які у подальшому дорослому житті впливатимуть і на «стосунки» з Богом та сприйняття Його як жорстокого та «далекого від любові». Якщо ж дитина виростає у атмосфері довірливих та щирих стосунків із батьками, то у її уяві образ Бога буде наділений гуманістичними якостями.

Про те, що сформовані у дитинстві негативні уявлення про Бога можуть зберігатися і у дорослому житті свідчать дослідження Інституту релігієзнавства Байлора в ході яких з'ясовувалося, які характеристики має Бог в уявленні дорослих

людей (див.[6]). У результаті було виокремлено кілька груп людей. Перша група – особи, що вірять у авторитарного Бога та ідентифікують його як суворого, злого та караючого. Друга група має уявлення про Бога як милосердного, люблячого, «носія позитиву», який бере активну участь у житті людини. Представники третьої групи сприймають Бога як критичного та відстороненого. Вони вірять, що божественна справедливість у цьому світі неможлива, а відповісти за все їм доведеться у іншому житті. Сформованість того чи іншого образу Бога залежить, як зазначає Д. Предко [6], у тому числі, і від соціокультурних чинників, таких як актуальна життєва ситуація та пережитий досвід.

Отже, характер впливу батьків на особистість дитини може обумовити особливості її релігійності, зокрема психологічний зміст віри та особливості сприйняття Бога. Враження, отримані в дитинстві, під впливом стосунків з батьками можуть зумовити релігійний світогляд дитини.

Список використаних джерел:

1. Москалець В. Психологія релігії: посібник. Київ: Академвидав, 2004. 240 с.
2. Крупська О. Ставлення до батьків як чинник розвитку релігійних уявлень осіб юнацького віку. Автореферат дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2009. 20 с.
3. Фрейд З. Недовольство культурой // Психоанализ. Религия. Культура. Москва: Ренессанс, 1992. 296 с.
4. Спотворені уявлення про Бога. URL: <http://christusimperat.org/uk/node/37289>
5. Бель С. Як подолати труднощі під час молитви. Католицький суспільно-релігійний сайт «Credo». URL: <https://credo.pro/2019/07/121593>
6. Предко Д. Специфічні особливості релігійних почуттів. Вісник Черкаського університету. Серія «Філософія». 2015. № 11. С. 23-30.

Сімакова С.І.
здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
м. Харків, Україна

ДО ПИТАНЬ САМООСВІТИ ТА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

В умовах модернізації сучасної системи освіти суспільство висуває нові вимоги до особистості майбутнього фахівця, змісту та якості його професійної підготовки. Зокрема, пріоритетного значення набуває здатність до безперервної освіти, до самостійного набуття, розширення та оновлення рівня професійних знань, умінь та навичок, всебічного розвитку, що є показником рівня професійної компетентності. Тому у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва особлива роль належить самоосвіті та професійному самовдосконаленню як суттєвим чинникам фахового становлення та зростання, які безпосередньо сприяють формуванню творчої індивідуальності.

Аналіз наукових праць свідчить про різноманітність поглядів вчених на сутність понять «самоосвіта» та «професійне самовдосконалення». Так, теоретичні аспекти самоосвіти майбутнього фахівця у процесі професійної підготовки та діяльності висвітлено у працях таких науковців, як Н. Безлюдна, Н. Дудник, О. Кисельова, Я. Топольник та ін., питання самоосвітньої діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва окреслили у своїх роботах О. Бухнієва, Л. Банкул, І. Дубровіна, О. Олексюк та ін.

У психолого-педагогічних джерелах самоосвіта визначена як «освіта, яка набувається в процесі самостійної роботи без проходження систематичного курсу навчання в стаціонарному навчальному закладі. Самоосвіта є невід'ємною частиною

систематичного навчання в стаціонарних закладах і сприяє поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань» [1, с. 296]. У свою чергу професійно-педагогічне самовдосконалення визначається як «процес і результат творчого, цілеспрямованого, самостійного, самодетермінованого руху вчителя-вихователя до вершин особистісного і професійного розвитку, що досягається завдяки самоосвіті, самовихованню, самоактуалізації й самоменеджменту педагога та забезпечує його творчу самореалізацію в професії» [2, с. 176].

Як стверджує Л. Смаліус, самовдосконалення є невід'ємною частиною самоосвіти (самонавчання) – здобуття знань шляхом самостійного навчання поза навчальним закладом, без допомоги вчителя чи викладача. Самоосвіта визначається індивідуальною активністю людини, шляхом самостійного отримання досвіду, засвоєння знань, умінь та навичок з метою задоволення потреби у пізнанні та особистісному зростанні. Самоосвіта потребує від суб'єкта чіткого усвідомлення необхідності навчання, здатності до самоорганізації та контролю, самостійного мислення та прояву вольових якостей особистості: організованості, наполегливості, витримки [3].

Г. Марценюк стверджує, що мета сучасної педагогіки та психології у музичній сфері полягає у «винайденні нових форм роботи, які б активізували творче мислення майбутніх педагогів-виконавців» з використанням новітніх психологічних та педагогічних концепцій [4, с. 296]. Важливо зазначити, що сучасні підходи в педагогіці музичного мистецтва ґрунтуються на поєднанні цілісного осягнення мистецтва з перевагою самостійного засвоєння знань, умінь та навичок. Т. Карпова підкреслює, що активна позиція вчителя музики наразі є досить актуальною. Вчена вважає, що художня самоосвіта є одним з засобів формування впевненості вчителя музики у необхідності предметів естетичного циклу та їх значення для розвитку духовності учнів, що також виступає творчим стимулом та засобом найбільш ефективної реалізації власних потенційних можливостей [5, с. 124]. Отже, виключне значення належить

стимулюванню у майбутніх фахівців потреби до самоосвіти, що забезпечує їх успішність у здійсненні професійної діяльності.

А. Лавринець виокремлюючи певні періоди які сприяють професійному самовдосконаленню та розвитку педагогічної творчості й творчого потенціалу першим періодом становлення професіонала визначає професійну підготовку вчителя музичного мистецтва у вищих навчальних закладах. За твердженням науковця, творчий потенціал майбутніх фахівців формується шляхом їх участі у практичних, семінарських заняттях, більшість з яких здійснюються через індивідуальну фахову підготовку (індивідуальні заняття, репетиції), а також групову та колективну творчу діяльність, що безпосередньо впливає на його розвиток. Розвиток творчого потенціалу є необхідною умовою становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва, сприяє розкриттю його особистості. Творчість надає можливості для реалізації процесу самовдосконалення, формує самовпевненість та педагогічний талант майбутнього вчителя [6, с. 226-227].

Т. Медведовська зазначає, що процес самоосвіти закладається ще в перші роки студентського життя, та триває протягом усього періоду навчання та професійної діяльності, сприяє постійному оновленню знань відповідно до наукового та технічного розвитку. Цей процес забезпечує професійне зростання фахівця в умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу [7, с. 163].

Музично-педагогічна самоосвіта є однією з форм професійної самоосвіти. Її специфіка полягає у взаємозв'язку музичної, естетичної та загальної освіти, з використанням наскрізного методу навчання, який не обмежує самоосвітню діяльність студентів [8, с. 283].

О. Переверзева окреслює такі напрями самоосвіти педагога-музиканта: загальноосвітній (володіння технологією сприйняття та оцінки загальноосвітньої інформації з метою її застосування у професійній діяльності, підвищення рівня загальної ерудиції); психолого-педагогічний (володіння

технологією сприйняття, а також оцінки психолого-педагогічної інформації з метою її застосування у музично-педагогічній діяльності та поглиблення психолого-педагогічної освіти); методичний (володіння новими ефективними освітніми методиками у сфері музичної освіти, підвищення рівня музичної культури, розширення музичного кругозору та опанування нового репертуару); профільний (володіння спеціальними технологіями у певних сферах музичного мистецтва та освіти) [9, с. 121].

Отже, самоосвіта майбутніх фахівців музичного мистецтва є процесом свідомої самостійної освітньої діяльності особистості, яка здійснюється шляхом самостійного отримання знань, умінь та навичок, засвоєння передового досвіду, що стає ключовою умовою успішного здійснення майбутньої професійної діяльності. Самоосвіта як суттєва складова саморозвитку та самовдосконалення особистості сприяє формуванню активної, творчої, цілеспрямованої, неповторної особистості здатної до досягнення високих професійних вершин.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
2. Северіна Т. М. Формування готовності майбутніх педагогів до особистісного та професійного самовдосконалення. *Педагогічний дискурс*. 2008. № 3. С. 175–178.
3. Смалиус Л. Н. Феномен самовдосконалення як міждисциплінарна проблема. *Вісник Черкаського університету*. 2012. 15 (228). С. 59–64.
4. Марценюк Г. П. Психолого-педагогічні аспекти підготовки музикантів-інструменталістів до творчої діяльності. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. 2017. № 2. С. 294–303.
5. Карпова Т. Н. Самообразование и самореализация современного учителя музыки. *Актуальные вопросы*

современной педагогики : материалы VI Междунар. науч. конф. Уфа, 2015. С. 121–124.

6. Лавриненць А. П. Розвиток творчого потенціалу вчителя музичного мистецтва в умовах сучасної педагогічної мистецької освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2017. № 56-57. С. 224–231.

7. Медведовська Т. П. Самоосвіта студентів вищих технічних навчальних закладів в процесі підготовки майбутніх фахівців на сучасному етапі. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2013. №. 4. С. 160–165.

8. Исянева Э. М. Значение самообразования в подготовке будущего учителя музыки. *Новые технологии в образовании* : материалы XVI Международной научно-практической конференции, г. Таганрог, 8 янв. 2014 г. Таганрог, 2014. С. 282–285.

9. Переверзева О. В. Педагогічний потенціал диригентсько-хорових дисциплін у формуванні культури самоосвіти майбутнього педагога музиканта. *Педагогіка мистецтва для культурного зростання особистості впродовж життя* : матеріали Міжнар. науково-практичної конф., м. Мелітополь, 7 лип. 2019 р. Мелітополь, 2019. С. 120–124.

Ставицький Г.А.

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри соціальної психології,
*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

«ГІБРИДИЗАЦІЯ» ЯК ПЕРЕДУМОВА СУСПІЛЬНИХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У науковій літературі поняття «гібридизація» використовується, передусім, з точки зору геополітичного, соціокультурного та природничо-наукового підходів. Проте, на сьогодні, дослідження присвячені проблемам гібридизації та їх соціально-психологічному контексту, незважаючи на новизну й безумовну актуальність для розвитку майбутнього світового устрою та становлення нової особистості III тисячоліття, мають незначне поширення і потребують подальшого системного вивчення.

Аналіз поняття гібридизація у звичному базовому контексті представлено у природничо-біологічному аспекті, де «гібридизація» визначається як процес поєднання генетичного матеріалу різних клітин в одній, з метою отримання більш життєздатних організмів чи з метою підвищення їх плодючості. Виділяють внутрішньовидову гібридизацію – інбридинг та віддалену міжвидову гібридизацію – аутбридинг. В означеному контексті, гібридизацію, також розглядають як важливий чинник еволюції організмів, який базується на основі комбінаторної мінливості [1; 3].

Процес гібридизації полягає в тому, що при заплідненні відбувається злиття двох різних за генотипом статевих клітин з утворенням зиготи, з якої розвивається новий організм, що успадковує ознаки обох батьків. Природна гібридизація відбувається в природі, штучна – здійснюється людиною в процесі селекції чи за допомогою генної інженерії [2; 3].

Розрізняють також таке поняття як соматична

гібридизація – злиття двох або кількох соматичних клітин (нестатевих) в одну загальну клітину. Соматичну гібридизацію широко застосовують для дослідження генетичних основ біологічних явищ, зокрема для виявлення причин різних генетичних мутацій у соматичних клітинах вищих організмів. Наприклад, вивчення природи злоякісних пухлин і пригнічення їх росту [3; 7].

Особливе місце щодо процесів гібридизації займає генна інженерія – напрям науки на межі молекулярної біології, молекулярної генетики, біотехнології тощо, метою якої є створення організмів із новими комбінаціями спадкових ознак (новою генетичною програмою), зокрема й таких, які не існують у природі. Застосування методів генної інженерії дозволяє створювати організми, які містять у своєму геномі «чужі» гени, тобто гени взяті з інших організмів. Їх називаються трансгенними. На сьогодні генна інженерія є актуальним і динамічним науковим напрямком, передусім як технологія біоінженерії, завдяки якій створюються трансгенні тварини [8].

Найефективніші дослідження щодо застосування методів генної інженерії, зокрема технології біоінженерії проводять американські [6] та китайські [9] науковці. Ними вже створені генетично модифіковані ембріони людини. Наприкінці 2018 року китайські вчені офіційно заявили про завершальний етап досліджень щодо «виращування» з ембріонів, з генетично відредагованими клітинами, дітей. Офіційно заявленою метою таких досліджень була боротьба із спадковими захворюваннями людини.

Така технологія отримала назву “інженерія зародків”, оскільки генетично модифікована дитина потім передасть внесені до генотипу зміни наступним поколінням через власні статеві клітини [5].

Таким чином, на сьогодні наука і медицина фактично володіють технологією створення генетично модифікованих людей.

Отже, у близькій і, дещо страхаючій, перспективі

CRISPR («кріспер» – технологія редагування генів), у поєднанні з іншими методиками, відкриє шлях до контролю над генетичним кодом людини (іншими словами її гібридизації). З одного боку – це дасть можливість позбавитися певних генетичних захворювань, видаливши непотрібні ділянки, з іншого – «включити» гени, які покращать якості людської фізіології (швидкість, витривалість та ін..) чи когнітивної сфери (пам'яті, мислення та ін.) тощо. Проте, ймовірно, що це викличе (й уже викликає) появу складних етичних питань, основне з яких – в чиїх руках і з якою метою будуть використовуватися такі технології.

Вже сьогодні ряд вчених, роблять на цьому акцент, зазначаючи, що переважна більшість людей над цим, навіть, не задумується. Так, на Всесвітньому економічному форумі в Давосі ізраїльський вчений (історик-медієвіст) Юваль Ной Харарі представив доповідь проте «Як зміниться людина в умовах постійних технологічних революцій». Він вважає, що через пару століть землю будуть населяти «істоти», які будуть так відрізнятися від сучасних людей, як сучасні люди від неандертальців. Загалом, процес гібридизації, на його думку, має три основні розгалуження. Перший напрям – біоінженерія, зокрема вирощування нових органів; другий, більш радикальний – комбінація органічної і неорганічної матерії (біонічна рука, комп'ютерний інтерфейс в мозку та ін.); третій найбільш радикальний, складний і віддалений – створення неорганічних форм життя, наділених свідомістю. Отже, вчені-генетики навчаться модифікувати тіло і розум чи за необхідністю, чи на «замовлення», що й стане головним «продуктом» економіки XXI століття [4].

Це власне і є шлях до гібридизації людини, що забезпечується розвитком цифрових технологій (створення штучного інтелекту) та розвитком нейробіології. Так чи інакше, всі ці види і напрями гібридизації людини стосуються та, достатньо радикально і досить швидко, вплинуть на її соціалізацію через трансформацію суспільних (групових) та індивідуальних форм особистісного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Глазко В. И., Глазко Г. В. *Русско-англо-украинский толковый словарь по прикладной генетике, ДНК технологии и билинформатике*. К.: КВІЦ. 2001. 588 с.
2. Моргун В.В. *Енциклопедія сучасної України*. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=29474
3. Сиволоб А.В., Рушковський С.Р., Кир'яченко С.С. та ін. *Генетика: підручник*. – Київ: ВПЦ "Київський університет". 2008. 712 с. С. 92-98.
4. Юваль Ной Харари. БОЛЬШИНСТВО ЛЮДЕЙ НЕ ОСОЗНАЮТ, ЧТО ПРОИСХОДИТ: РЕЧЬ ИЗРАИЛЬСКОГО ИСТОРИКА В ДАВОСЕ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bykvu.com/bukvy/84181-bolshinstvo-lyudej-ne-osoznayut-chto-proiskhodit-rech-izrailskogo-istorika-v-davose>
5. *Molecular Genetics and Genomics* // June 2017, Volume 292, Issue 3, pp 525–533. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00438-017-1299>
6. <https://www.technologyreview.com/s/608350/first-human-embryos-edited-in-us/>
7. <https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/578/somatichna-gibridizaciya>
8. <https://subject.com.ua/biology/medical/47.html>
9. <https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs00438-017-1299-z>

Філіппова Л.В.

кандидат хімічних наук, доцент,
доцент кафедри медичної та загальної хімії,
*Національний медичний університет
імені О.О.Богомольця
м. Київ, Україна*

ФУНКЦІЇ СУЧАСНОЇ ЛЕКЦІЇ

В сьогоденнішніх умовах лекції набувають докорінно нового змісту, функцій і потребують нових засобів для їх ефективної реалізації. З метою розроблення методичної системи проведення професійно орієнтованих лекційних занять, ми проводили:

- аналіз наукової літератури, присвяченої особливостям лекційної форми занять в сучасних умовах;
- аналіз міжнародного досвіду;
- дослідження ставлення студентів до лекційної форми занять;
- аналіз зміни функцій лекційної форми занять в сучасних умовах;
- апробацію інноваційних технологій навчання.

Слово «лекція» походить від латинського *lectio* (читання) і впродовж століть займає провідне місце в організації освітнього процесу, знаходячись у тісному взаємозв'язку з усіма іншими видами навчальних занять: семінарськими, практичними, лабораторними роботами. Методика викладання лекційного матеріалу з роками змінювалася [1,2].

Лекція виконує велику кількість функцій, спрямованих на передачу змісту, принципів, закономірностей, перспективи розвитку предмета вивчення. Аналіз наукових джерел дав змогу узагальнити функції лекційного читання. Насамперед, це *світоглядна функція*, яка покликана сформуванню у студентів цілісну наукову картину світу. За допомогою цієї функції розвивається науковий стиль мислення майбутніх лікарів. Курс хімічних дисциплін разом з фізикою, біологією, математикою є

базою для вивчення всіх природничих дисциплін, і саме ці дисципліни відіграють визначальну роль у формуванні наукового світогляду.

Систематизуюча функція дозволяє визначити та продемонструвати місце навчальної дисципліни у системі наук, виявити міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки, зв'язки між медичною теорією і практикою охорони здоров'я, між медичною наукою та технологіями лікувальної та профілактичної роботи.

Важливою для студентів є також з *орієнтуючою функцією*. Саме такі лекції спрямовують їх у потоці інформації, дають змогу розуміти причинно-наслідкові зв'язки, виділити основне і другорядне, робити правильні висновки, вибудовувати на основі одержаної наукової інформації чітку систему знань.

Лекція організовує та спрямовує студента до самостійної роботи – це є *розвивальна функція* лекційного матеріалу [3-5]. Вона пов'язана з формуванням пізнавальної активності у студентів. Спонукає робити висновки з отриманого матеріалу, добувати лекційний матеріал. Неодноразово ми спостерігали при традиційній формі лекції, що деякі студенти взагалі не можуть знайти логічний ланцюг, за яким сконструйована лекція, а студент механічно записує (або, що гірше фотографує) весь матеріал, не розуміючи його. Попри це лекція залишається важливим джерелом знань для студента і є особистою науково-педагогічною творчістю самого лектора. Саме викладач через лекцію дає студентові свої наукові ідеї, ставлення до предмету, стимулює студента до активного мислення.

Виховна функція лекції має свої специфічні особливості в медичних ЗВО: формування моральних цінностей згідно морально-етичним кодексом, розуміння основ медичної деонтології, професійне зростання майбутнього фахівця. Її мета полягає в духовному вихованні майбутнього провізора. Ця функція дає змогу підготувати майбутніх фахівців здатних успішно працювати в умовах постійних змін, приймати

інновації як сутнісну характеристику власної життєдіяльності, з критичним типом мислення, культури, поведінки.

Логіко-методологічна функція, формує мислення студентів за допомогою систематизованого та логічного викладу навчальної дисципліни, через розкриття логіки розвитку медицини, фармації. Вона забезпечує вироблення певного наукового підходу до предмету. При цьому лектор демонструє творчу лабораторію своїх ідей, принципів. Основною ознакою лекції у вищому навчальному закладі є логічно структурний, точний, глибокий виклад основних положень хімічних дисциплін. Але не потрібно забувати такий момент, що процес читання лекцій є двобічний. Лекція виконує *діагностичну функцію* – здійснюється зворотній процес між студентом та лектором. Під час читання матеріалу лектор виокремлює матеріал, який важко сприймається студентами, та удосконалює його виклад.

Викладач виступає джерелом інформації для студента, який цю інформацію сприймає і може активно опрацювати, якщо є готовність до сприйняття та засвоєння. Добре і доступно прочитана лекція має значно більший вплив на студента, ніж підручник. Це досягається майстерністю лектора, емоційному забарвленню, правильно розставленим акцентам, створенню проблемних ситуацій [6, 7]. Викладач подає матеріал у сучасній динамічній формі, відповідає на запитання студентів, таким чином налагоджуючи зворотний зв'язок «лектор-студент». В цей момент починає працювати ще одна функція лекції – *стимулююча*. Гарно прочитана лекція викликає у студентів бажання ще попрацювати над науковим матеріалом, знайти відповіді на питання, доповнити та поглибити свої знання.

Організаційна функція лекції полягає у визначенні шляхів, методів, прийомів та засобів навчання. Ця функція лекції здатна об'єднати всі елементи складного процесу пізнання, організувати студентів до виконання навчального плану.

Таким чином, лекційна форма на сьогодні не втратила своєї актуальності. Орієнтація на майбутню професію, інтеграція фундаментальних та прикладних знань, залучення інноваційних навчальних технологій дають широкі можливості для підвищення ефективності лекційних занять. Для того, щоб знання були засвоєними, потрібна навчальна активність студентів, їх подальша робота над лекційним матеріалом.

Список використаних джерел:

1. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерностные основы и методы. Москва: Высшая школа, 1980. 368 с.
2. Мединский Е.Н. Лекция как метод учебной работы в педагогических учебных заведениях. Москва: Мос.гос.пед.ин-т., 1935.
3. Алханов А. Самостоятельная работа студентов. *Высшее образование в России*. 2005. №11. С. 86–89.
4. Сусь Б.А. Дидактичні та методичні основи активації самостійної діяльності студентів при різних формах занять з фізики: навч.-метод. посібник. Київ: КВТУЗ, 1996. 196 с.
5. Поляков А.Д., Зайцев Г.И. Самостоятельная работа студентов – творчество преподавателя. *Успехи современного естествознания*. 2008. №4. С.51–53.
6. Філіппова Л.В. Використання інформаційних технологій під час навчання хімічних дисциплін. *Педагогічні науки*. 2014. Херсон. Вип. LXVI (66). С. 472–476.
7. Філіппова Л.В. Нові інформаційні технології у процесі вивчення хімічних дисциплін майбутніми фармацевтами. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2020. Вип. 75. С. 191–195.

Х-ИЙ ТОМ МІЖНАРОДНОЇ КОЛЕКТИВНОЇ МОНОГРАФІЇ

"MODERNÍ ASPEKTY VĚDY"

("СУЧАСНІ АСПЕКТИ НАУКИ")

Запрошуємо взяти участь у підготовці
міжнародної колективної монографії

Надсилайте матеріали на електронну
адресу: naukovi.perspectuvu@ukr.net

ЗАЛИШИЛОСЬ 7 ДНІВ!

**ПРИЙОМ МАТЕРІАЛІВ ДО
07.08.2021**

**ЗРОБИВ СПРАВУ І
БУДЬ ЩАСЛИВИМ!**

[HTTP://PERSPECTIVES.PP.UA](http://perspectives.pp.ua)

Наукові
перспективи

ХІІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ:
СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ»

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ:
М. БУХАРЕСТ (РУМУНІЯ)
ДИСТАНЦІЙНО

ДАТА ПРОВЕДЕННЯ:
07.09.2021

**Запрошуємо
взяти участь!**

Тези приймаються на
електронну пошту:
naukovi.perspectuvu@ukr.net

до 01.09.2021
ВКЛЮЧНО

запрошуємо до публікації у міжнародному журналі

«Věda a perspektivy»

Журнал засновано з метою налагодження міжнародного співробітництва науковців у різних напрямках світової науки

МАТЕРІАЛИ ПРИЙМАЮТЬСЯ НА ЕЛЕКТРОННУ ПОШТУ:

NAUKOVI.PERSPECTIVU@UKR.NET **ДО 20.08.2021**

Детальну інформацію про умови публікації статті можна дізнатись на сайті видавництва

[HTTP://PERSPECTIVES.PP.UA](http://perspectives.pp.ua)

Наукові перспективи
ВИДАВНИЧА ГРУПА

Наукові перспективи

ВИДАВНИЧА ГРУПА

РОЗМІСТІТЬ Свій НАУКОВИЙ ЗДОБУТОК В ЖУРНАЛІ "НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ"

наукове друковане видання категорії "Б" із галузей
наук: державне управління, право, економіка

ПЕРЕВАГИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ:

- журналу присвоєно категорію "Б" із галузей наук: державне управління, право та економіка;
- виданню присвоєний міжнародний стандартний серійний номер ISSN 2708-7530;
- всім статтям присвоюється унікальний номер DOI;
- журнал виходить щомісячно;
- видання включено до пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

НАУКОВІ
ПЕРСПЕКТИВИ

№ 8 (14)
2021

МАТЕРІАЛИ ПРИЙМАЮТЬСЯ
ДО **25.08.2021**

НА ЕЛЕКТРОННУ ПОШТУ:

NAUKOVI.PERSPECTIVU@UKR.NET

У цьому випуску

**МОЖЕ БУТИ
ВАША СТАТТЯ**

Наукові
перспективи

В рамках налагодження міжнародної
наукової співпраці ВИДАВНИЧОЮ
ГРУПОЮ "Наукові перспективи"
організовано

СТАЖУВАННЯ

**«Scientific perspectives and innovations in
education: experience of the Czech Republic»**

на базі міжнародного економічного інституту
(дистанційно, Чехія)

Стажкування - для педагогічних і науково-педагогічних
працівників на базі Міжнародного економічного
інституту (дистанційно) у місті Есеніце, Чехія

Тривалість - 180 год., 6 кредитів ЄКТС

Програма стажування:

- ✓ модуль 1: академічна мобільність в освіті;
- ✓ модуль 2: інноваційні напрями розвитку галузей науки: досвід Чехії;
- ✓ модуль 3: освіта та наукові дослідження в умовах сучасного розвитку економіки. Інноватика та методи навчання.

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СТАЖУВАННЯ СЛУХАЧАМ БУДУТЬ ВИДАНІ СЕРТИФІКАТИ!

CONTACT US

NAUKOVI.PERSPECTUVU@UKR.NET

[HTTP://PERSPECTIVES.PP.UA](http://perspectives.pp.ua)

Наукові
перспективи

Видавнича
група

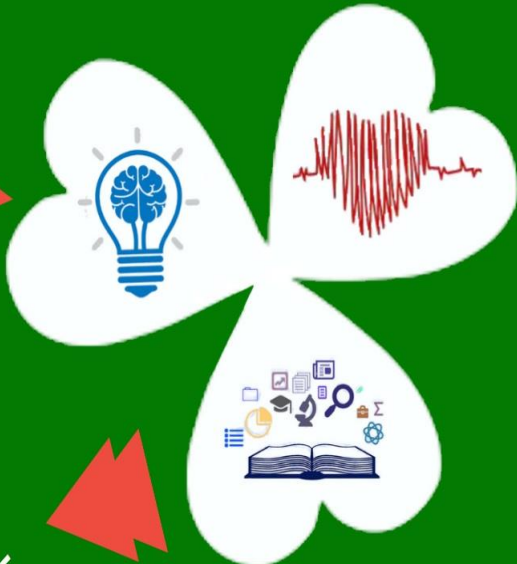
АКЦІЯ

**БЕЗКОШТОВНА
ПУБЛІКАЦІЯ СТАТТІ**

В ЕЛЕКТРОННОМУ ЖУРНАЛІ

ПЕРСПЕКТИВИ ТА ІННОВАЦІЇ НАУКИ

**ЖУРНАЛ СТВОРЕНИЙ ЛЮДЬМИ, ДЛЯ
ЛЮДЕЙ, ПРО ЛЮДЕЙ...**

Серія "Педагогіка"
Серія "Психологія"
Серія "Медицина"

- всім статтям присвоюється унікальний номер DOI;
- журнал виходить 1 РАЗ НА 2 МІСЯЦІ;
- видання включено до пошукової системи Google Scholar.

**МАТЕРІАЛИ ПРИЙМАЮТЬСЯ НА ЕЛЕКТРОННУ
ПОШТУ: NAUKOVI.PERSPECTUVU@UKR.NET**

*Наукові
перспективи*

Журнал
видається
в рамках
роботи
видавничої
групи

*Редакція фахового журналу
(категорія Б) з технічних наук*

*запрошує до публікації
у журналі*

"НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ"

**МАТЕРІАЛИ ПРИЙМАЮТЬСЯ НА ЕЛЕКТРОННУ
ПОШТУ: NAUKOVI.PERSPECTUVU@UKR.NET**

*Детальну інформацію
про умови публікації
статті можна
дізнатись на сайті
видавництва
<http://perspectives.pp.ua>*

СЕРІЇ ЖУРНАЛУ:

- ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ;
- МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОБЧИСЛЮВАЛЬНІ МЕТОДИ;
- БІОЛОГІЧНІ НАУКИ;
- ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ;
- РІЧКОВИЙ ТА МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТ;
- РАДІОФІЗИКА;
- МЕХАНІКА;
- ЕЛЕКТРОНІКА;
- ІНФОРМАТИКА. ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ.

*Матеріали XII-ої Міжнародної науково-практичної
конференції
(07 серпня 2021 р., м. Лісабон (Португалія), дистанційно)*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 04 серпня 2021 р. Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

Видавець: Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» Свідectво серія ДК No4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +.38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com